

*Lienzin kaupungin keskustassa sijaitseva Isel-joki.
Kuva: Hannu Rinne*

Leader Outokairan opintomatka 23.-27.9.2024 Itä- ja Etelä-Tiroliin

Opintomatkan suunnittelu

Leader Outokairan opintomatka 23.-27.9.2024 suuntautui Itävallassa sijaitsevaan Itä-Tiroliin ja Pohjois-Italiassa sijaitsevaan Etelä-Tiroliin tutustumaan paikallisiin Leader-ryhmiin sekä heidän ohjelmakaudella 2014-2020(22) rahoitettuihin hankkeisiin. Opintomatkan suunnittelijana ja matkanjohtajana sekä tämän raportin kirjoittajana toimi Asentopaikka Ay:n Johanna Koivumaa yhteistyössä Outokairan Annen Anttilan ja Hilikka Konttaniemen kanssa.

Kun Outokairan hallitus oli määritellyt kohdemaat ja kiinnostuksen rajat ylittävään yhteistyöhön, otti Johanna Annen vinkistä toukokuun -24 lopussa yhteyttä Maaseutuverkoston verkostokoordinaattoriin Juha-Matti Markkolaan ja tiedusteli tältä mahdollisia Leader-kumppaneita alueilta. Juha-Matti antoi kontaktihenkilöksi Gina Streitin Itä-Tirolin Leader-ryhmästä. Gina on aktiivinen toimija myös Euroopan Leader-verkostoissa ja pyrkii osallistumaan vuosittain myös LINC-tapahtumaan. LINC (Leader Inspired Network Community) on kerran vuodessa järjestettävä eurooppalaisten Leader-ryhmien tapaaminen.

Johanna laittoi Ginalle sähköpostia ja kysyi, kiinnostaisiko heitä vastaanottaa lappilainen Leader-ryhmä ja hän toivotti meidät lämpimästi tervetulleeksi. Pidimme Ginan kanssa etäyhteydellä aloituspalaverin, jossa määrittelimme opintomatkan tavoitteet ja kiinnostuksen kohteet ja aloimme suunnitella matkan tarkempia tutustumiskohteita. Gina kutsui seuraavaan tapaamiseen mukaan myös italialaisen kollegansa eli Etelä-Tirolin puolella olevan RMP/Leader Pusterdalin Elisa Golserin, joka vastasi opintomatkan Italian puolen ohjelmasta. Johanna tutustui myös molempien Leader-ryhmien nettisivuilla esitettyihin saksan kielellä kirjoitettuihin hankkeisiin ja poimi sieltä Outokairaa kiinnostavat kohteet tarkemmin tutustuttavaksi. Yhteydenpitoa ja suunnittelua Johannan, Ginan ja Elisan kesken jatkettiin kesän aikana ja syyskuun alkuun mennessä opintomatka oli saatu suunniteltua.

Opintomatkaan osallistui 9 Outokaira tuottamhan ry:n hallituksen jäsentä tai varajäsentä Kaisa Enbuska, Katja Tuukkanen, Minna Juvani, Anne Syväniemi-Kuitunen, Marianne Junes-Leinonen, Tommi Knuuti, Pertti Pirttimaa, Erkki Kangas ja Markku Toratti, Outokairan Vasara ja nauvoja - hankkeen projektipäällikkö Hannu Rinne sekä Anne ja Hilikka ja matkanjohtaja Johanna.

Lennot ja majoitus sekä yksi ruokailu ja kuljetus varattiin suomalaisen matkatoimiston Kontikin kautta, muut ruokailut sekä kuljetukset hankittiin Ginan avustuksella paikallisilta toimijoilta. Edullisimmat lentoliput saatiin maanantaille Rovaniemeltä Helsingin kautta Saksan Müncheniin, josta oli noin 3,5-4 tunnin ajomatka Itävallan Lienziin, jossa sijaitseva hotelli toimi 3 yön tukikohtana. Torstaina ajoimme takaisin lähelle Münchenin lentokenttää, ettei perjantain paluulennolle olisi tarvinnut lähteä Lienzistä aamuyöstä. Torstai-iltana ehdimme myös tutustua Münchenin Oktoberfest -suurtapahtumaan ja sen organisointiin.

Kts. lisää OHJELMA Leader Outokaira

Itä-Tiroli

Itä-Tiroli on Tirolin osavaltion hallinnollinen osa Itävallassa. Itä-Tiroli sijaitsee fyysisesti erillään muusta Tirolista, koska Itävalta joutui luovuttamaan Etelä-Tirolin Italialle Saint-Germainin sopimuksessa vuodelta 1919 ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Itä-Tirolin naapurit ovat Kärnten ja Salzburg ja Italian maakunnat Etelä-Tiroli ja Belluno. Itä-Tirolin pääkaupunki on Lienz ja Leader-ryhmä kattaa pinta-alaltaan koko Itä-Tirolin, jossa on 48 854 asukasta. Lienzin kaupungin lisäksi alueeseen kuuluvat myös Matrei i.O, Sillianin ja Nussdorf-Debantin "markkinakylät" sekä 29 kuntaa. Näissä markkinakylissä on asukkaita suurin piirtein saman verran kuin Leader Outokairan pienemmissä kunnissa eli 3 000 - 4 000.

Itä-Tirolin Leader-ryhmän nimi on Regions Management Osttirol eli RMO (<https://rmo.at/>). Se on paikallinen kehittämisryhmä, joka toimii monirahastoisesti. Rahoitus kattaa 3 EU-rahoitusohjelmaa: Maaseuturahaston Leader-rahoituksen, Rakennerahaston Interreg-rahoituksen sekä Rakennerahaston ns. kansallisen rahoituksen, jotka tekevät yhteensä noin 4,9 miljoonaa euroa julkista tukea. Leader-hankkeiden euromääräinen koko on paljon suurempi kuin Leader Outokairassa.

RMO:n toiminta on rakentunut muutenkin eri tavalla kuin meillä Leader-ryhmä Suomessa. RMO:n jäseninä ovat kaikki 33 Itä-Tirolin kuntaa, maatalouden, kaupan (kauppakamari) ja työllisyyden etujärjestöt, 3 paikallista pankkia ja matkailuorganisaatio, Hohe Tauernin kansallispuisto ja 4 muuta yhdistystä tai organisaatiota mm. koulutuksen ja innovaatioiden parista sekä "naiset talouselämässä" järjestö. Myös RMO:n hallitus muodostui eri tavalla kuin Suomen oma kolmikantaedustus. Hallitukseen kuuluu puheenjohtajan - joka on aina jonkin kunnan pormestari - lisäksi 13 jäsentä, jotka ovat kuntien pormestareita, etujärjestöjen puheenjohtajia ja pankkien tai instituutioiden edustajia.

Opintomatalla mukanaamme kulki RMO:n Interreg-rahoituksesta sekä kansainvälisistä vieraista vastaava Gina Streit sekä Leaderin toiminnanjohtaja Philip Schlemmer. Tutustuimme myös hallituksen naisjäseneseen Michaela Hysek-Unterwegeriin, joka toimii kauppakamarin puheenjohtajana ja marmeladia valmistavan yrityksen omistajana. Yritys ostaa luonnonmarjoja kuten puolukkaa ja mustikkaa mm. Suomesta. Nainen hallituksen jäsenenä on edelleen harvinaisuus Itä-Tirolissa.

Tasa-arvo kysymyksissä Itävalta onkin paljon Suomea jäljessä ja RMO:ssa on oma työntekijäkin, joka on keskittynyt naisten aseman parantamiseen työelämässä -hankkeisiin kansallisella rahoituksella. Moni nainen on edelleen kotona, koska lapsilla ei ole koulussa tarjolla ruokaa tai iltapäiväkerhoja ja äidit tekevät lapsille kotona lounaan sekä hoitavat lapsia koulun jälkeen. Hankkeella pyrittiin edistämään mm. lasten kouluruokailua ja iltapäiväkerhotoimintaa. Myös vapaaehtoistyön kehittämiseen oli alueelle myönnetty valtakunnallista rahoitusta. Nuoret halutaan osallistaa paremmin Itä-Tirolin tulevaisuuden suunnitteluun ja tuleviin kehittämistoimiin ja nuorille oli suunnattu oma kehittämishanke Gemmason#.

Itä-Tirolin väestöstä suurin osa on 15-64 vuotiaita ja työttömyys alueella on erittäin pientä; vain 794 henkeä koko asukasmäärästä. Itä-Tirolin alueella on matkailun lisäksi paljon muitakin elinkeinoja, jotka ovat muodostuneet aluetta halkovan rautatien varrelle; pienimuotoista teollisuutta, perheyriksiä, joista on kasvanut merkittäviä työllistäjiä kuten sahoja, puunjalostusta ja esimerkiksi jo aiemmin mainittu marmeladitehdas. Oppisopimuskoulutus on yleistä ja käsityöläisyyttä arvostettiin ja siihen panostettiin myös RMO:n kehittämistoimenpiteissä. Lienzin katukuvassa näkyi todella paljon eri käsityöläisten liikkeitä, vaikka itse kaupungissa on vain ajaa 12 000 asukasta.

Itä-Tirolin kunnat ovat pinta-alaltaan pieniä verrattuna Lapin ja Suomenkin kuntiin ja kivistä ja puusta ja usein perinteiseen tyyliin rakennetut talot sijaitsevat viere vieressä, koska jyrkät vuoret

rajoittavat maankäyttömahdollisuuksia. Pellot ja laidunmaat sijaitsevat Suomeen verrattuna varsin jyrkillä rinteillä. Silmiinpistävää olivat myös lukuisat katoliset kirkot, joita pienissäkin kylissä saattoi olla useampia.

Ilmastonmuutoksen aiheuttamat muutokset asukkaiden elinympäristöön ja luontoon olivat silmännähtäviä. Maan- ja lumivyöryt ovat lisääntyneet merkittävästi ja lämpimämpien ilmojen mukana on alueelle tullut myös tuholaiskuoriaisia, jotka olivat jo tuhonneet laajoja metsäalueita sekä Itä- että Etelä-Tirolissa. Suomen kaltaisia avohakkuita ei muuten näkynyt ollenkaan, koska metsätaloutta harjoitetaan menetelmällä, jossa metsästä hakataan vain yksittäisiä puita kerrallaan eikä puiden poistoa metsistä huomaa. Puuta käytetään enimmäkseen paikallisissa sahoissa ja sitä hyödynnetään rakentamisessa, huonekaluiksi ja käsityöissä. Puuta käytetään yleisestikin alueella paljon rakentamiseen ja kiinnitimme huomiota, miten puuta ei ole käsitelty samalla tavalla kuin Suomessa vaan sen pinta on jätetty hyvin luonnonmukaiseksi, mikä antoi rakennuksiin upean puun tuoksun ja sävyn sekä lämpimän tunnelman.

Myös hyvin hoidettu ympäristö ja kunnostetut vanhat rakennukset kiinnittivät meidän huomion. Kuulimme mielenkiintoisen esityksen kaikkien Itä-Tirolin kuntien hankerahoituksella kehitettävästä digitaalisesta tietopankista, johon tallennetaan tietoverkkojen avulla dataa koko Itä-Tirolin alueella sijaitsevista sensoreista, joilla voidaan mitata esimerkiksi ilmastoon, säähän, maaperään ja rakennuksiin liittyviä tietoja. Tätä dataa voidaan sitten hyödyntää esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja varautumisessa tai energiatehokkaampien rakennusten suunnittelussa.

Itä-Tirolissa on yli 2,1 miljoonaa matkailijoiden yöpymistä vuodessa (vrt. esim. Ylläs noin 1 miljoonaa, Levi noin 1,5 miljoonaa yöpymistä). Kesän osuus yöpymisistä on noin 60%. Itä-Tirolilla on oma matkailuorganisaatio TVB Osttirol und Osttirol Werbung GmbH, jossa työskentelee ympärivuotisesti 42 työntekijää. TVB:n vuosibudjetti on noin 10,6 miljoonaa euroa, joka jakaantuu:

- 6,8 miljoonaa yritysten liikevaihtoon ja toimialaan perustuvaan maksuun
- 3,6 miljoonaa matkailijaveroon
- 200 000 € huvipuistojen tuloihin

TVB:llä on 7 infopistettä ympäri Itä-Tirolia ja sille kuuluu myös matkailuinfra rakentamista ja ylläpitoa. Rahat käytetään markkinointiin, työntekijöiden palkkoihin, infraan ja tapahtumien järjestämiseen. Matkailuorganisaatio tekee erittäin tiivistä yhteistyötä RMO:n kanssa ja on hyödyntänyt sekä Leader- että Interreg-rahoitusta mm. monissa reitteihin liittyvissä infrahankkeissa, joita meille esiteltiin muutamia. TVB on myös RMO:n jäsen. Alueella on satsattu pitkiin, monen yön yli kestäviin teemallisiin (mm. pyhiinvaellus) vaellus-, hiihto- ja pyöräilyreitteihin sekä yhteneviin viitoituksiin. Leader-rahoitusta on käytetty myös mm. siltojen ja muihin reittirakenteisiin sekä reittien varrella sijaitsevien kulttuurihistoriallisesti kiinnostavien kohteiden kunnostuksiin. Monet reitit kulkevat Itävallan ja Italian rajojen yli, mitä hyödynnetään myös alueen ja reittien markkinoinnissa. Rajat ylittäviin hankkeisiin käytetään yleensä Interreg-rahoitusta.

Tutustuimme myös pittoreskiin Anrasin 1 300 asukkaan kuntaan, joka sijaitsee vuoren rinteellä, noin puolen tunnin ajomatkan päässä Lienzin kaupungista. Kunta hyödyntää paljon Leaderin ja Interregin hankerahoitusta ja pormestari Johan Walldauf on RMO:n (ja samalla siis myös Leaderin) hallituksen jäsen. 1600-luvulta peräisin oleva Pflughaus, joka oli toiminut mm. aiemmin myös piispan asuntona, on hankerahoituksella kunnostettu näyttäväksi kulttuuri- ja kunnantaloksi, jossa järjestetään monipuolisia kulttuuritapahtumia, kuten käynnissä oleva valokuvanäyttely. Kunta on hankerahoituksen avulla panostanut myös vanhojen rakennusten kunnostamiseen kylän keskustassa ja käynnissä on mm. vanhan navettarakennuksen kunnostaminen kokoontumispaikaksi ja kahvilaksi.

Anrasin kylän keskusta. Taustalla Pflegehaus, joka toimii kulttuuri- ja kunnantalona.
Kuva: Gina Streit

Monet meille esitetyt investointihankkeet olivat edeltäneet aluksi osallistavaa kehittämishanketta, sen jälkeen tarkempaa suunnitteluhanketta ja sitten vasta oli itse investointihankkeen vuoro. Hankkeissa hyödynnettiin alan huippuasiantuntijoita ja modernia teknologiaa.

Kts. esitykset:

- RMO_Präsentation
- Gemmason Youth Project
- Smart region, digitalisierung
- TVB Osttirol

Etelä-Tiroli

Etelä-Tiroli on Italian pohjoisin maakunta, jolla on laaja itsehallinto. Asukasluku on noin 515 000 ja sen pääkaupunki on Bolzano (saks. Bozen). Monet alueen asukkaat pitävät autonomista hallintoa erittäin hyvänä, koska se mahdollistaa myös Italian valtion tuomat edut kuten ilmaiset poliisivoimat. Myös Itävalta ja erityisesti Tiroli tukee aluetta monella tavalla, koska alue on ennen ollut osa Tiroliä.

Etelä-Tirolissa matkailu on isompaa kuin Itä-Tirolissa ja siellä on myös useita laskettelukeskuksia. Matkailu on monen pääelinkeino, jonka kyljessä harjoitetaan usein osa-aikaisesti myös maanviljelystä tai käsityöläisyyttä.

Regional Management LAG Pustertal eli RMP (<https://www.rm-pustertal.eu/>) on Etelä-Tirolin itäosissa sijaitseva Leader-ryhmä, joka kattaa 26 kuntaa ja 80 000 asukasta ja sen toimisto sijaitsee Bruneckissa. Leader-ryhmä on kolmikielinen (saksa, italia ja ladini). Vierailimme opintomatalla RMP:n itäisimmässä Sextenin (ital. Sesto), alle parin tuhannen asukkaan kunnassa. Alue on kuuluisa Unescon maailmanperintökohde Dolomiiteista ja erityisesti sen kolmesta huipusta (Drei Zinnen).

Sextenin kuntakeskuksessa sijaitseva Haus der Berg eli "vuorten talo" on rakennettu täysin puusta, jotka oli jouduttu kaatamaan tuholaiskuoriaisten ja siitä seuranneiden maanvyörymien sekä myrskyn jäljiltä. Yhtään elävää puuta ei rakennusta varten ole kaadettu. Haus der Bergissä sijaitsee Sextenin matkailuneuvonta ja oma matkailuorganisaatio, johon kuuluu matkailun, käsityön ja kaupan alan yrityksiä. Rahoituksesta merkittävä osa tulee matkailuverosta (2,5-3,5 €/yö), jonka avulla markkinoidaan, ylläpidetään alueen reittejä ja tapahtumia. Latujen käytöstä peritään lisäksi erillinen maksu matkailuveron lisäksi.

Paikallisen organisaation lisäksi matkailua markkinoidaan myös seutu- (3 Zinnen Dolomites) ja maakunnallisesti (Südtirol). Yöpymisiä Sextenissä on noin 850 000 vuodessa. Kylää ympäröivät vuoret, joista toinen puoli on suojeltua luonnonpuistoa ja toinen puoli taas varattu matkailu rakentamiselle. Alueen haasteena ovat päiväkävijät, jotka ruuhkauttavat alueen tiet sekä matkailun aiheuttama asumisen kustannusten nousu. Sexten on erikoistunut korkeamman tason majoitukseen ja pyrkii saamaan alueelle pitempiä viipymiä.

Kävelykierroksella Sextenin kylässä meille esiteltiin useita Interreg- ja Leader-rahoitteisia hankkeita kulttuurihistoriaan ja ilmastonmuutokseen varautumiseen liittyen ja läheisessä Kreuzbergpassin vuoristokylässä tutustuimme sotahistoriaa käsittelevään hankkeeseen, jossa hyödynnetään "digitaalisen kaksosen" menetelmää rekonstruoimalla I maailmansodan paikkoja ja tapahtumia raja-alueella.

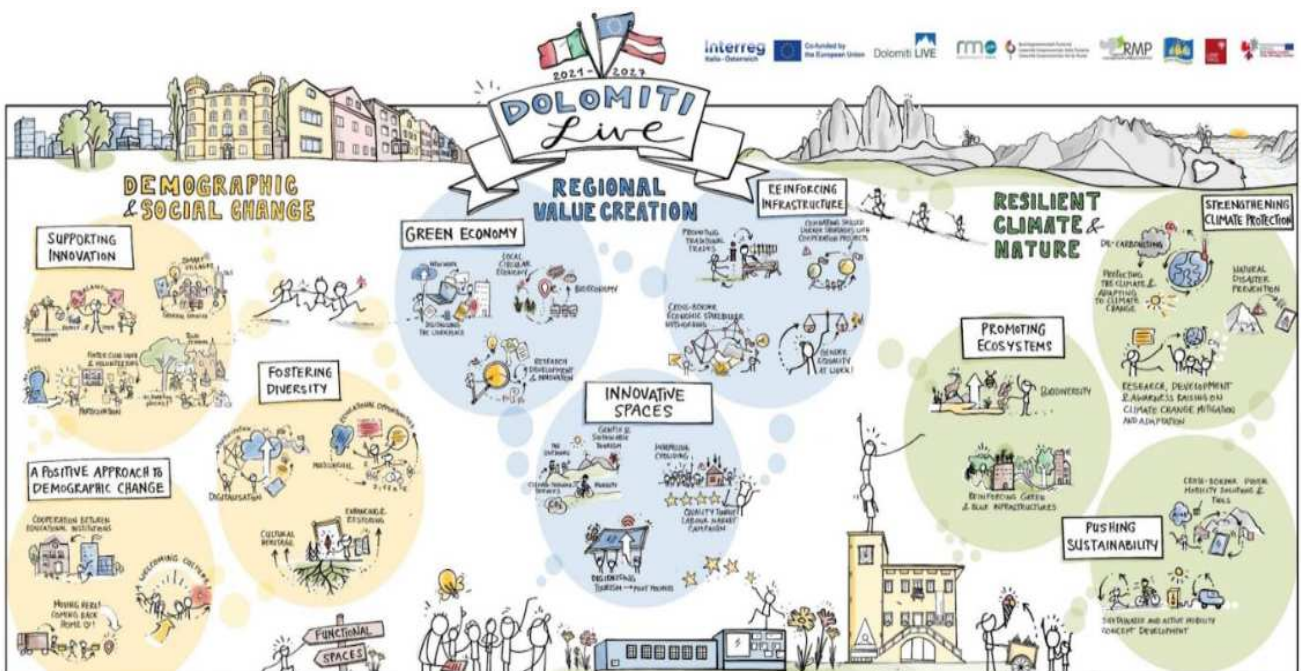
Kts. lisää esitykset

- Raportti / Hannu Rinne Digitaalinen kaksosen
- Sexten Who we are

Interreg-rahoitus

Interreg CLLD Dolomiti Live (<https://www.dolomitilive.eu/>) on EU rahoitusohjelma, johon kuuluu yhteensä 99 kuntaa Itävallan Itä-Tirolissa sekä Italian Etelä-Tirolin Pusterin laaksossa ja Alto Bellunesessa. Yhteensä alueella on noin 193 262 asukasta. Nämä kolme aluetta muodostavat myös 3 Leader-ryhmää: 1) RMO, 2) Regional Management LAG Pusterdal (RMP) sekä 3) GAL Alto Bellusene (<https://www.galaltobellunese.com/>). Alto Bellusen Leader-ryhmä kuuluu Bellunun maakuntaan ja Veneton hallinnolliseen alueeseen.

RMO toimii Interreg-rahoituksen lead-partnerina ja rahoitusta hallinnoidaan Leaderin toimintarahalla. Jokaisella kolmella ryhmällä on yksi oma työntekijä, joka vastaa operatiivisesta toiminnasta ja koordinoinnista. "Interreg-hallitukseen" kuuluvat toiminnanjohtajat ja jokaisen Leader-ryhmän hallituksen puheenjohtaja. Jokaisesta ryhmästä on lisäksi 3 hallituksen jäsentä paneelissa, joka valitsee Dolomiti Live -strategian mukaiset hankkeet.

Dolomiti Live kehittämisstrategia 2021-27.

Interreg -rahoituksen suuruus on noin 6,4 miljoonaa euroa ja se nousee 20% eli noin 8 miljoonaan vuonna 2025 (in case of good performance). Lapissa Interreg-rahoitusta myöntää Lapin liitto yksittäisiin hankkeisiin, mutta Tirolissa se oli siis RMO:n eli Leader-ryhmän käsissä.

Opintomatkan jälkeen selvittelimme vielä tarkemmin Itä- ja Etelä-Tirolin käyttämää Interreg-rahoitusta Maaseutuverkoston Juha-Matti Markkolan kanssa, joka kävi Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen -työryhmän ja maaseutuverkostoyksikön kanssa myös opintomatalla Itävallan Tirolissa, Wipptalin alueella pari viikkoa meidän jälkeemme 7.-10.10.2024. He tapasivat Tirolin alueen hallintoviranomaisia, Leader-ryhmien-asiantuntijoita ja eri kehittäjäorganisaatioiden edustajia ja kuulivat, miten eri EU-rahastojen yhteensovittaminen on Tirolin alueella tehty.

RMO:n hyödyntämä Interreg-rahoitus on Itävallassa käytössä ainoastaan Tirolin osavaltiossa ja sitä käyttää siellä myös pari muuta Leader-ryhmää, joista toinen tekee Interreg-hankeyhteistyötä Italian lisäksi myös EU:n ulkopuolella olevan Sveitsin kanssa.

Kts. esitykset

- Dolomiti live sekä Study visit ETC Italy- Austria (saatu Juha-Matti Markkolalta)

Hohe Tauernin kansallispuisto

Vuonna 1981 perustettu Hohe Tauernin kansallispuisto on Itävallan ensimmäinen (vrt. Suomen ensimmäiset kansallispuistot perustettiin vuonna 1938) ja nykyisin pinta-alaltaan suurin kansallispuisto. Puisto kuuluu niin Alparc kuin National Parks Austria -verkostoihin. Puisto sijaitsee kolmen eri osavaltion alueella, joista jokaisella on oma lainsäädäntönsä ja erilaiset säännöt.

Kansallispuistossa sijaitsee Itävallan korkein huippu Grossglockner, jonka paikallinen alppiklubi sai lahjoituksena liikemieheltä vuonna 1918. Puiston alueelle oli alunperin suunniteltu suuri määrä vesivoimaloita, mutta alueita saatiin pikkuhiljaa yhä enemmän suojelun pariin, kun vesivoiman vastustus oli joillakin alueilla hyvin voimakasta. Dorfertalin laaksossa, jossa kylän naiset nousivat vastustamaan patoallasta, joki olisi peittänyt koko kylän. Kansallispuisto laajeni Itä-Tirolin puolelle vasta vuonna 1992 ja sitä laajennetaan edelleen, jos alueelta löytyy puistoon luonnonsuojelultaan (makean veden ja luonnonmukaisen korkean alppiekosysteemien suojelu) sopivia tai esimerkiksi reitistöjä täydentäviä alueita ja ennen kaikkea, jos alueen maanomistajien kanssa päästään sopimukseen. Toisin kuin Suomessa, kansallispuiston maat omistavat yksityiset tahot kuten yksityiset maanomistajat ja alppiklubit. Puisto kattaa nyt 611 km²:ä Itä-Tirolin 1 856 km²:stä. Puiston hallinto ja organisaatio on siis Suomeen verrattuna - jossa maanomistaja on pääsääntöisesti Metsähallitus - varsin byrokraattinen, vaikka yhteistyö eri sidosryhmien välillä on molemmissa tietysti tärkeää.

Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN International Union for Conservation of Nature) suojelukomissio (WSPA), jossa Suomikin on mukana, määrittelee Hohe Tauernin kansallispuistoon luonnonsuojelullisen tavoitteen, jossa vähintään 75% puiston pinta-alasta pitäisi olla ns. ydin suojelualueita ja vain 25% ns. perinteisen kulttuurimaiseman vyöhykettä, jossa laidunnus, metsätalous ja metsästys ovat sallittuja. WSPA on luokitellut Hohe Tauernin kansallispuiston II-kategorian puistoksi, koska puiston haasteina on saavuttaa tuo 75%:n tavoite suojelualueista. Puistonjohtaja Florian Jürgeit kertoi sopimus- ja kompensatoneuvotteluista, joita puisto käy jatkuvasti eri maanomistajien kanssa puiston maankäyttöön liittyvissä kysymyksissä.

Kansallispuiston kuin muidenkin Itä- ja Etelä-Tirolin alppiniittyjen laidunnus on kuitenkin tärkeä osa kulttuurimaiseman ja perinteiden ylläpitäjä ja laidunnuksella on myös rooli lumivyöryjen ehkäisemisessä, kun laiduneläimet syövät rinteiden pajukkoja, jotka kerrostavat lumeen herkkiä kerroksia, jotka taas aiheuttavat lumivyöryjä. Alppiniityillä on myös erittäin merkittävä rooli alueen matkailussa ja monet suositut reitit kulkevat niityillä.

Reittien ylläpito eroaa Suomen kansallispuistoista. Alppiklubit ovat merkittäviä maanomistajia mutta myös reittien ylläpitäjiä. Puistossa noudatetaan koko Itä-Tirolin kattavaa viitoitusjärjestelmää. Kansallispuisto on myös merkittävä yhteistyökumppani Itä-Tirolin kouluille, joista puistossa käy vuosittain noin 31 000 oppilasta "Junior-Ranger" -ohjelmassa tai osallistuu kansallispuistoviikon ohjelmaan.

Kansallispuisto on erittäin tärkeä vetovoimatekijä Itä-Tirolissa vieraileville matkailijoille ja noin puolet matkailijoista tulevat alueelle nimenomaan kansallispuiston vuoksi. Kävijät ovat korkeakoulutettuja ja hyvin toimeentulevia ja jättävät alueelle noin 11 miljoonaa euroa (huom! vuonna 2013). Puistolla on Itä-Tirolin alueella monta luontokeskusta, joissa esitellään puiston luontoa, eläimiä ja kulttuurihistoriaa. Kansallispuisto luo ympäröiviin kyliin vahvaa elinvoimaa ja työllisyyttä. Monissa puiston infrahankkeissa hyödynnetään Leader- ja Interreg-rahoitusta ja puisto on myös RMO:n jäsen, jonka kanssa se tekee tiivistä yhteistyötä.

Kts. esitys Hohe Tauern nationalpark

Yhteenveto ja osallistujien ajatuksia

Itä- ja Etelä-Tirolin alueet muistuttavat monella tapaa Leader Outokairan aluetta eli Tornionjokilaaksoa. Molemmat ovat raja-alueita, meillä on samankaltainen historia ja teemme rajat ylittävää (hanke)yhteistyötä, toki pienemmässä mittakaavassa kuin Tirolissa eikä Suomen ja Ruotsin puolella ole yhteistä kehittämisstrategiaa kuten heillä Dolomiti Live.

Kaupungin pormestarit ovat sitoutettu toimimaan EU rahoituksen myötä yhteisesti koko Tirolin alueen kehitykseen. Heidät on otettu Leaderin toimintaan vahvasti mukaan ja vastuutettu toimimaan oman vastuualueen kehittämiseen, mutta samalla kuitenkin yhteiseksi hyväksi koko Tirolin alueelle. Myös yritykset ja yritysyritykset ylipäättään ovat vahvemmin mukana toiminnassa kuin Suomessa, jossa yritykset ovat enemmän vain hankehakijan roolissa. Tirolissa on keskitytty luomaan enemmän edellytyksiä yritysten toiminnalle ja suora tuki yrityksille on vähäisempää.

Luonto ja kulttuuriperintö ovat vahvasti läsnä heidän rahoittamissa kohteissa ja matkailua kehitetään luontoa ja historiallista toimintatapaa sekä paikallisia kunnioittaen. Kehittämisessä tähdätään siihen, että matkailijat voivat nauttia luonnosta ja paikalliset matkailijoiden tuomasta rahasta ja palveluiden käytöstä. Reittimerkinnot ja -standardit ovat yhtenäiset koko Itä-Tirolin alueella; meillä Outokairan alueella toiminta paljon sekavampaa ja yhtenäisyys puuttuu, mikä vaikeuttaa myös markkinointia.

Itä- ja Etelä-Tirolissa satsataan selvästi kulttuurimaiseman ja rakennusten ylläpitoon. Hoidettu jokimaisema kumminkin puolin Tornionjokea olisi mahtava juttu niin matkailun kuin paikallistenkin kannalta. Miten puun käyttöä rakentamisessa voitaisiin tukea EU-rahoituksella? Vanhoja hirsitaloja kannattaisi meillä Outokairankin alueella enemmän korjata kuin purkaa.

Meidän kannattaa tuoda paremmin esille oman alueen vahvuuksia ja historiaa, esim. Lapin sodan historiaa. Suomen ja Ruotsin välistä aikaeroa kannattaa hyödyntää enemmän esimerkiksi tapahtumissa.

Näiden ajatusten lisäksi osallistujat nostivat erityisesti esiin neljä isompaa kehittämiskokonaisuutta, jota pitää selvittää tarkemmin:

- Leader-ryhmien monirahastoisuus, erityisesti Interreg-rahoitusmahdollisuuksien selvittäminen
- Matkailuvero, jolla voitaisiin rahoittaa matkailuinfra, erityisesti reittien rakentamista ja ylläpitoa
- Erilliset reittimaksut esimerkiksi latujen huoltamiseen
- Miten Leader voi edistää Miekkojärven kansallispuiston perustamista, joka toisi Outokairan kylään lisää elinvoimaa?

LEADER OUTOKAIRAN OPINTOMATKA ITÄ- (Itävalta) JA ETELÄ- (Italia) TIROLIIN
23. – 27.09.2024, 13 hlöä

Maanantai 23.9.2024 Matkapäivä, saapuminen Lienziin ja majoittuminen

Aika	Sisältö	Missä	Yhteystiedot														
14:15	<p>Lento Rovaniemi-Helsinki-München Finnairin lento Rovaniemeltä Helsinkiin lähtee klo 14.15. Koneenvaihto Helsingissä. Müncheniin saavutaan klo 17.50.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 23.09.2024 AY 534 Rovaniemi – Helsinki Finnair klo 14.15–15.30 • 23.09.2024 AY1405 Helsinki - München Finnair klo 16.15–17.50 (huom! paikallista aikaa, -1h verrattuna Suomen aikaan) • Ruumalaukku 23 kg + 8 kg käsimatkatavaraa • Lennoilla tarjolla maksutta mustikkamehua tai vettä. Omakustanteisesti voi ostaa lennolla pientä välipalaa. 	Yhteiskyydeillä Leader Outokairan alueelta Rovaniemen lentokentälle viimeistään klo 12.15	Matkanjohtaja Johanna Koivumaa johanna.koivumaa@gmail.com +358 400 284 303 Oy Kon-Tiki Tours Ltd. +358 44 751 6716 (lentoliput)														
noin 18:00	<p>Bussikuljetus Münchenin lentokenttä (Saksa) - Lienz (Itävalta)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuljettaja on ryhmää vastassa Münchenin lentoasemalla • Matkan varrella pysähdymme huoltoasemalla, jossa omakustanteisesti voi ostaa ruokaa ja juomaa bussimatkalle 	Münchenin lentokenttä - Lienz noin 270 km bussimatka	Sabrina Gödel Bundschuh Reisen Hauptplatz 5, A-9900 Lienz sabrina@bundschuh-reisen.com +43 4852 63360														
noin 21:30	<p>Majoittuminen Vergeiner´s Traube hotelliin kahden hengen huoneisiin Huonejako:</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">1. Kaisa Enbuska</td> <td style="width: 50%;">Katja Tuukkanen</td> </tr> <tr> <td>2. Minna Juvani</td> <td>Hilkka Konttaniemi</td> </tr> <tr> <td>3. Johanna Koivumaa</td> <td>Anne Syväniemi-Kuitunen</td> </tr> <tr> <td>4. Anne Anttila</td> <td>Marianne Junes-Leinonen</td> </tr> <tr> <td>5. Tommi Knuuti</td> <td>Hannu Rinne</td> </tr> <tr> <td>6. Pertti Pirttimaa</td> <td>Erkki Kangas</td> </tr> <tr> <td>7. Markku Toratti</td> <td></td> </tr> </table>	1. Kaisa Enbuska	Katja Tuukkanen	2. Minna Juvani	Hilkka Konttaniemi	3. Johanna Koivumaa	Anne Syväniemi-Kuitunen	4. Anne Anttila	Marianne Junes-Leinonen	5. Tommi Knuuti	Hannu Rinne	6. Pertti Pirttimaa	Erkki Kangas	7. Markku Toratti			Vergeiner's Hotel Traube Hauptplatz 14, A-9900 Lienz info@hoteltraube.at +43 4852 64444 Oy Kon-Tiki Tours Ltd. +358 44 751 6716 (majoitus)
1. Kaisa Enbuska	Katja Tuukkanen																
2. Minna Juvani	Hilkka Konttaniemi																
3. Johanna Koivumaa	Anne Syväniemi-Kuitunen																
4. Anne Anttila	Marianne Junes-Leinonen																
5. Tommi Knuuti	Hannu Rinne																
6. Pertti Pirttimaa	Erkki Kangas																
7. Markku Toratti																	

Tiistai 24.9.2024, Itä-Tiroli, Itävalta – Lienz ja Anras

9:00	<p>Vierailu RMO:lla (RegionsManagement Osttirol) eli Leaderin toimistolla Tervetuloa, RMO:n toiminnanjohtaja Philipp Schlemmer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hallituksen jäsenten, toimitusjohtajan ja tiimin esittely • Leader alueen ja organisaation esittely • Ohjelmakauden 2014-2020 rahoitettujen hankkeiden esittely • "Vordenken / gemmas on" -hankkeen tarkempi esittely 	Leaderin toimisto, 10min kävellen hotellilta	Gina Streit g.streit@rmo.at +43 (0)676 851270 572
11:00	<p>Vierailu TVBO:ssa eli Itä-Tirolin matkailuneuvonnassa Tervetuloa, toimitusjohtaja Barbara Nussbaumer Rahoitettujen hankkeiden ja matkailualueen esittely, mm.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Riippusilta • Iseltrail - vaellusreitti • Pyöräreittien kehittäminen • Infrastrukturi • Hoch und heilig - pyhiinvaellusreitti 	TVBO kokoushalli, 7min kävely RMO:n toimistolta	Barbara Nussbaumer nussbaumer@osttirol.com +43 50 212 210
12:15	<p>Lounas Adlerstüberlissä Lounaalla jatkamme keskustelua aamupäivän aiheista RMO:n ja TVBO:n henkilökunnan kanssa</p>	1min kävely TVBO:lta	Adlerstüberl +43 4852 62550
14:00	<p>Tervetuloa, Lienz kaupunki Stadtlabor / kaupunkilaboratorio Stefan Clara (Amlachin kaupungin pormestari ja kehittäjä)</p> <ul style="list-style-type: none"> • valokuituverkko • Sponge city -hankkeet (mm. ympäristö, tulvanhallinta ja kestävä kehitys) • kaupunki-maaseutu kehittäminen 	1min kävely ravintolasta	Oskar Januschke o.januschke@stadt-lienz.at +43 664 50 15 179

15:00	<p>Tervetuloa, Anrasin kunnanjohtaja Johann Waldauf ja maankäyttöjohtaja Thomas Kranebitter</p> <p>Vierailu Anrasissa (1.300 asukasta), kulttuuritalolla</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pflegehaus – kulttuuritalo, investointihanke • Pienen kunnan haasteet ja hankekehittäminen • Saavutettavuus, julkinen liikenne 	<p>Lienz – Anras – Lienz 60-70 km bussi-matka.</p> <p>Takaisin hotellilla noin klo 17.30.</p>	<p>Johann Waldauf buergermeister@anras.at +43 664 3814802</p>
19:00	<p>Päivällinen hotellin ravintolassa La Tavernassa</p> <p>Illallisella tapaamme Leaderin hallituksen jäseniä ja toiminnanjohtajan (puhuvat kaikki englantia). Keskustelu päivän aiheista jatkuu.</p>		

Keskiviikko 25.09.2024 Etelä-Tiroli, Italia – Sexten | Sesto (Alto Adige ja Alto Bellunese)

9:00	<p>Bussikuljetus hotellilta Sexteniin, Italiaan</p> <ul style="list-style-type: none"> Gina Streit RMO:lta on mukana koko päivän ja esittelee bussimatkan aikana alueella rahoitettuja Leader- ja rajat ylittäviä hankkeita 	Lienz – Sexten 50km bussi- matka	Bundschuh Reisen
10:00	<p>Vierailu Haus der Bergessä (“Vuorten talo”)</p> <ul style="list-style-type: none"> Leader Pusterdalin esittely ja Leader ohjelma (Irmgard Hitthaler & Elisa Golser) Leader Alto Bellunesen esittely (Iolanda Da Deppo) Interreg CLLD Dolomiti Live esittely (Iolanda Da Deppo with Gina Streit & Elisa Golser) Yhteiset Leader -hankkeet Itävalta ja Italia (Irmgard Hitthaler) 	Haus der Berge	<p>Elisa Golser e.golser@rm-pustertal.eu +39 324 639 6664 www.rm-pustertal.eu/de/home www.galaltobellunese.com www.dolomitolive.eu</p>
11:00	<p>Matkailuyhdistyksen esittely (Hannes Egarter & Judith Villgrater)</p> <ul style="list-style-type: none"> Rahoitettujen reitti- ja muiden hankkeiden sekä matkailualueen esittely 	Haus der Berge	<p>Judith Villgrater pr@sexten.it +39 0474 710 310</p>
11:45	<p>Lyhyt kävelykierros Sextenin kylässä</p> <ul style="list-style-type: none"> Landscape Development Concept - Rajat ylittävä luonnonmaisemien ja kulttuurin kehittämishanke Gemeinsam zu Fuß unterwegs – kylien kestävä opasteet 	Haus der Bergen vieressä	info@riega-sexten.com +39 0474 710480
12:30	<p>Lounas Hotelli Willyssä Lounaalla jatkamme keskustelua aamupäivän aiheista Leader -ryhmien henkilökunnan kanssa</p>	Haus der Bergen vieressä	Hotel Willy +39 0474 710414

14:00	<p>Vierailu Kreuzbergpassissa 10 minuutin bussimatka Sextenistä Kreuzbergpassin vuoristokylään, joka on tunnettu maisemistaan ja historiastaan. Leaderin investointi- ja kehittämishankkeiden sekä rajat ylittävien hankkeiden esittelyt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Landmark am Kreuzbergpass (Curti Covi) • 1753 (Rupert Gietl) • 3D - Digital Representation of the Dolomite Front (Curti Covi) • Dolomites without borders 	Sexten- Kreuzbergpass 10km bussimatka	
noin 16:00	<p>Bussikuljetus takaisin hotellille</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gina Streit RMO:lta on mukana koko päivän ja esittelee bussimatkan aikana alueella rahoitettuja Leader- ja rajat ylittäviä hankkeita 	Kreuzbergpass - Lienz 60km bussimatka	Bundschuh Reisen
19:00	<p>Päivällinen Grösser Bräussa Illallisella kanssamme RMO:n Gina Streit. Keskustelu päivän aiheista jatkuu.</p>	5min kävely hotellilta (250m)	Gösser Bräu im alten Rathaus Johannesplatz 10, A-9900 Lienz www.goesserbraeu-lienz.at

Torstai 26.09.2024 Hohe Tauernin kansallispuisto sekä Münchenin Oktoberfest

9:00	Bussikuljetus Lienz-Matrei in Osttirol	Lienz-Matrei 30min bussimatka	Bundschuh Reisen
9:30	Vierailu Hohe Tauernin kansallispuiston luontokeskuksessa Philipp Schlemmer (Leaderin toiminnanjohtaja) ja Florian Jurgeit (kansallispuiston edustaja) <ul style="list-style-type: none"> kylien ja kansallispuiston yhteistyö, nuorten hankkeet ja yhteistyö Leadereiden kanssa 	NP Haus Matrei 9971 Matrei in Osttirol Kirchplatz 2	Florian Jurgeit florian.jurgeit@tirol.gv.at +43 4875 5161 6875
11:30-12:15	Bussikuljetus Matrei in Osttirol – Kufstein (Itävalta)	Matrei – Kufstein 45min bussimatka	Bundschuh Reisen
12:15-13:45	Lounas Restaurant Löwessä, Kufsteinissa		Oy Kon-Tiki Tours Ltd. +358 44 751 6716 (lounas)
13:45-15:30	Bussikuljetus Kufstein (Itävalta) - B&B Hotel München Airport (Saksa) <ul style="list-style-type: none"> Check-in ja huoneiden jako (samat huonekaverit kuin Lienzissäkin) 	Kufstein - B&B Hotel München Airport 1h 45min bussimatka	B&B Hotel München Airport Messerschmittstraße 1, 85399 Hallbergmoos Oy Kon-Tiki Tours Ltd. +358 44 751 6716 (majoitus)
16:30-21:30	Vierailu Münchenin keskustassa ja tutustuminen Oktoberfest -suurtapahtumaan ja sen organisointiin <ul style="list-style-type: none"> Omakustanteinen päivällinen 	Hotelli - Münchenin keskusta - hotelli 45min bussimatka yhteen suuntaan	Oy Kon-Tiki Tours Ltd. +358 44 751 6716 (bussikuljetus)

Perjantai 27.09.2024 Matkapäivä

9:30 ja 10.00	Minibussikuljetus hotelliilta Münchenin lentokentälle Ryhmän kuljetus kahdessa erässä lentokentälle	Hotelli-lentokenttä 10min bussimatka	Hotellin oma shuttle-bus
12:00	Lento München-Helsinki-Rovaniemi Finnairin lento Münchenistä Helsinkiin lähtee klo 12.00. Nopea koneenvaihto Helsingissä. Rovaniemelle saavutaan klo 17.15. <ul style="list-style-type: none">• 27.09.2024 AY1402 München – Helsinki Finnair klo 12.00–15.25 (huom! Suomen aikaa eli +1h)• 27.09.2024 AY 535 Helsinki - Rovaniemi Finnair klo 16.00–17.15• Ruumalaukku 23 kg + 8 kg käsimatkatavaraa• München-Helsinki lennolle sisältyy kevyt välipala, koska vaihtoaika Rovaniemelle erittäin lyhyt	Yhteiskyydeillä Rovaniemeltä takaisin kotiin	Oy Kon-Tiki Tours Ltd. +358 44 751 6716 (lentoliput ja ruokailu lentokoneessa)

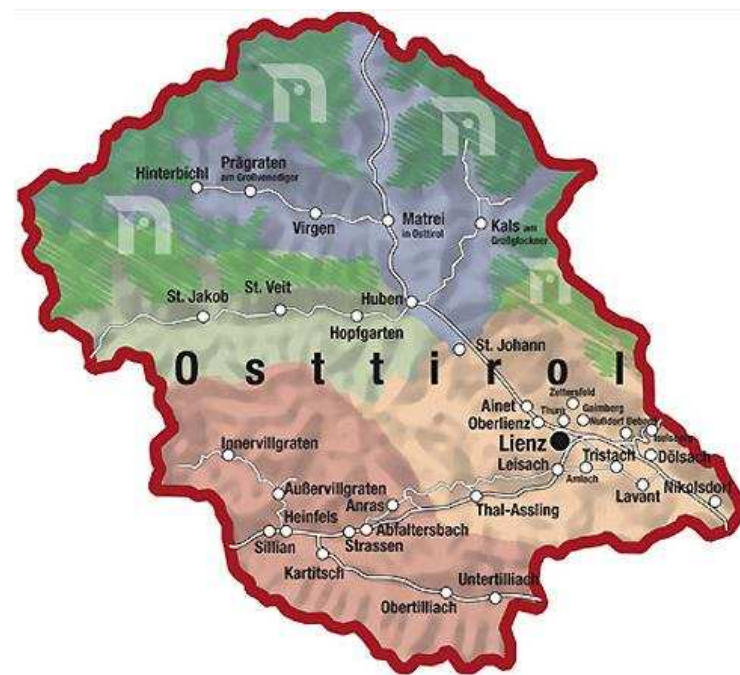
Pienet muutoksen ohjelmaan mahdollisia.

Welcome LEADER OUTOKAIRA

Studytour Osttirol – Südtirol – Alto Bellunese

24.-26.09.2024

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

Osttirol is located in an inner-Alpine position south of the main Alpine ridge and covers almost one-sixth of Tyrol's area with 2,020 km². The permanent settlement area occupies only 8.2% of the district's total area, while the shares of forest (39.6%) and alpine pastures (32.0%) are above the state average.

Since the cession of South Tyrol to Italy in 1919, Osttirol has held a special position in the spatial-administrative structure of Tyrol.

Osttirol comprises the political district of Lienz (48,854 inhabitants) with the town of Lienz as the administrative, economic, and cultural center and transport hub, the markets of Matrei i.O., Sillian, and Nussdorf-Debant, as well as 29 municipalities.

Itä-Tirol sijaitsee Alppien pääharjanteen eteläpuolella, sisä-Alppien alueella, ja kattaa lähes kuudesosan Tirolin pinta-alasta, eli 2 020 km². Pysyvä asuinalue kattaa vain 8,2 % piirikunnan kokonaispinta-alasta, kun taas metsien (39,6 %) ja alppiniittyjen (32,0 %) osuus on osavaltion keskiarvoa suurempi.

Etelä-Tirolin luovutuksen jälkeen Italialle vuonna 1919, Itä-Tirolilla on ollut erityisasema Tirolin alueellis-hallinnollisessa rakenteessa.

Itä-Tiroliin kuuluu Lienzin poliittinen piirikunta (48 854 asukasta), jonka keskus on Lienz – hallinnollinen, taloudellinen ja kulttuurinen keskus sekä liikenteen solmukohta. Alueeseen kuuluvat myös Matrei i.O, Sillianin ja Nussdorf-Debantnin markkinakylät sekä 29 kuntaa.

Together with surrounding municipalities, Lienz forms the residential and economic hub of the district, with a significant development advantage compared to remote municipalities.

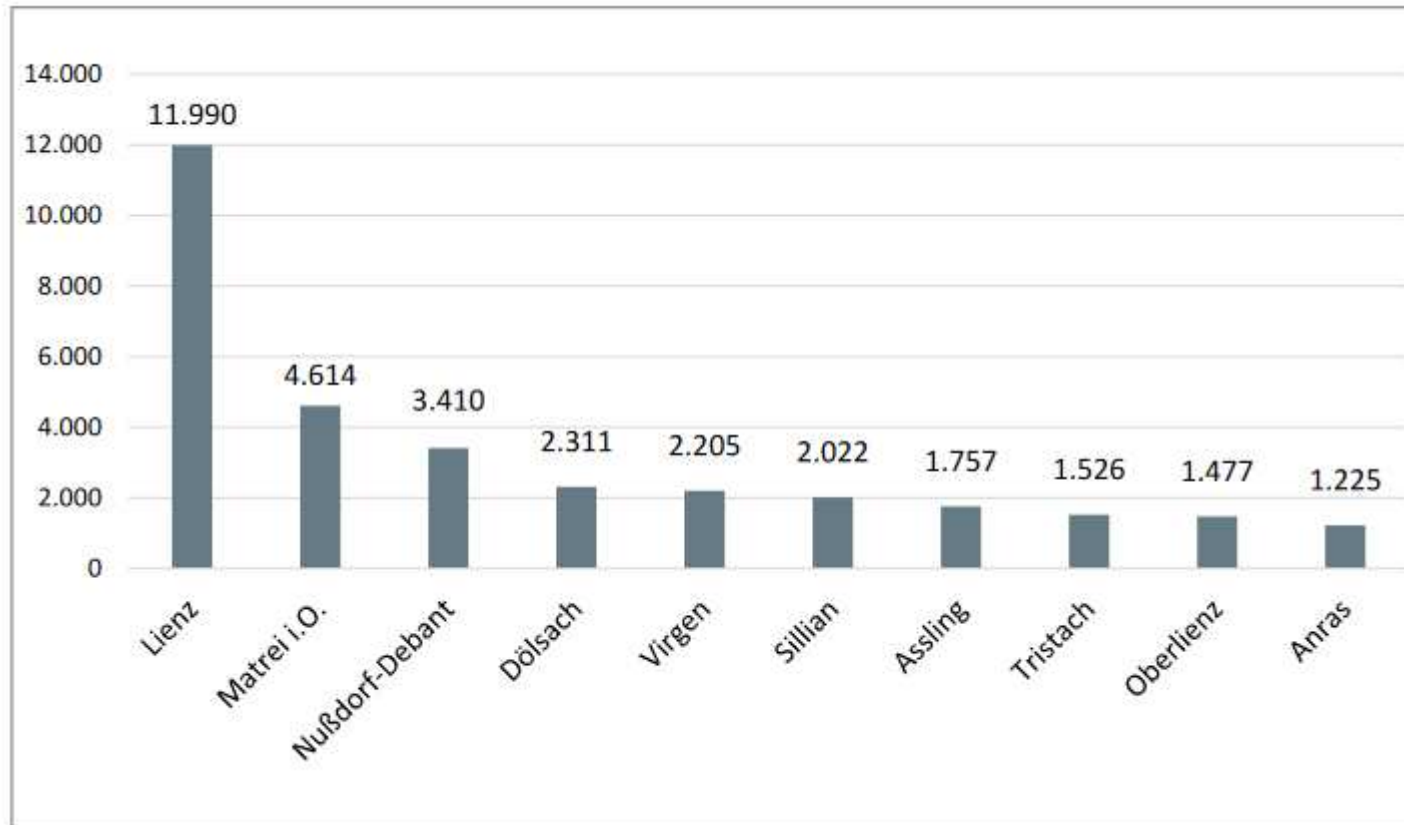
- Osttirol's very high natural potential (landscape, natural values, resources, water) is one of the region's greatest strengths.
- Osttirol is surrounded by 3000-meter peaks, including Austria's highest mountain.
- One-third of the area of the largest national park in Central Europe (Hohe Tauern National Park) is located in Osttirol.
- Osttirol is characterized by its ecological diversity (high biodiversity due to a high proportion of natural and cultivated landscapes).

Yhdessä ympäröivien kuntien kanssa Lienz muodostaa piirikunnan asuin- ja taloudellisen keskuksen, jolla on merkittävä kehitysetu verrattuna syrjäisempiin kuntiin.

- Itä-Tirolin erittäin suuri luonnon potentiaali (maisema, luonnonarvot, resurssit, vesi) on yksi alueen suurimmista vahvuuksista.
- Itä-Tirolia ympäröivät 3000 metriä korkeat huiput, mukaan lukien Itävallan korkein vuori.
- Yksi kolmasosa Keski-Euroopan suurimman kansallispuiston (Hohe Tauernin kansallispuisto) pinta-alasta sijaitsee Itä-Tirolissa.
- Itä-Tirolia luonnehtii sen ekologinen monimuotoisuus (korkea biodiversiteetti suuren luonnollisten ja viljeltyjen maisemien osuuden ansiosta).

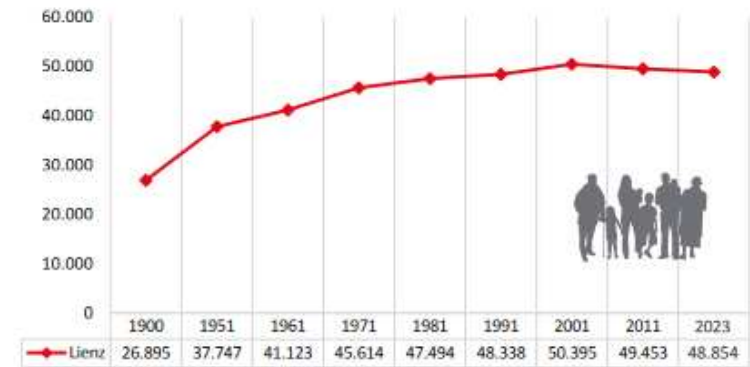

48.854 inhabitants – these are the 10 largest municipalities
 48 854 asukasta – nämä ovat 10 suurinta kuntaa

Age structure (2023)
(48.854 inhabitants)
Ikärakenne (2023)
(48 854 asukasta)

Age / Ikä	Persons number and in % henkilömäärä %
under 15	7.027 (14,4%)
15 to 64	31.389 (64,3%)
65 or older	10.438 (21,4%)

Education (2021)
Koulutus (2021)

School-leaving certificat / koulun päättötodistus	Persons number and in %
Compulsory school / peruskoulu	9.252 (22.1%)
Completed apprenticeship / suoritettu oppisopimuskoulutus	15.260 (36.5%)
Vocational middle school / ammatillinen keskiaste	8.358 (20.0%)
General secondary school / lukio	1.525 (3.6%)
Higer vocational school / ammattikorkeakoulu	3.043 (7.3%)
College / ammattikorkeakoulu	263 (0.6%)
Academy / akatemia	929 (2.2%)
University / yliopisto	3.202 (7.7%)

Private households (Yksityiset kotitaloudet) -> 20.544 -> 2,4 persons per household (2021) henkilöä kotitaloutta kohti

Employed persons (Työlliset) -> 22.358

Agriculture and forestry Maa- ja metsätalous	Trade and industry Kauppa ja teollisuus	Construction sector Rakennusala	Service sector Palveluala	Accommodation and gastronomy Majoitus ja gastronomi
999	7.529	1.818	13.830	1.717

Unemployed persons (Työttömät) 2024 March (maaliskuu)

Total (Yhteensä)	Men (Miehet)	Women (Naiset)
794	492	302

Tourism (2023) Matkailu

number of overnight stays yöpymisten määrä
2.169.765

Agriculture (Maatalous) -> 2.373 farms (2020) maatilat

Main occupation Tärkein ammatti	Sideline Sivuraja	Community of persons Henkilöyhteisö	Legal entities Oikeushenkilöt
755	1.272	69	280

Private households (Yksityiset kotitaloudet) -> 20.544 -> 2,4 persons per household (2021) henkilöä kotitaloutta kohti

Employed persons (Työlliset) -> 22.358

Agriculture and forestry Maa- ja metsätalous	Trade and industry Kauppa ja teollisuus	Construction sector Rakennusala	Service sector Palveluala	Accommodation and gastronomy Majoitus ja gastronomia
999	7.529	1.818	13.830	1.717

Unemployed persons - Työttömät (2024 March - maaliskuu)

Total (Yhteensä)	Men (Miehet)	Women (Naiset)
794	492	302

Employment - Työllisyys

Agriculture and Forestry Maa- ja metsätalous	0,4% (secondary employment not included - sivutoimi ei sisälly)
Trade and Industry Kauppa ja teollisuus	37,1%
Service sector Palveluala	62.5%

Osttirol offers a high recreational and experiential value and is considered an insider tip for nature lovers and people seeking deceleration. Osttirol tarjoaa korkean virkistys- ja elämysarvon ja sitä pidetään sisäpiirin vinkkinä luonnonystävälle ja rauhoittumista hakeville.

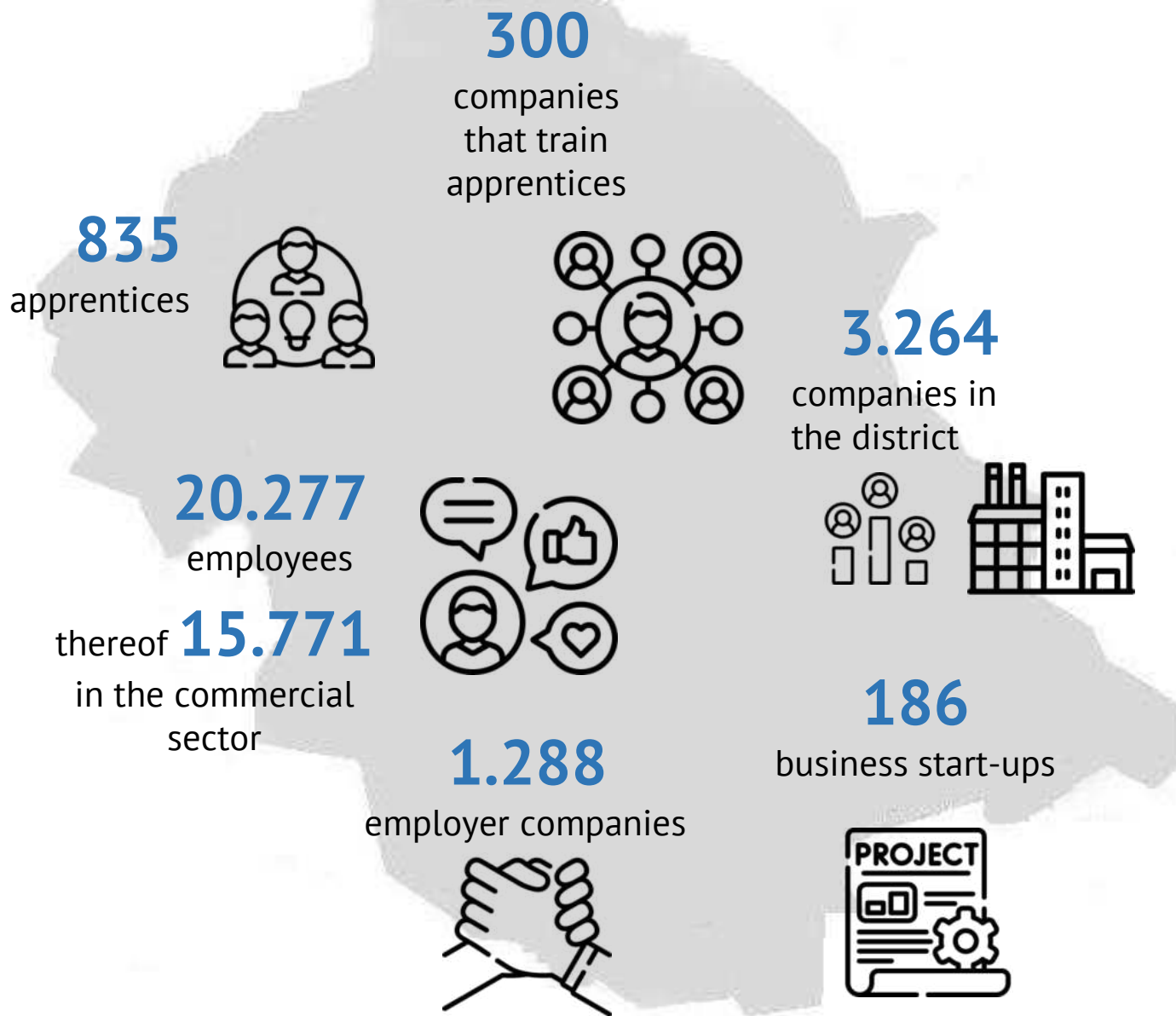
Sector Overview - Memberships (incl. inactive) / Alakohtainen yleiskatsaus - Jäsenyydet (myös passiiviset)

Sector Memberships ¹ Toimialajäsenyydet ¹	Members as of 31.12.2023	Members as of 31.12.2022	Distribution 2023	Change in numbers	Change in %
Trade & Crafts Kauppa ja käsityö	2,039	2,067	45,4%	-28	-1,4%
Industry Teollisuus	48	47	1,1%	-1	-2,1%
Commerce Kauppa	886	895	19,7%	-5	-0,6%
Banking & Insurance Pankki- ja vakuutus toiminta	10	11	0,2%	-1	-9,1%
Transport & Traffic Liikenne ja kuljetus	266	252	5,9%	14	5,6%
Tourism & Leisure Matkailu ja vapaa-aika	754	756	16,8%	-2	-0,3%
Information & Consulting Tieto ja konsultointi	491	464	10,9%	27	5,8%
Commercial Economy Kaupallinen talous	4.494	4.488	100,0%	6	-0,1%

¹ A member of the Chamber of Commerce (chamber member) can belong to one or more specialist groups depending on the type and nature of their business operations. Each member is counted only once in each specialist group, but multiple counts may occur across groups (systematic multiple counting).

Kauppakamarin jäsen (kamarijäsen) voi kuulua yhteen tai useampaan toimialaryhmään liiketoimintansa tyyppin ja luonteen mukaan. Jokainen jäsen lasketaan vain kerran kussakin toimialaryhmässä, mutta ryhmien välillä voi esiintyä moninkertaista laskentaa (järjestelmällinen moninkertainen laskenta).

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

Leader and Interreg fundings

– multifond approach

Leader- ja Interreg-rahoitukset

– monirahastoinen lähestymistapa

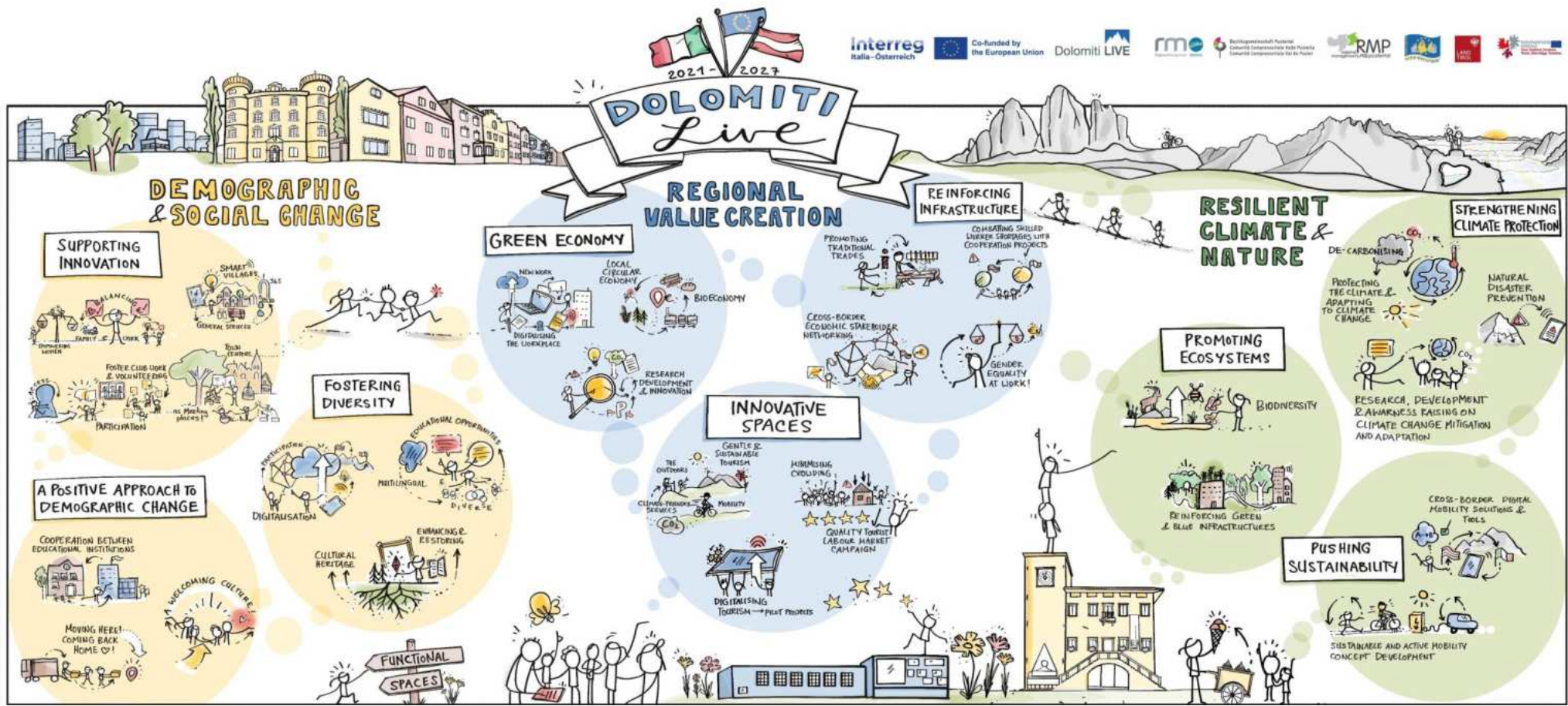
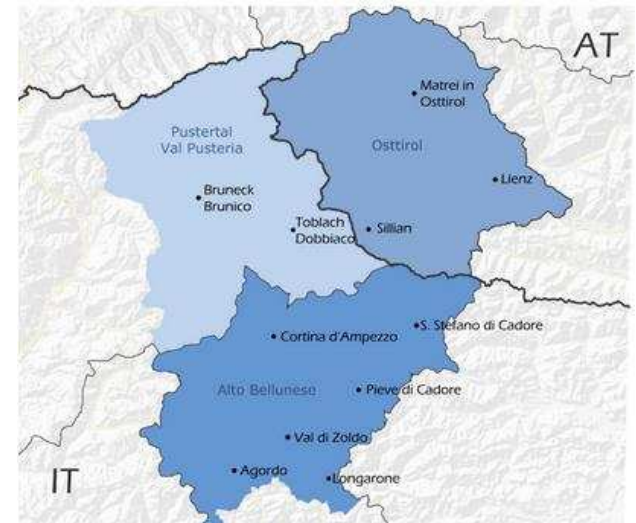
Overall financial plan period 2023 to 2027 / REGIONSMANAGEMENT OSTTIROL

Positions	Costs	Public Funds LEADER Program	LAG Own Funds	Project Owner Own Funds	Of which Municipal Funds
LAG Management including sensitisation	1.942.000,00	1.228.135,39	713.864,61		
Implementation of the strategy	1.952.395,94	1.172.522,61		779.873,34	252.339,89
Action Field 1	564.221,41	282.110,70		282.110,70	28.211,07
Action Field 2	502.509,69	301.505,81		201.003,88	40.200,78
Action Field 3	621.186,07	403.770,94		217.415,12	152.190,59
Action Field4	264.478,78	185.135,15		79.343,64	31.737,45
of which Cooperations	200.000,00	160.000,00		40.000,00	12.000,00
ETZ	2.520.000,00	1.449.285,00		1.070.715,00	428.286,00
IBW	1.990.000,00	1.062.598,57		927.401,43	370.950,57
Total	8.404.395,94	4.912.541,57	713.864,61	2.777.989,77	1.051.586,46

Interreg CLLD Dolomiti Live on EU rahoitusohjelma, joka tuo ihmisiä yhteen yli rajojen edistääkseen kestävästä kehityksestä Italian ja Itävallan rajaseudulla. Dolomiti Live -alueeseen kuuluu 99 kuntaa Itä-Tirolissa, Etelä-Tirolin Pusterin laaksossa ja Alto Bellunesessa, ja alueella on yhteensä noin 193 262 asukasta.

Interreg CLLD Dolomiti Liven tavoitteena on käsitellä yhteisiä haasteita, etsiä parhaat mahdolliset rajat ylittävät ratkaisut ja toteuttaa ne yhteisten projektien kautta.

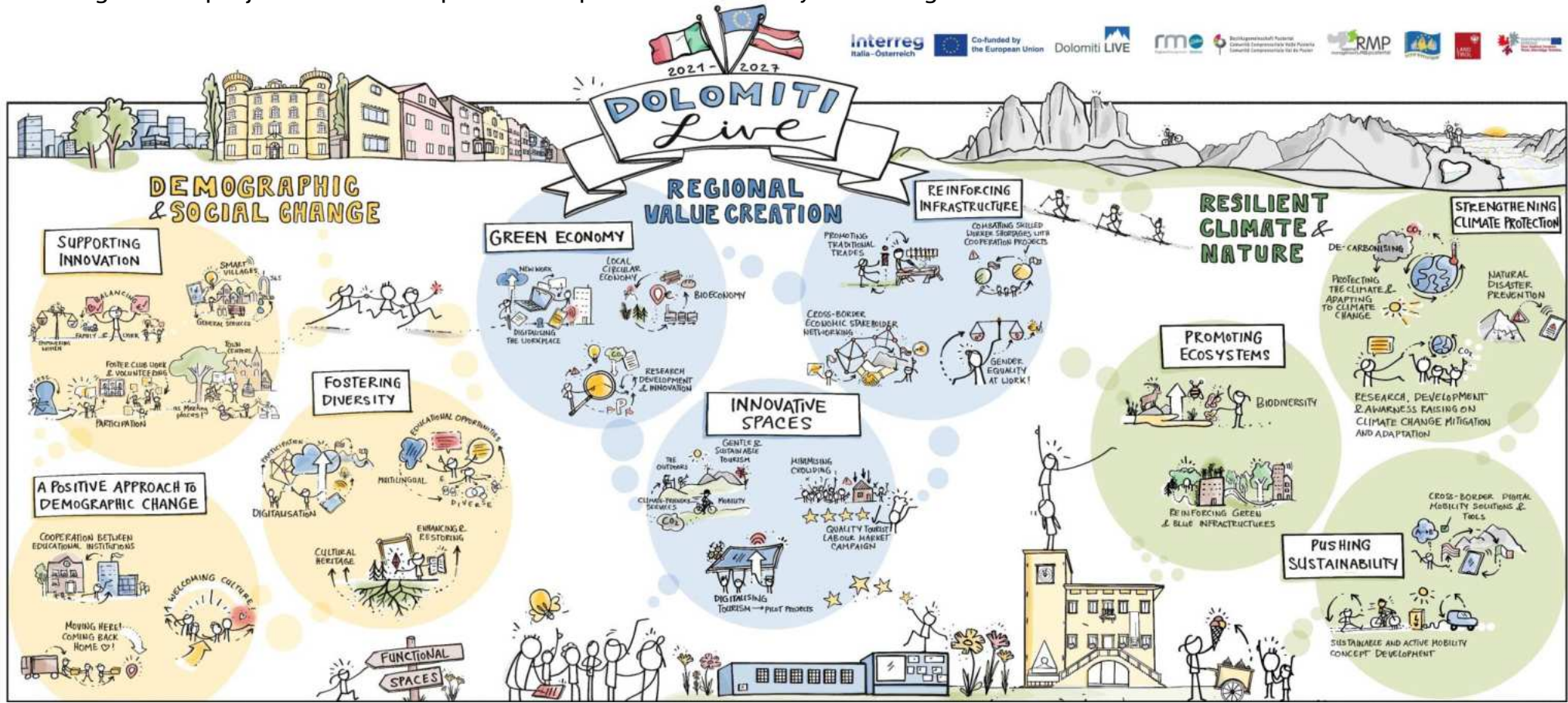
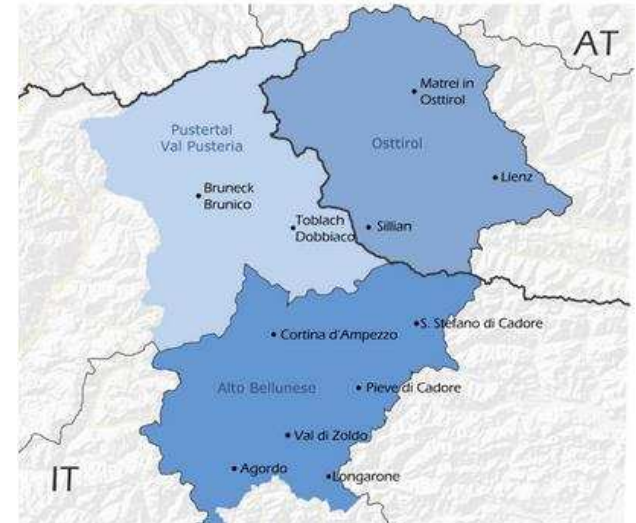
CLLD tarkoittaa "paikallisyhteisön johtamaa paikallista kehitystä". Se on alhaalta ylös -lähestymistapa, jossa paikallinen kehitys perustuu paikallisten asukkaiden toimintaan. Tämä tarkoittaa, että strategiat ja hankkeet kehitetään ja toteutetaan suoraan alueella.

Interreg CLLD Dolomiti Live is an EU funding programme that brings people together across borders to promote sustainable development in the border region between Italy and Austria. The Dolomiti Live area comprises 99 municipalities in East Tyrol, the South Tyrolean Puster Valley and Alto Bellunese with a total of around 193,262 inhabitants.

The aim of Interreg CLLD Dolomiti Live is to jointly address the current challenges, search for the best possible cross-border solutions and implement these through joint projects.

CLLD stands for 'community-led local development'. It is a bottom-up approach to promoting local development driven by the local population. This means that the strategies and projects are developed and implemented directly in the region.

Finanzplan Strategie / piano finanziario Dolomiti Live							
PP	tab_tipologia_bando_id	80% efre	80% naz	80% EM	80% EM PRIV	80% EM PUB	80% Total
Regionsmanagement Osttirol	AREA_FUNZIONALE	200.000,00 €	50.000,00 €	62.500,00 €	21.875,00 €	40.625,00 €	312.500,00 €
Comunità comprensoriale Val Pusteria	AREA_FUNZIONALE	200.000,00 €	50.000,00 €	62.500,00 €	21.875,00 €	40.625,00 €	312.500,00 €
GAL Alto Bellunese	AREA_FUNZIONALE	200.000,00 €	50.000,00 €	62.500,00 €	21.875,00 €	40.625,00 €	312.500,00 €
Regionsmanagement Osttirol	MANAGEMENT						
Comunità comprensoriale Val Pusteria	MANAGEMENT	307.688,00 €	76.922,00 €	96.153,00 €	0,00 €	96.153,00 €	480.763,00 €
GAL Alto Bellunese	MANAGEMENT	307.688,00 €	76.922,00 €	96.153,00 €	0,00 €	96.153,00 €	480.763,00 €
Regionsmanagement Osttirol	MEDI_PROGETTI	769.221,00 €	192.305,00 €	320.509,00 €	112.178,00 €	208.331,00 €	1.282.035,00 €
Comunità comprensoriale Val Pusteria	MEDI_PROGETTI	699.292,00 €	174.823,00 €	291.372,00 €	101.980,00 €	189.392,00 €	1.165.487,00 €
GAL Alto Bellunese	MEDI_PROGETTI	699.292,00 €	174.823,00 €	291.372,00 €	101.980,00 €	189.392,00 €	1.165.487,00 €
Regionsmanagement Osttirol	PICCOLI_PROGETTI	190.207,00 €	47.552,00 €	59.440,00 €	20.804,00 €	38.636,00 €	297.199,00 €
Comunità comprensoriale Val Pusteria	PICCOLI_PROGETTI	181.816,00 €	45.454,00 €	56.817,00 €	19.886,00 €	36.931,00 €	284.087,00 €
GAL Alto Bellunese	PICCOLI_PROGETTI	181.816,00 €	45.454,00 €	56.817,00 €	19.886,00 €	36.931,00 €	284.087,00 €

	AREA_FUNZIONALE	MANAGEMENT	MEDI_PROGETTI	PICCOLI_PROGETTI	Gesamtergebnis
DoloLive					
Summe von 80% efre	600.000,00 €	615.376,00 €	2.167.805,00 €	553.839,00 €	3.937.020,00 €
Summe von 80% naz	150.000,00 €	153.844,00 €	541.951,00 €	138.460,00 €	984.255,00 €
Summe von 80% EM	187.500,00 €	192.306,00 €	903.253,00 €	173.074,00 €	1.456.133,00 €
Summe von 80% Gesamt	937.500,00 €	961.526,00 €	3.613.009,00 €	865.373,00 €	6.377.408,00 €
Gesamt: Summe von 80% efre	600.000,00 €	615.376,00 €	2.167.805,00 €	553.839,00 €	3.937.020,00 €
Gesamt: Summe von 80% naz	150.000,00 €	153.844,00 €	541.951,00 €	138.460,00 €	984.255,00 €
Gesamt: Summe von 80% EM	187.500,00 €	192.306,00 €	903.253,00 €	173.074,00 €	1.456.133,00 €
Gesamt: Summe von 80% Gesamt	937.500,00 €	961.526,00 €	3.613.009,00 €	865.373,00 €	6.377.408,00 €

20% upgrade in case of good performance in 2025 -> 7.971.760,01 €

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

Obrmann Ing. Dietmar Ruggenthaler

Michaela Ausserdorfer

Mag. Hansjörg Mattersberger

Bgm. Markus Stotter BA

Bgm. DIⁱⁿ Elisabeth Bianik

Bgm. Ing. Matthias Scherer

Franz Theurl

Mag. Michaela Hysek-Unterweger

DI Martin Diemling

Mag. Reinhard Lobenwein

Doris Batkowski

Mag. Wilfried Kötzleider

Manuela Thaler

Mag. Monika Reindl

Chairman / 1 deputy
 13 boardmembers / 13 deputies

The members of the RMO are all 33 East Tyrolean municipalities

Interest groups:

- Chamber of Agriculture
- Chamber of Commerce
- Chamber of Labour

Banks:

- Lienzer Sparkasse
- Raiffeisenbanken
- Dolomitenbank Osttirol-Westkärnten

- Tourismusverband Osttirol
- Frau in der Wirtschaft
- Bildungshaus Osttirol
- Arbeitsmarktservice (AMS)
- Bäuerinnen Organisation Osttirol
- Nationalpark Hohe Tauern
- Osttirol Invest GmbH
- INNOS GmbH

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

RMO Team

from the right

- 1**

Jakob Britz
project management
DREAM_PACE /
mobility
- 2**

Gina Streit
project management
INTERREG /
CLLD Dolomiti
Live
- 3**

Elisa Wallensteiner
project management
Regional economic
programme for
the Natura 2000
Isel region
- 4**

Simone Ortner-Trebo
volunteer
coordinator
- 5**

Mirjam Reith
equal
opportunities
coordinator
- 6**

Petra Huter
project
management
LEADER
- 7**

Philipp Schlemmer
LAG Manager

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

#gemmason youth project

Tuesday, September 24th, 2024

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

 Bundesministerium
Land- und Forstwirtschaft,
Regionen und Wasserwirtschaft

Europäischer
Landwirtschaftsfonds für
die Entwicklung des
ländlichen Raums:
Hier investiert Europa in
die ländlichen Gebiete.

SONNENSTADT LIENZ

History & Meaning

„prethinking“ for East Tyrol

#gemmas
on

Let's do it / Let's get started

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

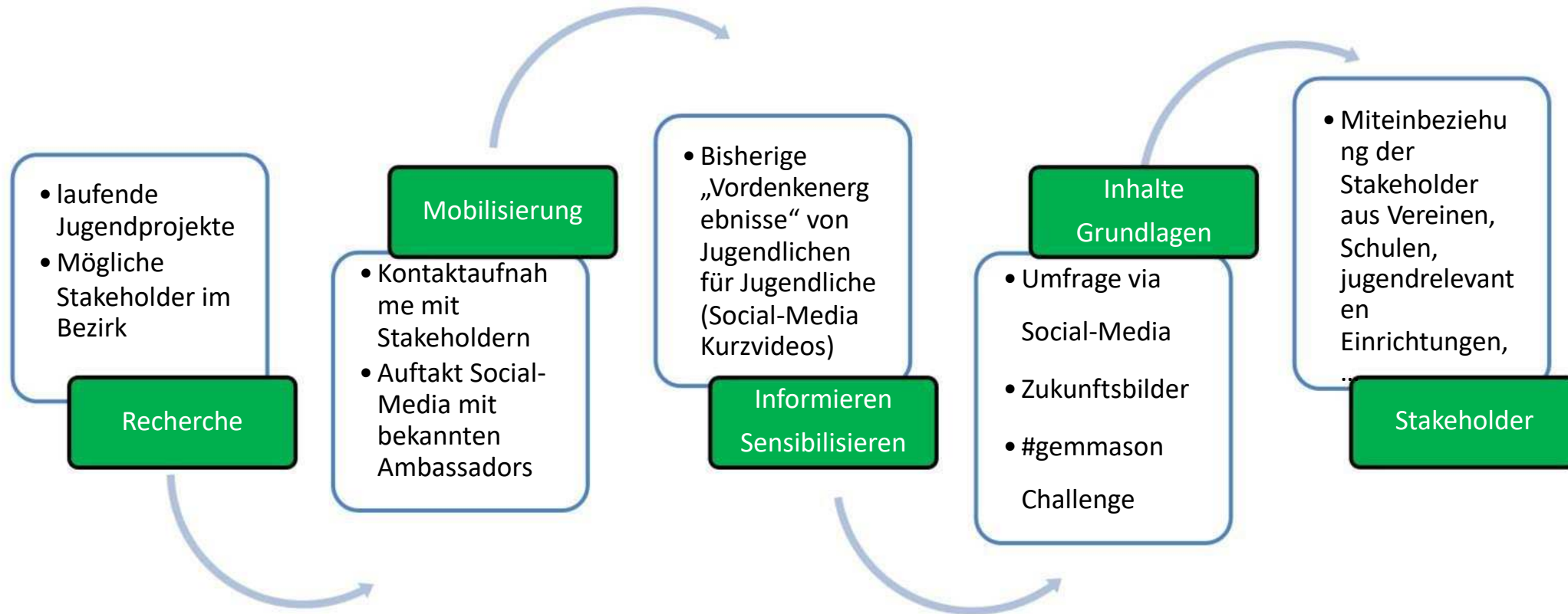
Partner

VORDENKEN
für [OST]TIROL

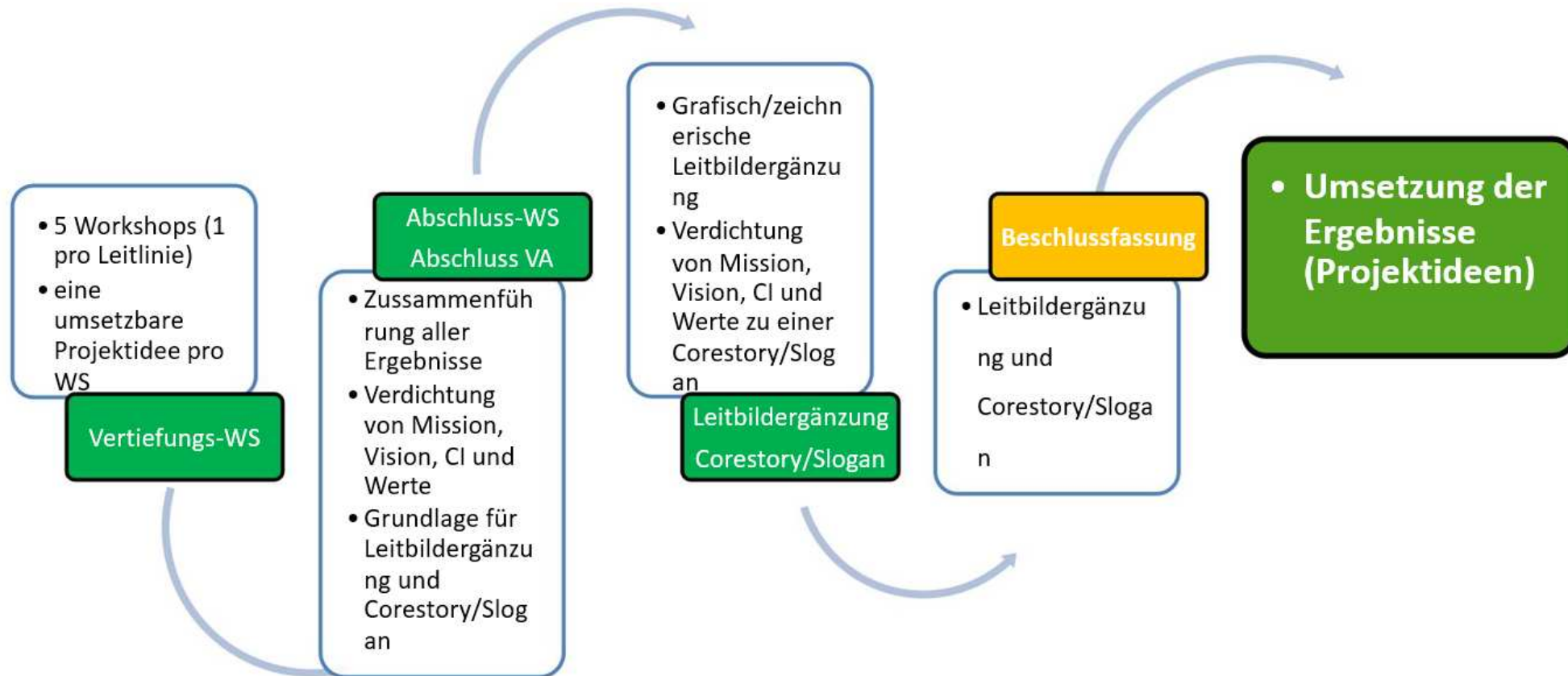

Project course

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

Project course

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

Workshops (topics chosen by the young people)

1. Mobility
2. Nutrition – regional and seasonal groceries
3. Events and Management
4. Education in East Tyrol
5. New forms of living – cross-generational housing

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

Handwritten notes and diagrams on a wall, including:

- Leftmost sheet:**
 - Diagram with circles and arrows.
 - Text: "Handwritten notes", "3. Ordnung", "Wohlbemerk", "Sei Feld S.", "Wenn ich so viel denke mit nur alle leicht!"
 - Signature: "Ursus"
- Second sheet:**
 - Text: "SD 1.0", "SD 2.0", "SD 3.0", "Transition".
 - Diagram: A triangle with internal lines and labels.
 - Text: "SD 1. Ordnung", "Psychologie", "Wahrnehmung", "Werte", "Wirklichkeit", "Sollenswelt", "Wirklichkeit", "Lernen", "Ursus".
- Third sheet:**
 - Text: "Systemische Lernprozesse", "Ordnung", "Veränderung", "Gut", "Lernung will auch sein", "Frei".
 - Diagram: A triangle with internal lines and labels.
 - Text: "US - Gesellschaft", "Ordnung", "Wahrnehmung", "Werte", "Wirklichkeit", "Sollenswelt", "Wirklichkeit", "Lernen", "Ursus".
- Fourth sheet:**
 - Text: "SD 1. Ordnung", "Wahrnehmung", "Werte", "Wirklichkeit", "Sollenswelt", "Wirklichkeit", "Lernen", "Ursus".
- Fifth sheet:**
 - Text: "SD 1. Ordnung", "Wahrnehmung", "Werte", "Wirklichkeit", "Sollenswelt", "Wirklichkeit", "Lernen", "Ursus".
- Sixth sheet:**
 - Text: "SD 1. Ordnung", "Wahrnehmung", "Werte", "Wirklichkeit", "Sollenswelt", "Wirklichkeit", "Lernen", "Ursus".
- Seventh sheet:**
 - Text: "SD 1. Ordnung", "Wahrnehmung", "Werte", "Wirklichkeit", "Sollenswelt", "Wirklichkeit", "Lernen", "Ursus".

Whiteboard with handwritten notes and diagrams:

- Diagram: A large circle with a smaller circle inside, and a figure-like shape.
- Text: "Ein Gedanke", "Wahrnehmung", "Werte", "Wirklichkeit", "Sollenswelt", "Wirklichkeit", "Lernen", "Ursus".

Conference table with chairs and writing instruments:

- Four black chairs around a white table.
- Writing instruments: four pens and one marker.
- Stack of white papers.

 Screenshot wird freigegeben
Ein Link zur Ihrem Screenshot wurde
in die Zwischenablage kopiert.
Dropbox

[In Dropbox anzeigen](#)

Zur Suche Text hier eingeben

18:25
03.02.2021

120 Beiträge 844 Follower 39 Gefolgt

Gemmas on
Lasst uns gemeinsam Osttirols Zukunft gestalten.
Zeigt uns euer Zukunftsbild!
Informiert euch hier und werd... mehr
www.osttirol-leben.at/initiativen/gemmas-on/
4gemeinden1lebensraum ist Follower

Gefolgt Nachricht

Vorschläge für dich Alle ansehen

jblj_panzendorf
Landjugend Panzendorf
Folgen

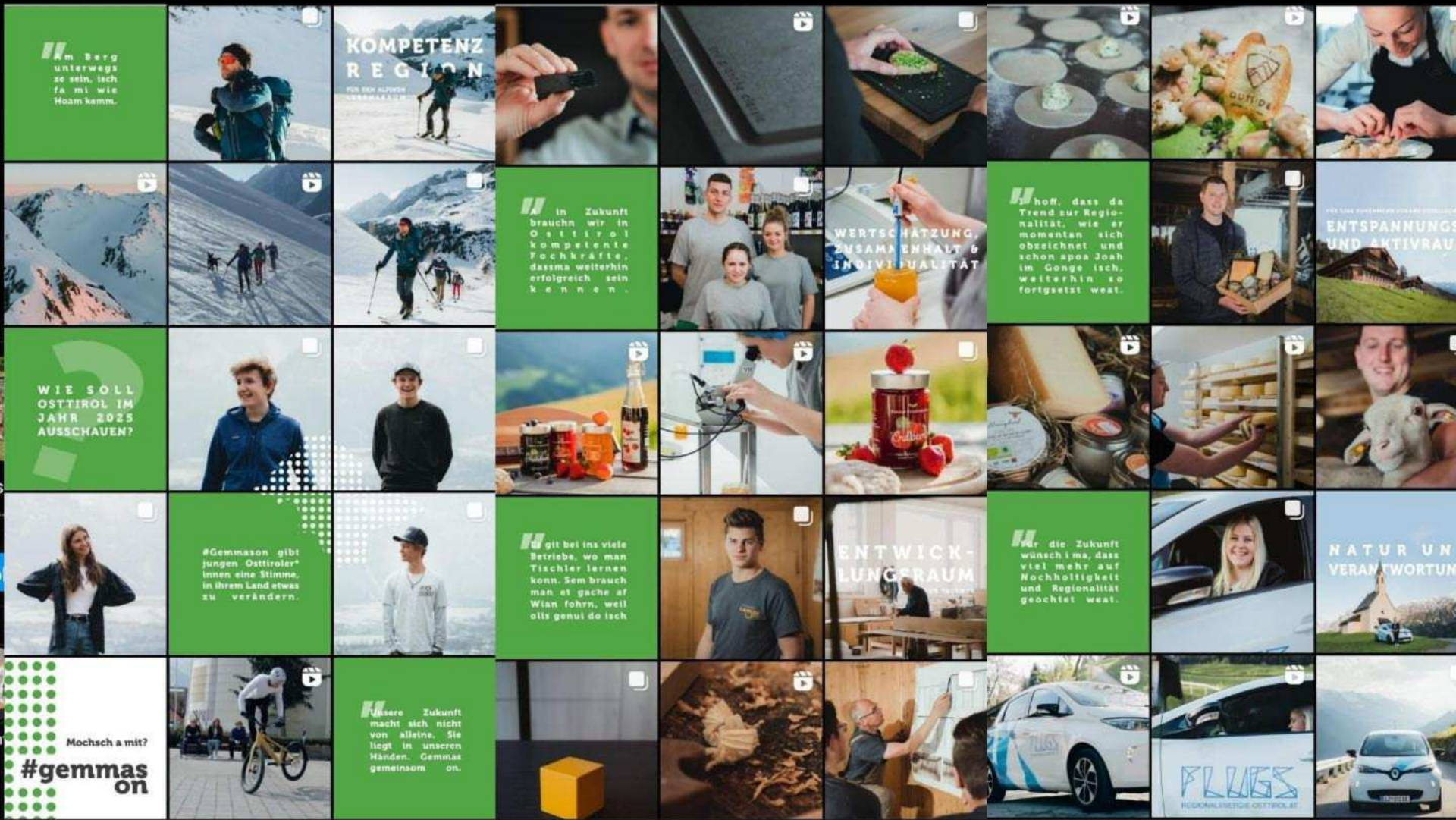

borg_lienz
BORG Lienz
Folgen

jblj_aus
JB/LJ A
Fo

- #ess ma reg...
- Info
- Mensch & K...
- Wirtschaftsr...
- Talen

VORSTELLUNG

#gemmas on

© 2018 Gemmas on

Facebook Twitter YouTube Instagram

VORDENKEN
FÜR OSTTIROL

WIRTSCHAFTS- UND UMWELTPOLITIK FÜR LÄNDER
WIRTSCHAFTS- UND UMWELTPOLITIK FÜR LÄNDER

01. WIRTSCHAFTS- UND UMWELTPOLITIK FÜR LÄNDER
02. WIRTSCHAFTS- UND UMWELTPOLITIK FÜR LÄNDER
03. WIRTSCHAFTS- UND UMWELTPOLITIK FÜR LÄNDER
04. WIRTSCHAFTS- UND UMWELTPOLITIK FÜR LÄNDER

Partner

WKO

WKO

rm

DWP

AK

LEADER REGION
OSTTIROL

VORSTUFEN FÜR SOSTITUTROL

WISSEN IM 2020-DIGI-KONTROLLEN DER WART UND DER STRANDBERREICHUNG

01. KUNDEKONTAKT FÜR DEN ALPINEN SCHNELLKOMFORT
02. EASY-TO-USE SYSTEM FÜR DEN ALPINEN SCHNELLKOMFORT
03. ANTI-VIBRATION FÜR TRAKTE
04. AIR-TIGHT SYSTEM FÜR DEN ALPINEN SCHNELLKOMFORT
05. GIBT ES FÜR DEN ALPINEN SCHNELLKOMFORT

BRÄUTCHILL & BERGKOMFORT NEU ENTWICKELT UNTERNEHMEN

AK

LEADER REGION OSTTIROL

Über die Förderung der LEADER-Initiative der EU die Entwicklung in ländlichen Gebieten

LEADER

Reg. Ostt.

Vertical banner with text, partially obscured.

Group of people standing in front of the building. Two women are riding e-scooters. A man is holding a bicycle. The e-scooters have 'e24.at' branding.

VCO
MOBILITÄT MIT ZUKUNFT

VCO-Mobilitätspreis Österreich – Verkehrswende umsetzen

VCO MOBILITÄT MIT ZUKUNFT

VCO
MOBILITÄT MIT ZUKUNFT

www.vcoe

www.vcoe.at

VCO MOBILITÄT MIT ZUKUNFT
VCO MOBILITÄT MIT ZUKUNFT
VCO MOBILITÄT MIT ZUKUNFT
VCO MOBILITÄT MIT ZUKUNFT
VCO MOBILITÄT MIT ZUKUNFT
VCO MOBILITÄT MIT ZUKUNFT
VCO MOBILITÄT MIT ZUKUNFT
VCO MOBILITÄT MIT ZUKUNFT

[Startseite](#)

[Aktuelles](#)

[Angebote](#)

[Osttirol F](#)

Good-Vibez-Festival

12.06.2022

Das Jugendtreff Z4 veranstaltete am Samstag, 11. Juni 2022 das „Good-Vibez-Festival“ in der RGO-Arena. Organisiert wird das Event von den Jugendlichen selbst, Impulsgeber war der #gemmason Jugendbeteiligungsprozess von Vordenken für Osttirol.

Bundesministerium Nachhaltigkeit und Tourismus

LE 14-20

tiro1

Österreichischer Landwirtschafts- und Ernährungsbund

EUROPEAN UNION

LEADER REGION OSTTIROL

Über die Förderschiene LEADER unterstützt die EU die Entwicklung in ländlichen Gebieten.

R
tur- und Kulturlandschaft

SAFE CYCLIST

LEADER REGION OSTTIROL

LEADER

LEADER

LEADER

rmc

VORBEREITUNG FÜR LEADER

01

02

03

#gemmas on

#gemmason
Osttirols Zukunft gemeinsam gestalten!

@gemmason_osttirol
www.osttirol-leben.at/initiativen/gemmas-on/
@gemmason
gemmason@osttirol-leben.at

VORDENKEN
für OSTTIROL
WISSEN ERHÄLT DIE ZUKUNFT
WÄRT UND...

#gemmas on

LEADER REGION TIROL

EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Topics 2023-2024

1. nature & responsibility
2. appreciation, team spirit and diversity
3. cooperation and innovation
4. global networking and strategic vision
5. relaxation/recovery and self-realisation

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

Mit Unterstützung von Bund, Land und Europäischer Union

KOOPERATION & INNOVATION

Smart Regio[n]

DASEINSVORSORGE IM BEZIRK LIENZ

ZUKUNFTSRAUM®
LIENZER TALBODEN

Inhalt

1

Status Quo

~~Inwertsetzung der bestehenden Infrastruktur mit der Breitbandversorgung Region net~~

2

Smart Region – Digitaler Datenraum

Was ist ein digitaler Datenraum?

3

LoRaWAN

Was ist LoRaWAN?

4

Digitaler Zwilling

Was ist ein digitaler Zwilling?

5

Next Steps

Aufbau Struktur

6

Warum ist das wichtig für uns?

Conclusio

Smart Region Digitaler Datenraum

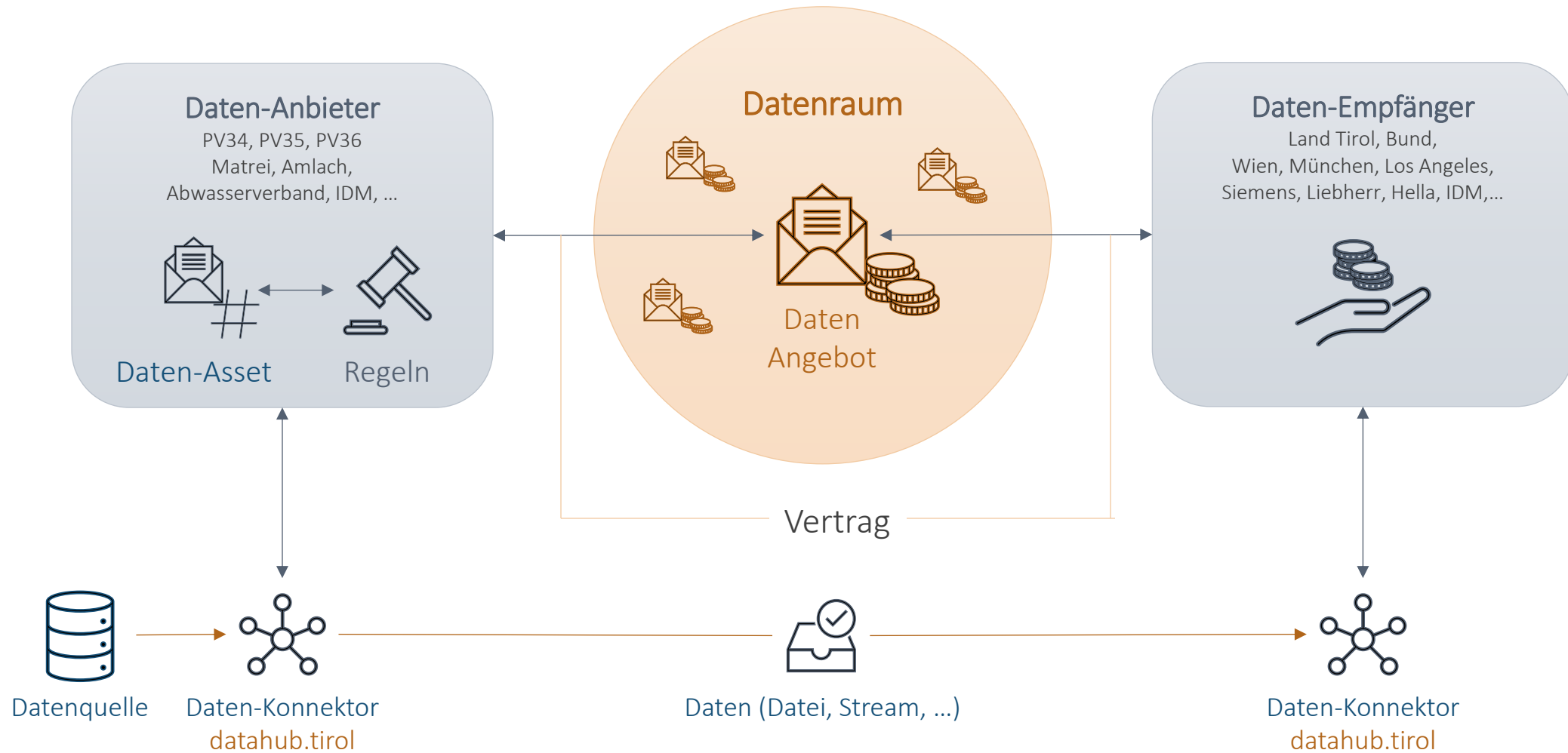
2

- Ein Datenraum ist ein gesicherter Ort, an dem für einen bestimmten Personenkreis Zugriff auf Dokumente und Daten gewährt werden kann.

Was ist ein digitaler Datenraum?

- **Merkmale eines „Digitalen Datenraums“**
- Keine physische Integration der Daten
 - Daten sollen da bleiben, wo sie aufkommen und verwaltet werden
 - Verteilte Datenarchitektur
- Kein gemeinsames Datenschema
 - Vokabularien garantieren die Interoperabilität zwischen den Daten aus verschiedenen Ebenen mit verschiedenen Strukturen und aus verschiedenen verteilten Datenbanken
- Kein Zwang zu 1 Single Source Of Truth
 - Möglichkeit von Redundanzen
 - Daten können mehrfach vorkommen, verteilt
 - Keine Notwendigkeit Konsistenz zu erzeugen
- Datenräume können in sich selbst verschaltet sein
 - Z.B. Mobilitäts-Datenraum als Teil des Tourismus-Datenraumes
- **Datensouveränität und Nachverfolgbarkeit der Daten**
 - Der Eigentümer der Daten bestimmt wer seine Daten nutzen darf und wer nicht und zu welchen Bedingungen
 - Der Eigentümer der Daten hat das Recht zu wissen, was mit seinen Daten passiert und auch das Recht selbige nachzuverfolgen
- **Datenempfänger**
 - Der Eigentümer der Daten muss sicherstellen können, dass der Empfänger der Daten auch wirklich der ist, der er vorgibt zu sein. Digitale Zertifikate werden diese Sicherstellung garantieren (Zertifizierungsprozess)

Schema

LoRaWAN

3

LoRaWAN

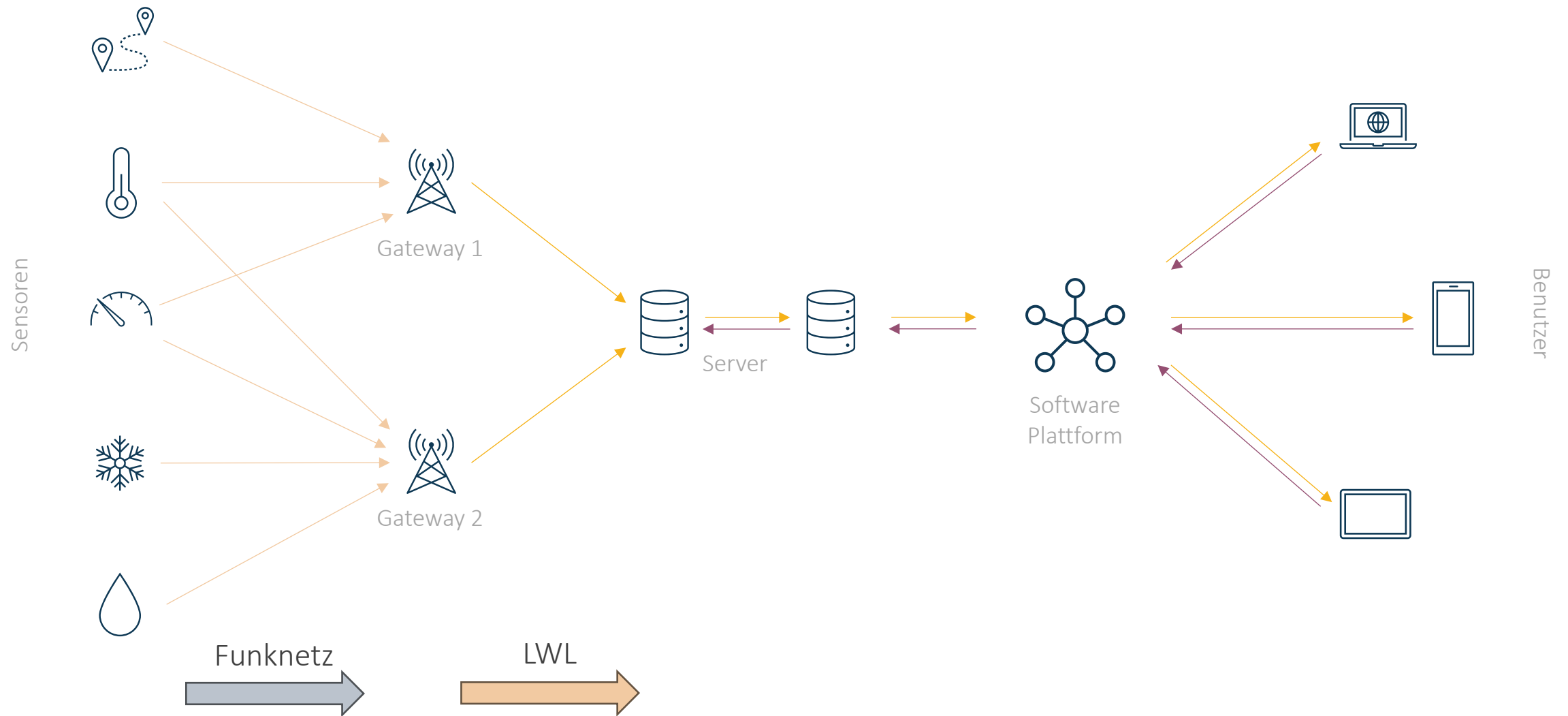
Das Netzwerkprotokoll LoRaWAN ist mitverantwortlich, dass die Entwicklung im Bereich des IoT rasant Fahrt aufgenommen hat.

Mit dem LoRaWAN Netz sind wir im Besitz von Kabel- UND Funkgebundenen Netzen!

Was ist LoRaWAN?

- LoRaWAN = Long Range Wide Area Network
 - Große Reichweite und niedriger Energieverbrauch. Im Stadtgebiet 2+km und in ländlichen Gegenden 15+km. Der aktuelle Rekord liegt über 800km in großer Höhe gemessen (= keine Hindernisse)
 - Niedriger Frequenzbereich ermöglicht die Durchdringung von Wänden und kann auch in Kellerräumen verwendet werden
- LoRaWAN ist ein LPWAN = Low Power Wide Area Network
 - Minimaler Energieverbrauch zur Übermittlung von geringen Datenmengen über große Entfernungen

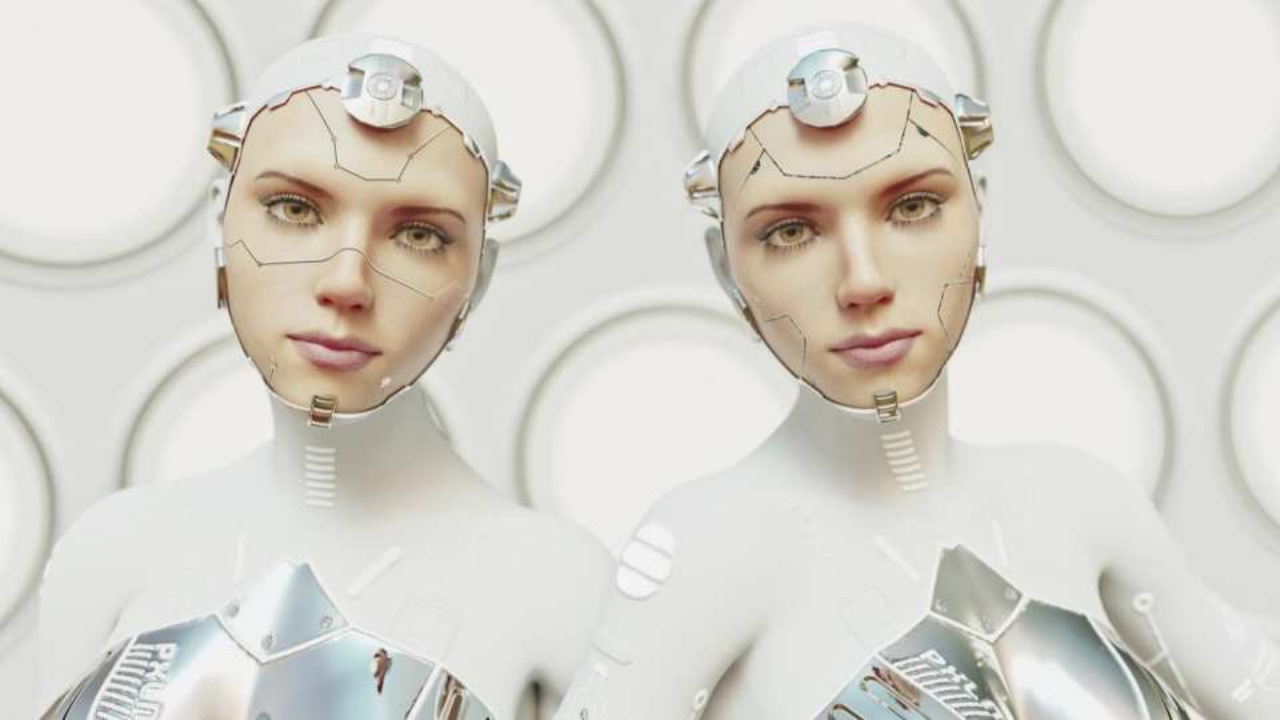

LoRaWAN – Netzwerk Übersicht

Digitaler Zwilling

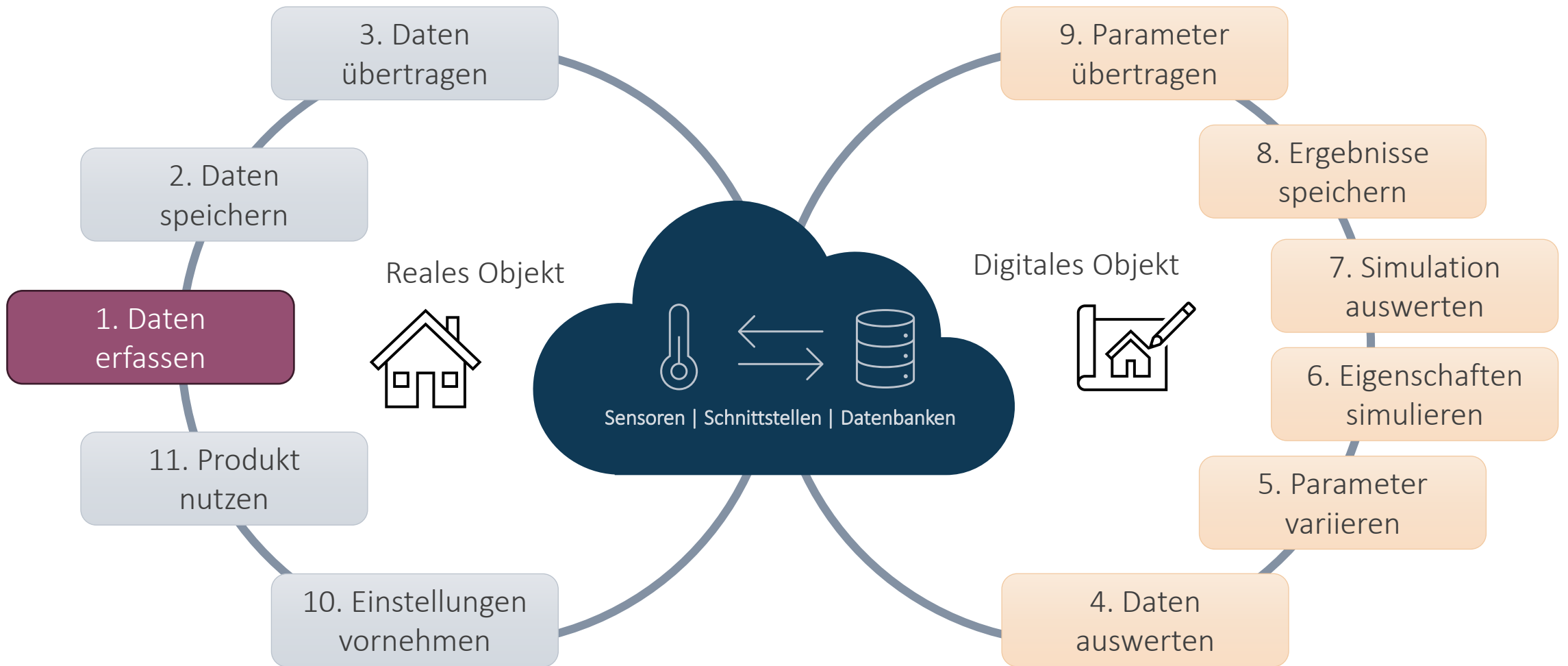
4

- IoT und LoRaWAN eröffnen Möglichkeiten, die sich in sehr vielen Bereichen positiv auf die digitale Entwicklung auswirken werden.
- Der Digitale Zwilling wird zum Herzstück dieser Entwicklung.

Digitaler Zwilling

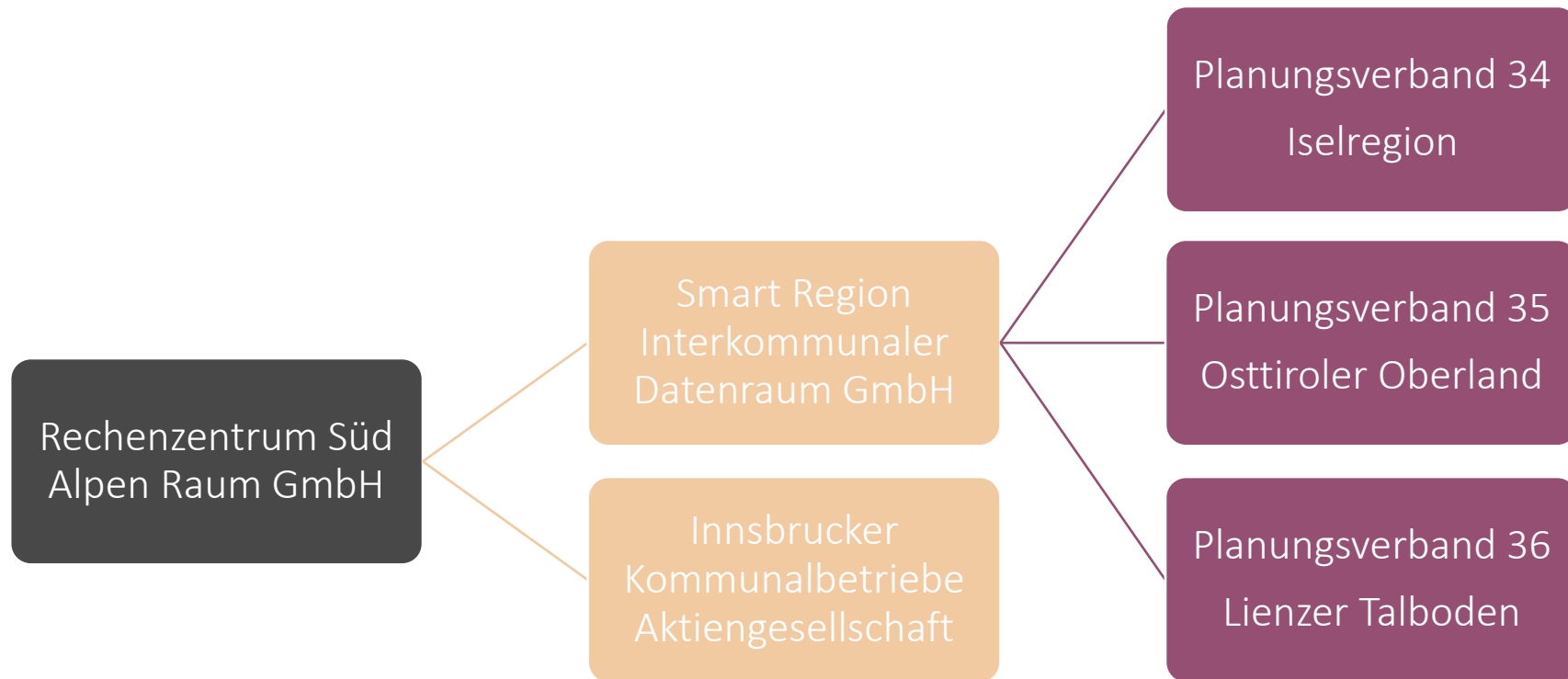
- **Was ist ein Digitaler Zwilling?**
- Exaktes virtuelles Abbild eines physischen Gegenstands oder eines Prozesses
- Idealerweise entsteht zuerst das digitale Objekt und dann das reale, aber es geht auch umgekehrt
- Das reale Objekt liefert über Sensoren reale Daten zurück an das digitale Abbild, wodurch dort nachgelagerte Simulationen stattfinden können
- Positive Ergebnisse von Simulationen können wiederum zum realen Objekt zurückgeliefert werden wodurch ein ständiger Entwicklungsprozess entsteht
- Geschlossener Kreislauf zwischen digitalem und realem Zwilling
- Instandhaltung nach Bedarf, nicht mehr nach Plan
- Sehr große Datenmengen fallen an
- AR- und VR-Technologien gewinnen an Wichtigkeit

Elemente des Digitalen Zwillings

Next Steps

5

Forschung
Wissenschaftliche Begleitung

Strategische Partner
Wirtschaft

Aufbau Gesellschaftsstruktur

Conclusio

6

**Wenn wir es nicht tun,
werden es Andere tun**

CONCLUSIO

Vielen Dank für die Aufmerksamkeit

Stefan Clara

Bürgermeister der Gemeinde Amlach

Vorsitzender der Arbeitsgruppe "Smart Region"

bgm@amlach.net

+43 676 3460646

ZUKUNFTSRAUM®
LIENZER TALBODEN

1

2

CHAIRMAN FRANZ THEURL

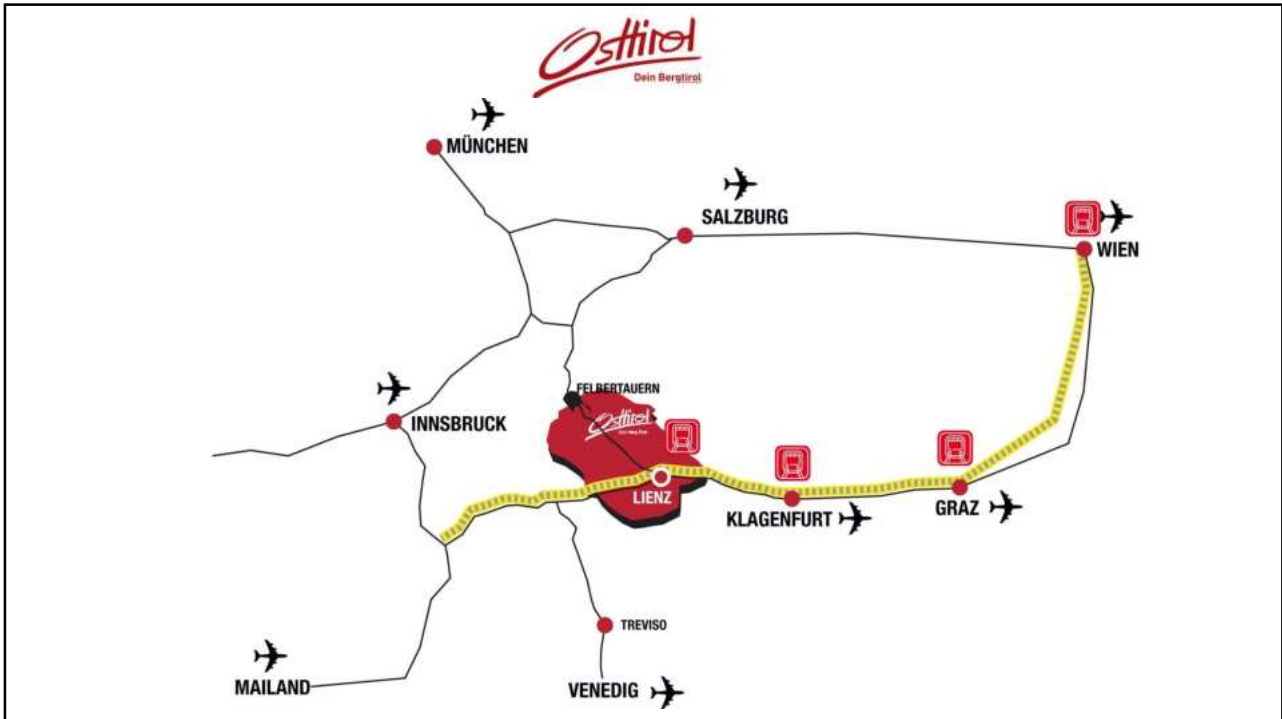
3

TVB Osttirol / company structure

chairman	Theurl Franz
board	Theurl Franz Thomas Winkler Wibmer Peter
supervisory board	chairman: Hansjörg Mattersberger 14 members
managing director	Barbara Nußbaumer

4

5

Osttirol
Dein Bergtirol

TVB Osttirol und Osttirol Werbung GmbH:	1 managing director
information offices	19 employees
Backoffice / financial management:	5 employees
Infrastructur:	10 employees / 17 seasonal employees
Osttirol Werbung GmbH:	7 employees
Gesamt:	42 Year-round employees

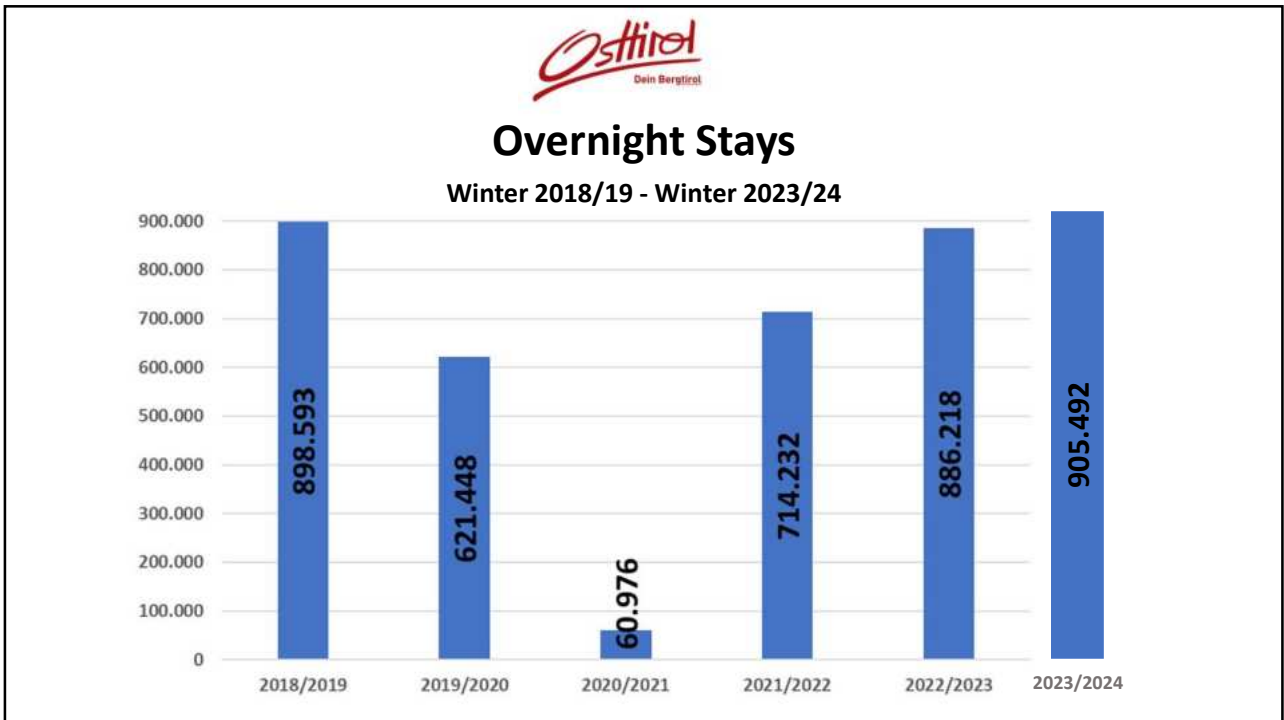
6

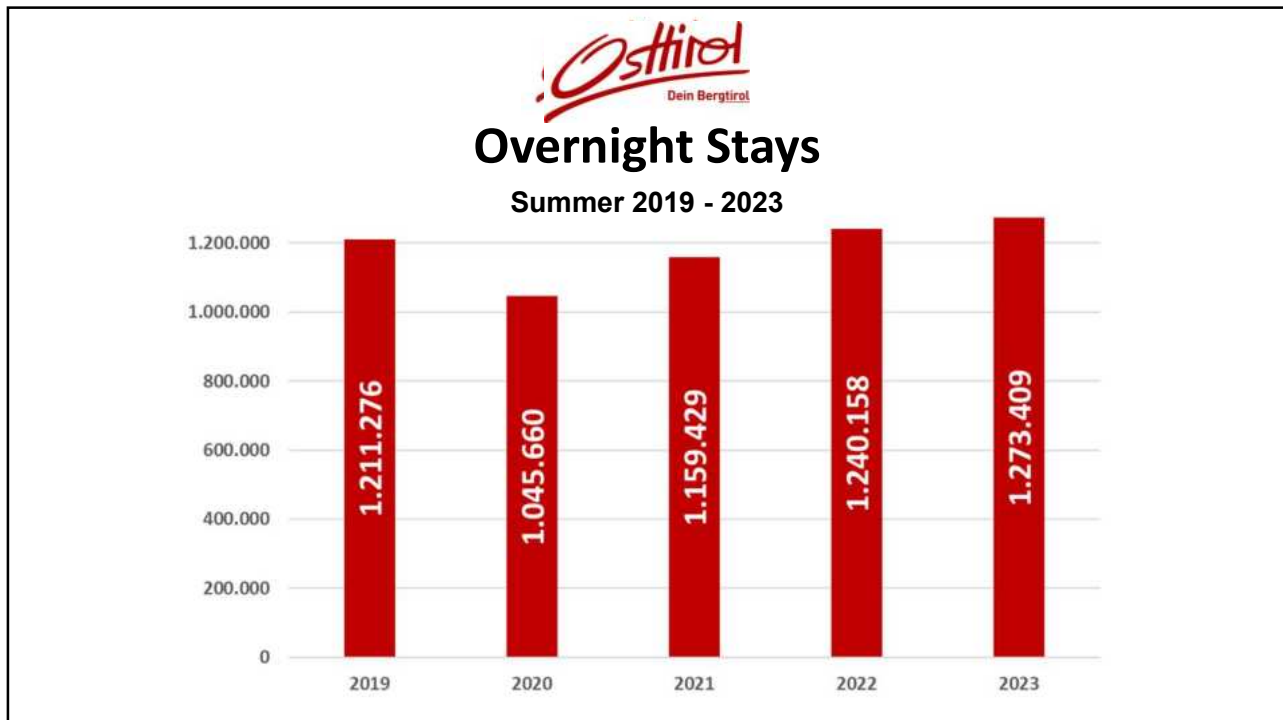
Information Offices Osttirol

- 2016: Lienz (Zentrale)
- 2017: Matri
- 2020: Virgen
- 2021: Obertilliach
- 2021: St. Jakob
- 2023: Sillian
- 2024: Kals

7

8

9

Osttirol
Dein Bergtirol

Budget 2024

compulsory contributions	€ 6.755.280
visitors tax	€ 3.585.733
other income	€ 54.223
commercial enterprises (Galitzenklamm, Wichtelpark)	€ 260.000
total revenue	€ 10.655.236

10

	Budget 2024
annuity	€ 960.882
labor costs, rent, administration costs	€ 3.106.291
advertising	€ 3.232.533
infrastructur	€ 2.712.695
regional activities	€ 642.835
total expenses	€ 10.655.236

11

12

Iseltrail Lighthouse hiking project in Osttirol

From Lienz to the glacier gate: multi-day hiking trail for leisurely hikes and wilderness adventures. In summer 2020, a new **5-day hiking trail** with about **100 km** was launched in Osttirol: the Iseltrail. The attractive hiking route runs directly **along the Isel** - the longest free-flowing glacial river in the Alps. From Lienz to the glacier gate in the Hohe Tauern National Park, pleasure hikers and adventure seekers can follow the rushing 'lifeline of Osttirol' and experience a long list of 'magical' natural sites: Floodplains, species-rich riverbanks and islands, cataracts, wild gorges, rustic forests and the high alpine wilderness of the Hohe Tauern National Park. The Iseltrail can be hiked in stages, i.e. with changing accommodation from place to place, or stationary from a 'base' accommodation. The existing campsites also allow tent hiking. All shuttles are free of charge for 'Iseltrailers'.

13

14

New suspension bridge in Virgen Floating over the Isel

The Iseltrail has been a success story since its opening in 2020. Among other things, the 80-kilometre-long long-distance hiking trail won the Tirol Touristica Award for soft tourism in 2023. Since this year, the flagship project along the longest free-flowing glacial river in the Alps has one more attraction: with a span of around 84 metres and a dizzying height of around 90 metres, the new suspension bridge spans the fascinating Isel Gorge.

15

16

Mountain pilgrimage „High and Holy“ Hiking inwards

9 stages, approx. 200 km in length, approx. 13.000 metres in altitude !

The cross-border mountain pilgrimage trail 'High and Holy' combines long-distance hiking in the Alpine mountains with pilgrimage and spirituality. Ancient places of pilgrimage, traditional mountain villages, sacred treasures and sublime mountain landscapes in the project area are linked by the pilgrimage trail. Crossing borders, locals and tourists (including new target groups) can experience the distinctive range of landscapes on a pilgrimage. By linking existing hiking and pilgrimage trails (including the Way of St James), a contemporary product has been created. It accompanies people on their search for meaning and values through pilgrimage. Overall, an appealing product has been created which, on the one hand, enables cross-border experiences and encounters for locals and, on the other hand, is relevant to tourism, i.e. bookings for the project area, is based on existing cultural and historical resources and contributes to the gentle valorisation of the natural and cultural heritage.

17

18

Drau cycle path Cycle paths without borders

The Drau cycle path from San Candido to Lienz and on to Croatia is used by thousands of cyclists in the high season. The fully signposted cycle path stretches over 510 kilometres and is particularly suitable for families. Along the way, many excursion destinations and rest stops invite you to relax and discover.

19

Freilichtmuseum
Alpines Leben
Innervillgraten

20

Freilichtmuseum
Alpines Leben
Innervillgraten

Alpine Life Open-Air Museum Innervillgraten Experience the innovation of yesterday in today!

A world full of fascinating stories, traditional crafts and unforgettable experiences. The open-air museum Alpine Life Innervillgraten invites you to discover the craftsmanship of past generations and experience the creativity of yesteryear.

The area in Innervillgraten is home to an impressive ensemble of lovingly restored buildings, which have been built up in recent years by the local heritage association Villgratental. It shows how people used to work wood, wool and grain using water power. A mixture of demonstrations of the impressive mechanisms of the craft buildings and an insight into simple life on the farm and in the mountain hut. An authentic insight into life in times gone by.

They are examples of the ingenuity, craftsmanship and challenges of life in the mountains in earlier times.

21

22

Dolomiti Nordic Ski Cross-country skiing in Osttirol and Italy

Osttirol has developed carefree cross-country skiing together with Dolomiti Nordicski, the largest cross-country skiing carousel in Europe with 1300 kilometres. In East Tyrol alone, there are 400 kilometres of perfectly groomed cross-country ski trails with guaranteed snow and impressive scenery. During the Trans Dolomiti, the cross-border cross-country trek from Osttirol to Italy and the first of its kind in the Alpine region, winter holidaymakers can discover the Dolomites from the cross-country ski trail on the border between Austria and Italy.

23

THANK YOU!

24

Raportti / Hannu Rinne

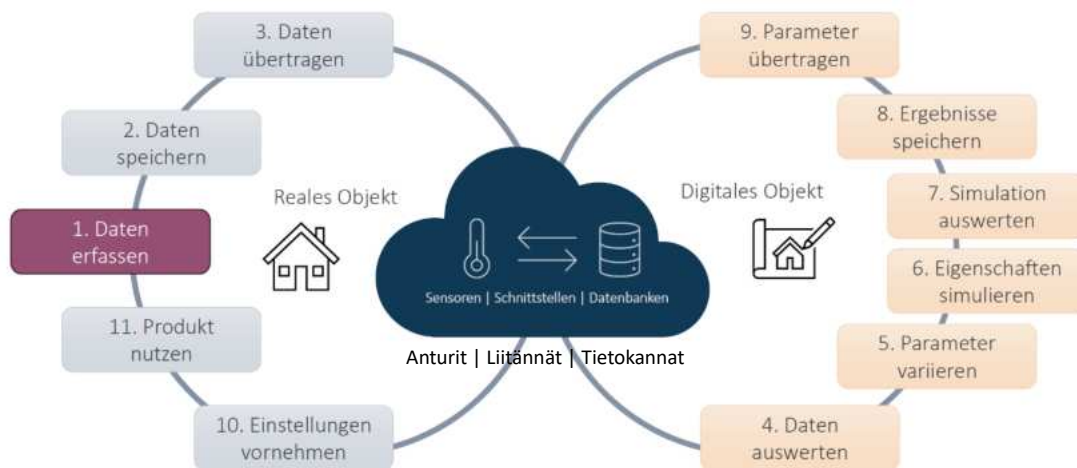
Stefan Clara (Amlachin kaupungin pormestari ja kehittäjä) esitys digitaalisesta kaksosesta

Digitaalinen kaksonen LoRa WAN = Long Range Wide Area Network

Pitkä kantama ja alhainen energiankulutus. Kaupungissa 2+km ja maaseudulla 15+km. Nykyinen ennätys on yli 800 km korkealla mitattuna (= ei esteitä). Matala taajuusalue mahdollistaa seinien tunkeutumisen ja sitä voidaan käyttää myös kellareissa

LoRaWAN-verkko-protokolla on osittain vastuussa siitä, että IoT:n kehitys on noussut nopeasti.

LoRaWAN-verkon avulla omistamme kaapeli- JA langattomat verkot!

1. Datan keräys	5. Parametri muuntelu (variointi)	9. Parametrien lähetys
2. Datan tallennus	6. Ominaisuuksien simulointi	10. Asetusten tekeminen
3. Datan lähetys	7. Simuloinnin arviointi	11. Tuotteen käyttö
4. Datan arviointi	8. Tulosten tallennus	

Saadaan tarkka virtuaalikuva fyysisestä kohteesta tai prosessista.

Ihannetapauksessa ensin luodaan digitaalinen objekti ja sitten todellinen, mutta se toimii myös toisinpäin. Todellinen kohde toimittaa todellista dataa takaisin digitaaliseen kuvaan antureiden kautta, mikä mahdollistaa simulaatioiden tapahtumisen. Simulaatioiden positiiviset tulokset voidaan puolestaan palauttaa todelliseen kohteeseen, jolloin syntyy jatkuva kehitysprosessi.

Suljettu piiri digitaalisen ja oikean kaksoispiirin välillä. Huolto tarpeen mukaan, ei enää suunnitelmien mukaan.

Dataa syntyy erittäin suuria määriä. AR- ja VR-tekniikoista on tulossa yhä tärkeämpiä.

Edistyksellä tässä on se, että datan omistajuus pysyy itsellä, eikä data ole kytketty esimerkiksi Googlen tai Microsoftin palvelimille.

Suomessa on käytössä monia käytännön sovelluksia, esimerkiksi etäluettavat vesimittarit, värinäanturit tienpidossa, kosteusanturit rakentamisessa ja paikannusanturit työmaalla.

Digitaalisen kaksosen sovellus Lapissa

Tästä ideasta keskustelin Johanna Mikkolan kanssa ja sovellettuna tämä Lapin alueelle voisi tarkoittaa sitä, että tehtäisiin digitaalinen kaksonen kylän tulevaisuuden skenaariosta, jossa ikä, sukupuoli, tulo- ja koulutustaso, etninen alkuperä, siviilisäätö ja työllisyystilanne yms. kerättäisiin tietomalliksi, jolla ennustettaisiin, sammuuko kylässä viimeinenkin lamppu vai voisiko tekoäly tuottaa jotain ratkaisumaleja, joita voitaisiin käytännössä kokeilla. Ja joka tuottaisi taas dataa digitaaliseen mallinnukseen. Kaksoset tavallaan ruokkisivat toisiaan, digitaalinen malli / todellinen malli.

Näillä mallinnuksilla saatu data hyödyntäisi esimerkiksi Leader alueita tuottamaan todenmukaista strategiaa kylien kehittämiseksi. Nyt saavutettava tieto on pirstaleisena.

Rakennusten 3D mallinnus pistepilvi tekniikalla

Pistepilvi on laserkeilauksella, fotogrammetrialla tai muilla mittausmenetelmillä tuotettu mittauspisteistä koostuva kolmiulotteinen geometriatieto kohteesta. Pistepilven muodostavat pisteet voivat sisältää geometrian lisäksi myös muuta metadataa, kuten pisteiden intensiteetin tai värin.

Italiassa tullaan mallintamaan koko kylän raitti taloineen sekä tuottamaan näkyväksi esimerkiksi aikoinaan räjäytetty hotelli.

Pistepilven / 3D mallintamisen sovellus Lapissa

Lapin kylien rakennukset ovat pääosin tuhoutuneet Lapin sodan aikana.

Lapin kylän / kylien mallintaminen 3D virtuaalimalliksi olisi tulevaisuuden investointi hävitettyihin kylämaisemiin, jotka voitaisiin tuottaa näkyviksi kulttuurihistoriallisiksi kohteiksi AR / VR tekniikoilla katsottaviksi elämyksiksi.

WHO WE ARE

SEXTEN X RMP

THIS IS WHO
Sexten
WE ARE

- / SEASONS AND ACTIVITIES
- / BRAND VALUES
- / ORGANISATIONAL STRUCTURE
- / FUNDING
- / FACTS AND FIGURES
- / NATURE RESORT
- / CURRENT CHALLENGES

The logo for Sexten, featuring the word "Sexten" in a bold, red, sans-serif font. The letter "S" is stylized with a thick, curved stroke that extends upwards and to the right.The logo for 3 Zinnen Dolomites, featuring a stylized mountain range icon above the text "3 ZINNEN" in red and "DOLOMITES" in blue, all within a white rectangular box.An aerial photograph of a village nestled in a valley. The village consists of numerous houses with dark roofs and light-colored walls, interspersed with green fields and trees. In the background, there are large, rugged mountains with patches of snow and dense green forests. The sky is blue with scattered white clouds.

SUMMER

The logo for Sexten, featuring the word "Sexten" in a bold, red, sans-serif font. The letter "S" is stylized with a thick, curved stroke that extends upwards and to the right.The logo for 3 Zinnen Dolomites, featuring a stylized mountain range icon above the text "3 ZINNEN" in red and "DOLOMITES" in blue, all contained within a white rectangular frame.

AUTUMN

Sexten

3 ZINNEN
DOLOMITES

WINTER

OUR BRAND VALUES:

1. ALPINE
2. ACCESSIBLE
3. HOMELY
4. FAMILY FRIENDLY
5. MIGHTY
6. PREMIUM

STRIKING

ORGANISATION – WHO WE ARE

/ **ORGANISATIONAL STRUCTURE: ASSOCIATION**

/ **269 LOCAL MEMBER COMPANIES** FROM TOURISM,
ARTISANS, TRADE

- › **BOARD** WITH 12 MEMBERS, SUPERVISORY BOARD WITH 2 MEMBERS
- › **EXECUTIVE COMMITTEE** WITH 5 MEMBERS
- › **PRESIDENT**

ORGANISATION – WHO WE ARE

/ STAFF

- › **WELCOME OFFICE: 3 EMPLOYEES**
- › **LOCAL MAINTENANCE: 3 EMPLOYEES**
- › **BRAND, PRODUCT, MARKETING, PR, EVENTS,
ADMIN: 5 EMPLOYEES**

ORGANISATION – WHO WE ARE

/ WELCOME OFFICE:

- › INFO DESK FOR GUESTS AND MEMBERS
- › COMMUNICATION TOOLS
- › VISITOR CENTRE
- › ADMIN FOR PRODUCTS
- › SHOP, BOOKING

ORGANISATION – WHO WE ARE

/ LOCAL MAINTENANCE

- › CLEARING AND MAINTAINING
HIKING & BIKING PATHS,
TOGETHER WITH FORESTERS
- › MAKING THE NORDIC SKI SLOPE
- › CLEANING, MOWING
- › EVENT CREW
- › MAINTAINING MACHINES

ORGANISATION – WHO WE ARE

/ **BRAND, PRODUCT, MARKETING, PR, EVENTS, ADMIN:**

- › CONGRESS (DOCTORS, SEXTEN CENTER FOR ASTROPHYSICS)
- › EVENTS WITH OTHER ASSOCIATIONS (SÜDTIROL DREI ZINNEN ALPINE RUN, “KRAMPUSUMZUG”, NEW YEAR’S EVE CELEBRATIONS, WEEKLY PROGRAM)
- › BRAND & PRODUCT DEVELOPMENT
- › MARKETING FOR LOCAL EVENTS AND SEXTEN
- › PR WITH INTERNATIONAL INFLUENCERS
- › SUSTAINABILITY
- › BOOKKEEPING AND CONTROLLING
- › REGIONAL PROJECTS

OTHER ORGANISATIONAL ENTITIES

/ DISTRICT „3 ZINNEN DOLOMITES“

- › TOURIST ASSOCIATIONS OF INNICHEN, TOBLACH, NIEDERDORF, PRAGS, SEXTEN & THE CABLE CAR COMPANY

/ SÜDTIROL MARKETING „IDM“

- › TOURIST MARKETING ENTITY ON PROVINCE LEVEL

FUNDING

/ **TURIST TAX** PER OVERNIGHT STAY

- › CURRENTLY 70% FOR TOURIST ASSOCIATION, 30% FOR IDM

- › 2,5€-3,5€ X OVERNIGHT STAY

/ CONTRIBUTION **BY MEMBERS** BASED ON TYPE OF COMPANY, SIZE, ETC

/ CONTRIBUTION BY **PUBLIC INSTITUTIONS**

FACTS AND FIGURES 2023

/ **INHABITANTS:** 1.837

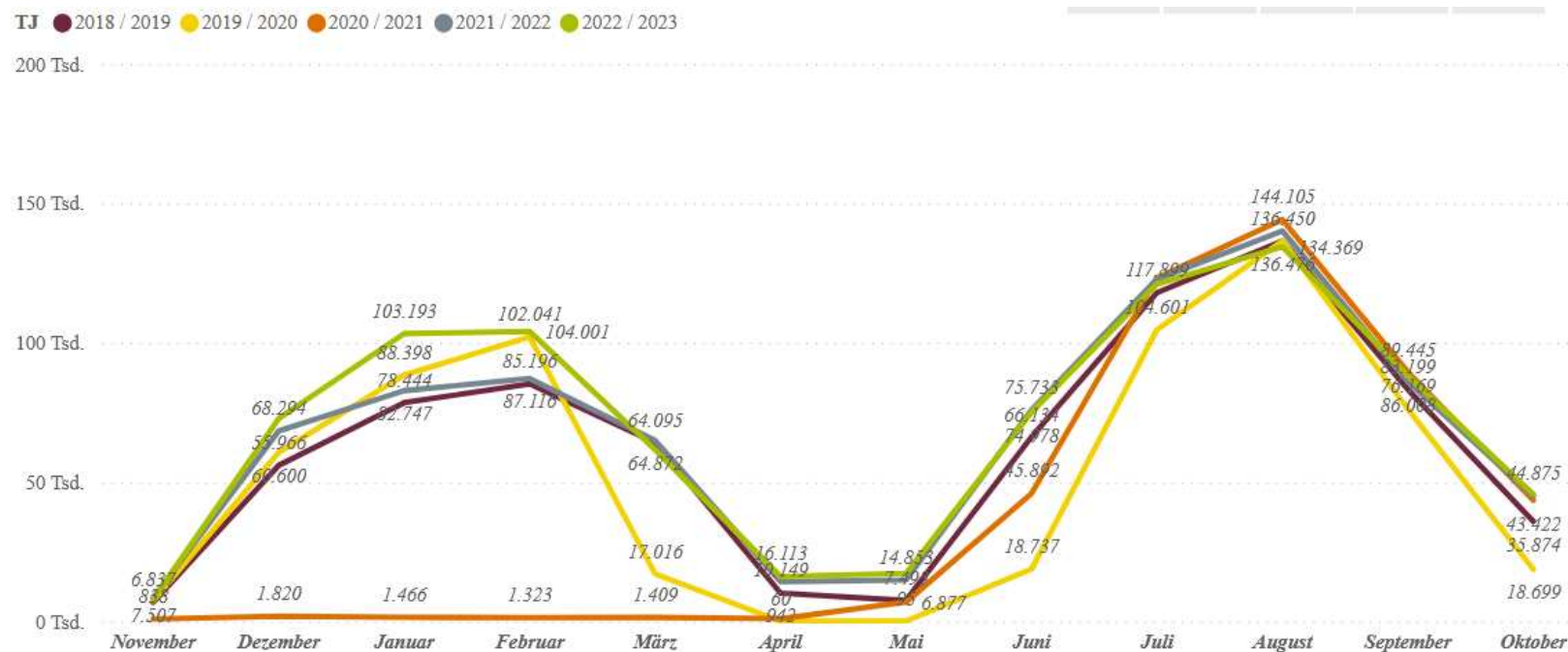
/ **OVERNIGHT STAYS:** 851.374

/ **ARRIVALS:** 184.895

/ **AVERAGE STAY:** 4,6 DAYS

/ **MAIN MARKETS:** ITALY 42%,
GERMANY 35%, OTHERS

/ MONTHLY DISTRIBUTION

NATURE PARK

/ **50% OF SEXTEN TERRITORY IS IN THE NATURE PARK**

- › PROTECTS THE MOST IMPORTANT NATURAL AREA
- › ADVANTAGE: ON ONE SIDE OF THE VALLEY YOU CAN BUILD, AND THE OTHER STAYS UNTOUCHED

CURRENT CHALLENGES

/ LOTS OF DAYTRIP TOURISM - INSTAGRAM HOTSPOTS

- › TRAFFIC JAMS
- › LESS PERCEIVED QUALITY FOR GUESTS WHICH STAY LONGER

/ INHABITANTS PERCEIVE:

- › HIGH LIVING COSTS
- › LESS AFFORDABLE HOUSING

The image features a dramatic mountain landscape at dusk or dawn. In the foreground, a rocky, scree-covered slope is dotted with patches of snow. In the mid-ground, several jagged, dark rock formations rise against a sky that transitions from a deep blue at the top to a lighter, hazy glow near the horizon. A thin crescent moon is visible in the upper left portion of the sky. The overall atmosphere is serene and majestic. The logo for 'Sexten' is superimposed in the center of the image. It consists of a bright red, stylized 'S' shape on the left, followed by the word 'exten' in a bold, red, sans-serif font. The 'S' is thick and curved, while the letters 'e', 'x', 't', 'e', and 'n' are blocky and closely spaced.

Sexten

Welcome LEADER OUTOKAIRA
Studytour Osttirol – Südtirol – Alto Bellunese
25.09.2024

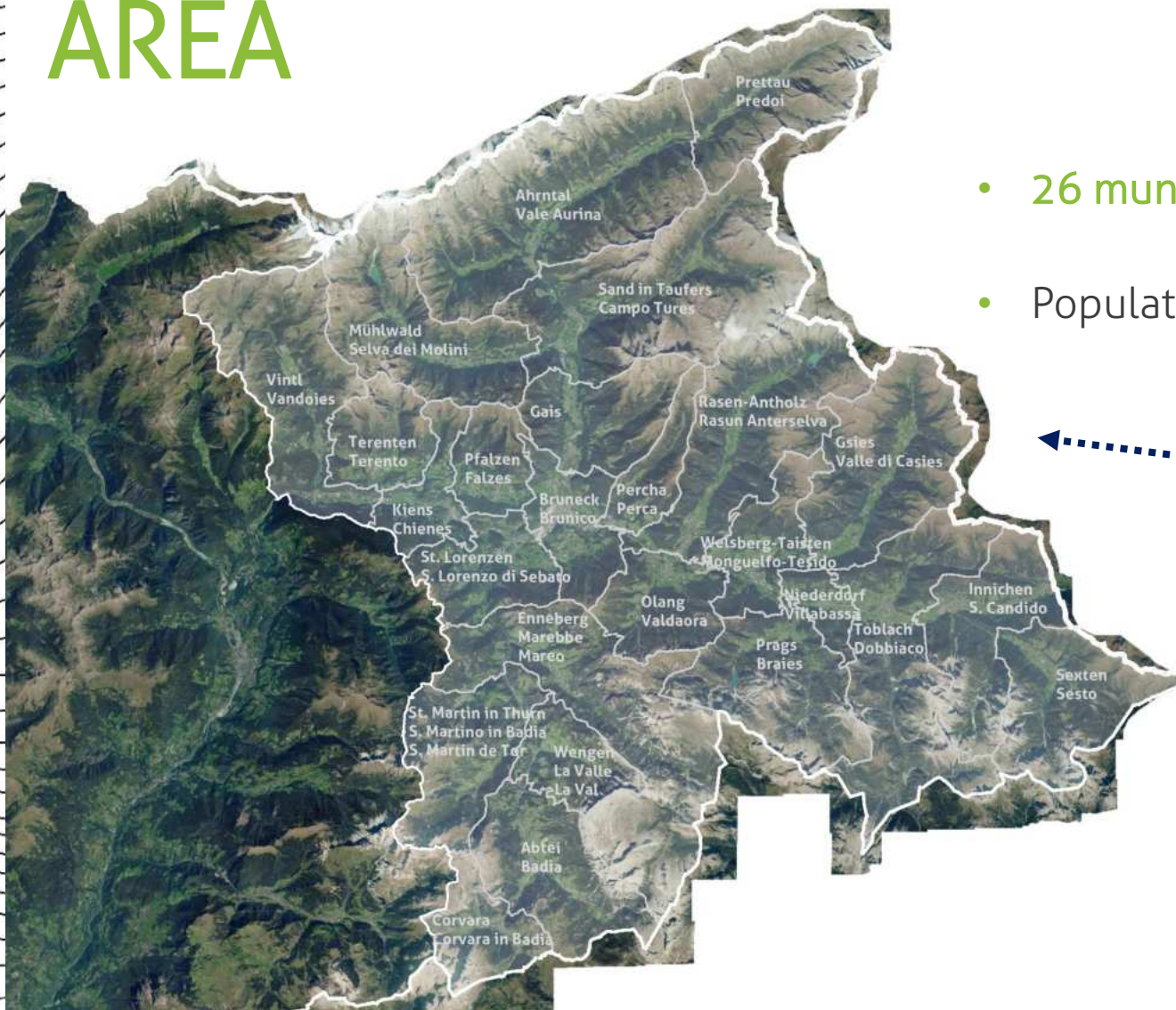

Presentation

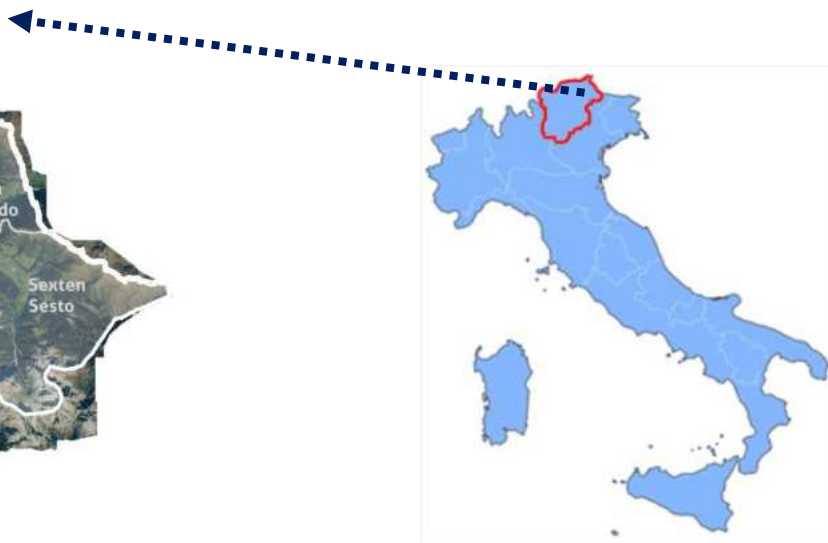
REGIONAL MANAGEMENT
LAG PUSTERTAL

AREA

- 26 municipalities of the Pustertal Valley
- Population about 80.000 people

TEAM

Regional Management LAG Pustertal

Irene Unterkofler
Elisa Golser
Caroline Leitner
Irmgard Hitthaler
Vivian Plank

Project Management Climate Competence Centre
Project Management Interreg CLLD Dolomiti Live
Leader, coordinator shared leadership
Interreg CLLD Dolomiti Live, coordinator shared leadership
Project Management Leader

executive board
Regional Management
LAG Pustertal

Peter Gatterer
Christian Pitzner
Martin Huber - Vice-President
Klaus Mutschlechner

Hannes Niederkofler - President
Margit Schwärzer
Robert Alexander Steger

Our areas of activity

LEADER

Management Leader Program

INTERREG Italia - Österreich

Management CLLD Dolomiti Live

Climate Competence Centre

Management of the climate and energy
Model region Pustertal

Public relations and networking

Project development and realisation

Closing gaps and driving development forward

Projektmanagement

Consultancy, assistance, coordination and processing

Citizen participation

Conception, moderation and documentation

LEADER

→ 2023-2027: Budget: 2,77 Mio €

RMP
regional management LAG Pustertal

Lokale Entwicklungsstrategie
der Lokalen Aktionsgruppe Pustertal

Verordnung (EU) Nr. 2021/2115
GAP-Strategieplan 2023-2027

Einreichversion vom 27.06.2023

Promoting an attractive and sustainable living environment for all generations and social groups

Future-orientation and strengthening of the regional economy and competitiveness

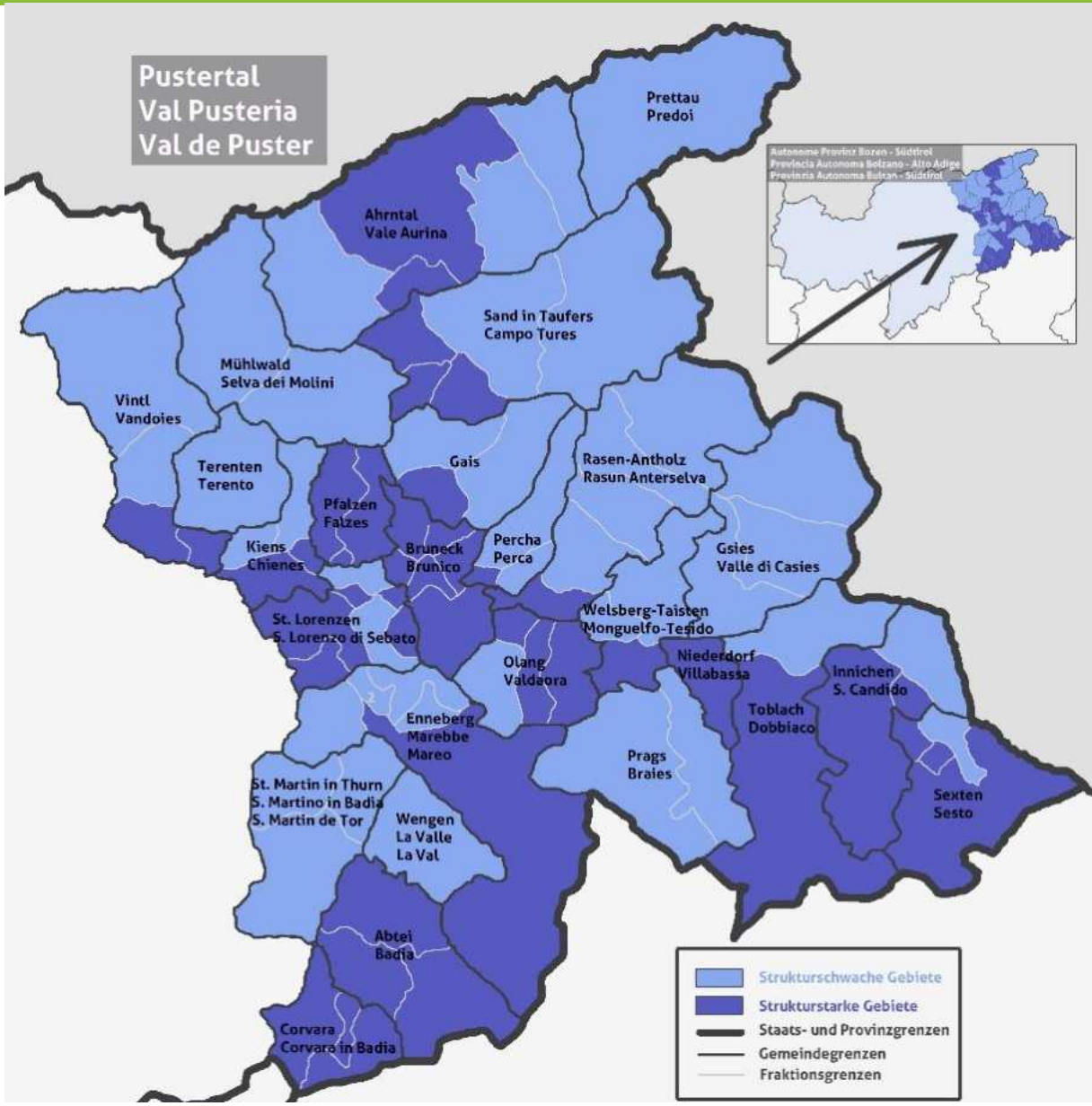
LES Puster Valley
2023-2027

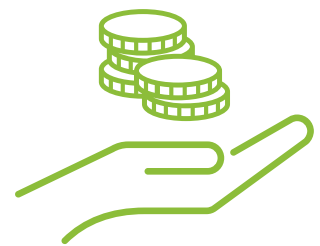
Promoting regional identity by strengthening natural and cultural diversity

Promotion of environmental protection and sustainability as well as climate protection and climate change adaptation

Prioritisation of funds
 1/3 of the financial resources reserved for structurally disadvantaged areas in the economic sector

CLIMATE COMPETENCE CENTRE

- **Climate.Energy.Region Pustertal:** managing the district-wide initiative to create **climate protection plans for all 26 municipalities** (responsible body: Pustertal district community)
- Interreg I-A: Puster Valley as **pilot region** in the project **ADAPTNOW** (Climate change adaptation measures in tourism and forestry)
- Interreg I-A: **MOBILITY 4 FUTURE:** Develop offers for pupils at all school levels to integrate the topics of mobility, climate protection and climate change adaptation into everyday school life

International Cooperations

Opportunities for young people and municipalities

Project for youth participation

BETEILIGUNG VON KINDERN & JUGENDLICHEN IN PUSTER TALER GE MEINDEN

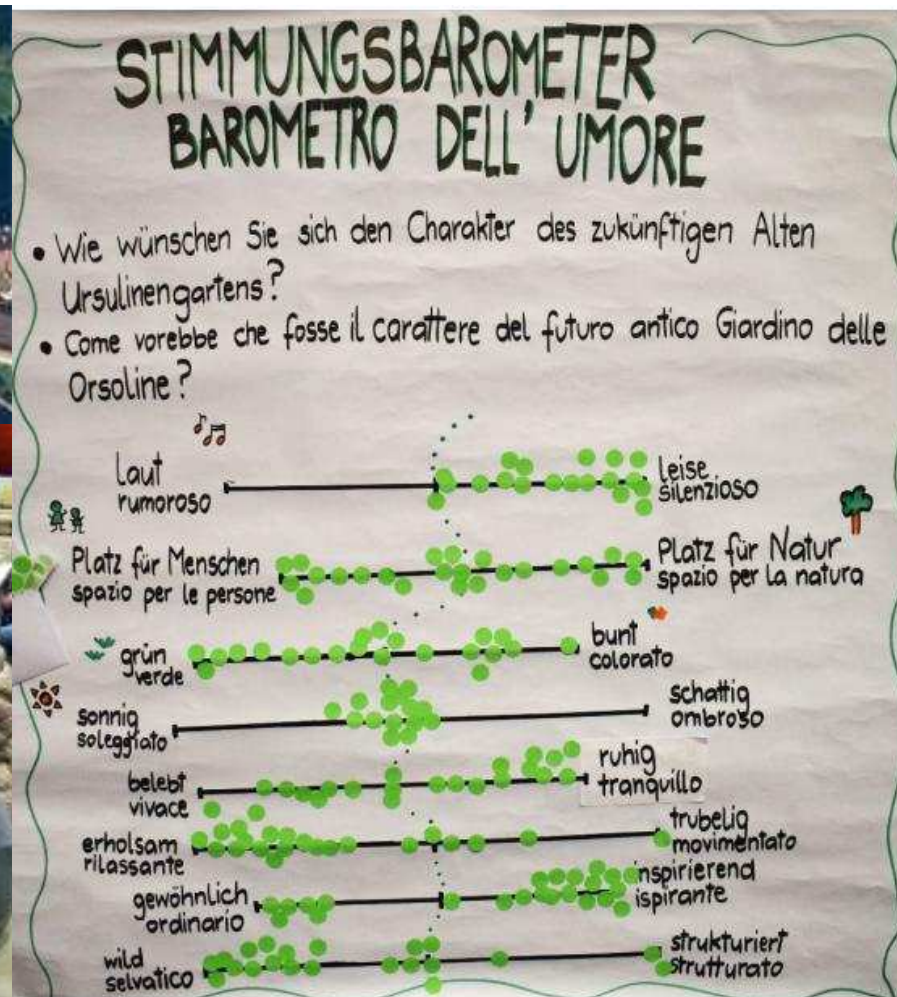
Guidebook für Jugendpartizipation

in der Gemeindeentwicklung im Pustertal

Citizen participation

"Old Ursuline Garden" Brunico

Citizen participation

„Shaping the public space“ Dobbiaco

- kreatives Denken mit Büchern und Zeitungen - Vergänglichkei?! (2)
- gemütliches sitzen
- im der Hängematte im Ruhe liegen
- nicht gestört werden
- Open Library Nutzung außerhalb der Öffnungszeiten
- sich zurückziehen und doch beobachten können und Weite spüren
- beobachten
- überdachten stand fürs Werkeln
- auch die Insekten brauchen Raum
- vom Grünen eingeschlossen / umarmt zu sein

Presentation

GAL Alto Bellunese

ORGANI STATUARI del GAL

STRUTTURA TECNICA del GAL

Presentation

Interreg CLLD Dolomiti Live

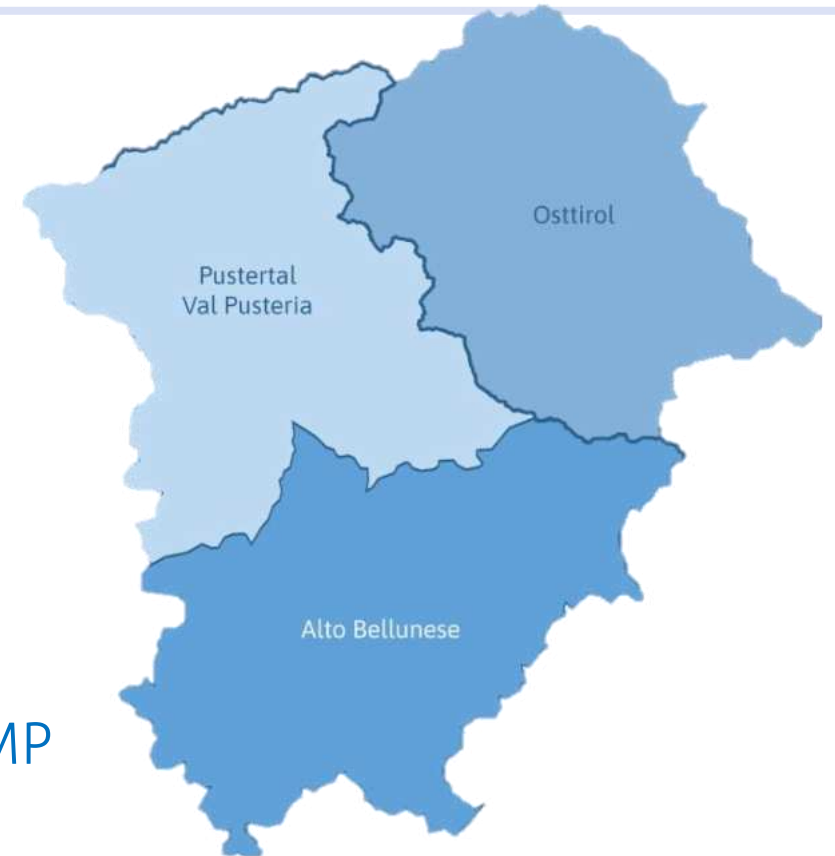
Area

99 municipalities

193,262 inhabitants

Partner

- Regionsmanagement Osttirol (Leadpartner)
- GAL Alto Bellunese
- Bezirksgemeinschaft Pustertal mit Delegation ans RMP|
Comunità Comprensoriale Valle Pusteria con delega al RMP

Interreg
Italia - Österreich

Co-funded by
the European Union Dolomiti LIVE

Bezirksgemeinschaft Pustertal
Comunità Comprensoriale Valle Pusteria
Comunità Comprensoriale Val de Puster

DOLOMITI Live

DEMOGRAPHIC & SOCIAL CHANGE

REGIONAL VALUE CREATION

REINFORCING INFRASTRUCTURE

RESILIENT CLIMATE & NATURE

STRENGTHENING CLIMATE PROTECTION

SUPPORTING INNOVATION

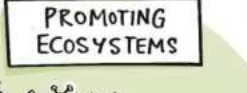
GREEN ECONOMY

REINFORCING INFRASTRUCTURE

PROMOTING ECOSYSTEMS

DE-CARBONISING

NATURAL DISASTER PREVENTION

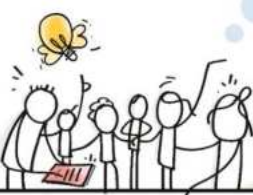
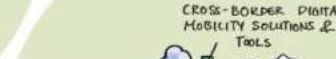
FOSTERING DIVERSITY

INNOVATIVE SPACES

PROMOTING ECOSYSTEMS

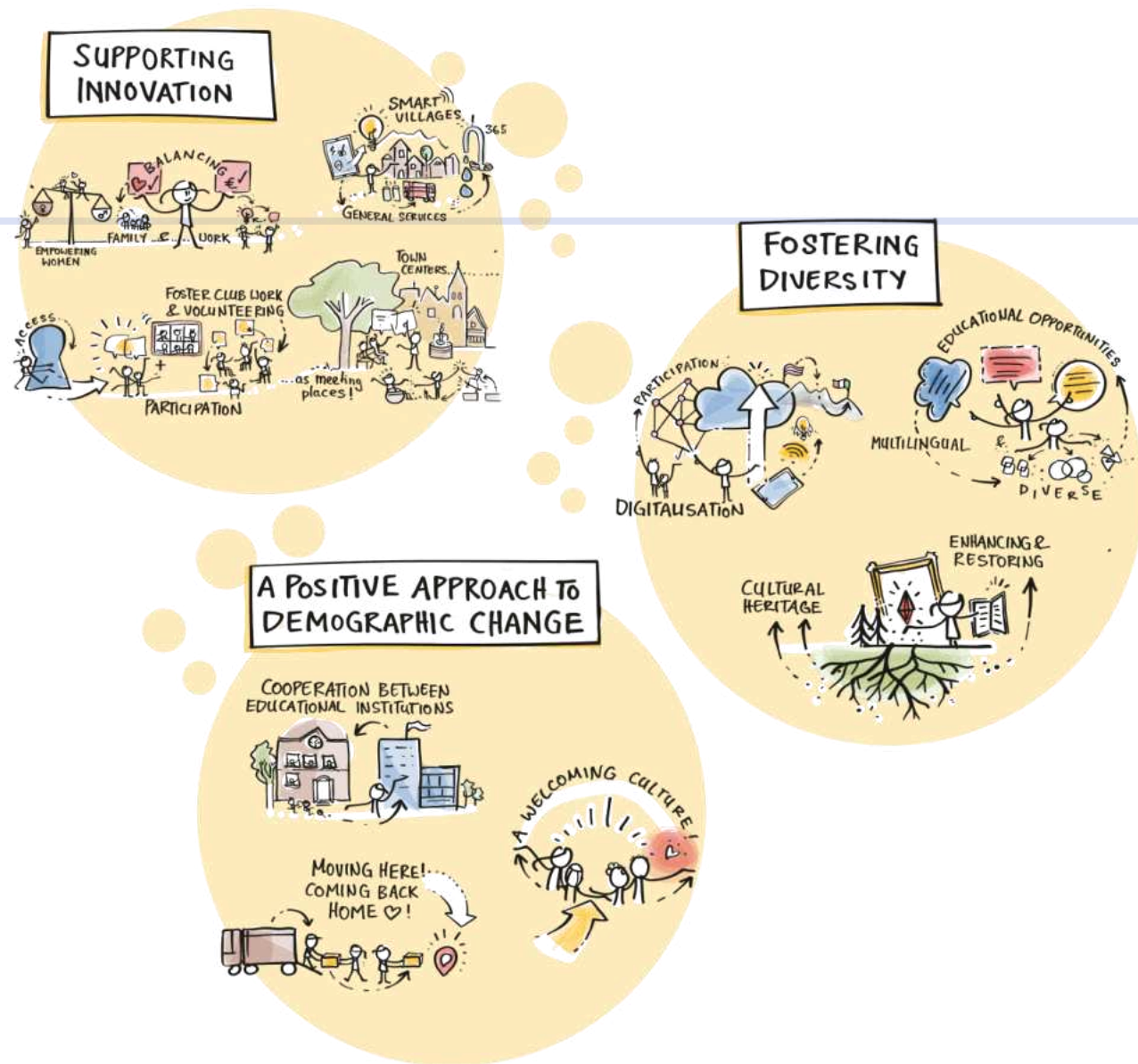
PUSHING SUSTAINABILITY

A POSITIVE APPROACH TO DEMOGRAPHIC CHANGE

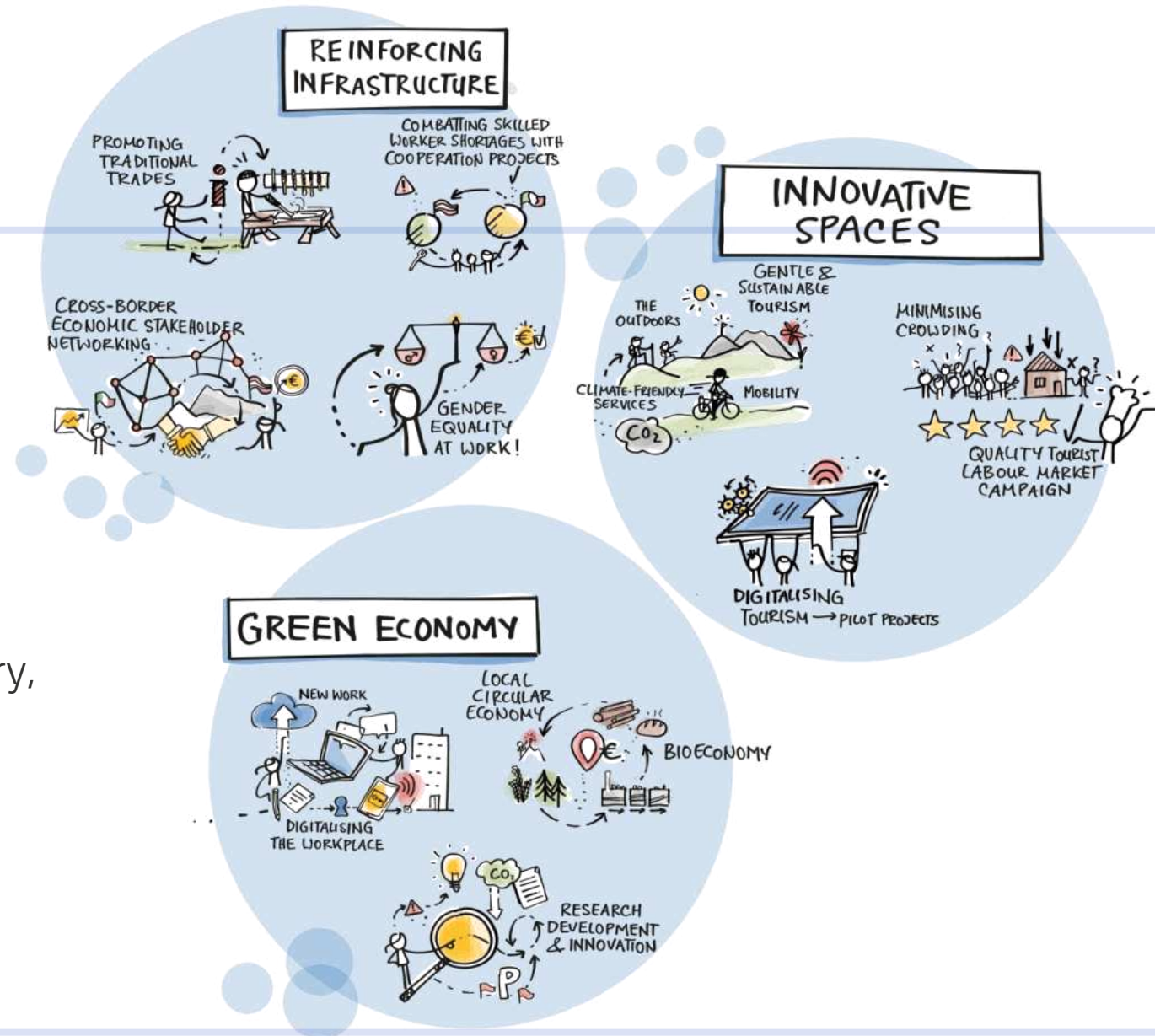
DEMOGRAPHIC & SOCIAL CHANGE

- A) Actively tackling demographic change
- B) Making positive use of processes of social change, strengthening cohesion and supporting social innovation
- C) Strengthening diversity and cultural heritage and breaking down language barriers

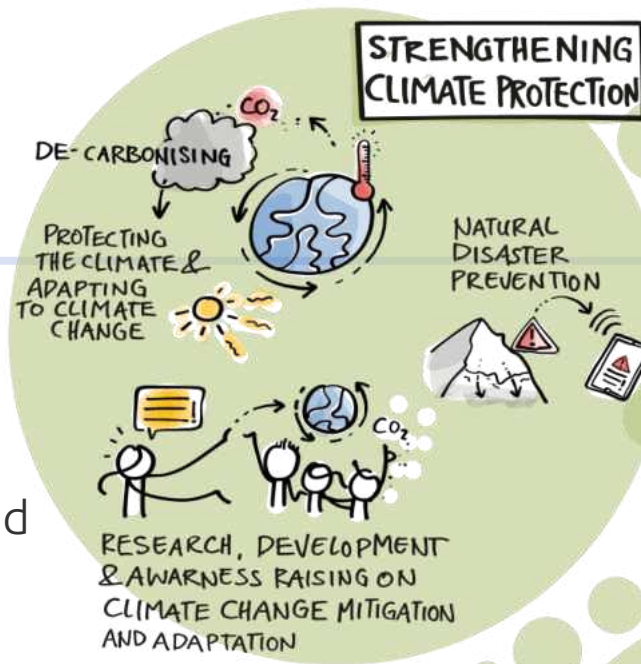
REGIONAL VALUE CREATION

- A) Developing and strengthening the circular economy, innovation and bioeconomy (green economy) in the region
- B) Recognising, strengthening and networking existing structures in the areas of crafts/industry, agriculture, forestry and tourism
- C) Strengthening sustainability and adaptation to climate change in the tourism sector

RESILIENT CLIMATE & NATURE

- A) Strengthening climate protection and adaptation to climate change
- B) Promoting the protection of the environment, natural heritage and biodiversity
- C) Promoting viable, innovative and sustainable mobility solutions

Budget

PP	PROJEKTKATEGORIEN	80% EFRE	80% NAZ	80% EM	80% TOTAL
Regionsmanagement Osttirol	Funktionale Räume	200.000,00 €	50.000,00 €	62.500,00 €	312.500,00 €
Bezirksgemeinschaft Pustertal	Funktionale Räume	200.000,00 €	50.000,00 €	62.500,00 €	312.500,00 €
GAL Alto Bellunese	Funktionale Räume	200.000,00 €	50.000,00 €	62.500,00 €	312.500,00 €
Regionsmanagement Osttirol	Management				
Bezirksgemeinschaft Pustertal	Management	307.688,00 €	76.922,00 €	96.153,00 €	480.763,00 €
GAL Alto Bellunese	Management	307.688,00 €	76.922,00 €	96.153,00 €	480.763,00 €
Regionsmanagement Osttirol	Mittelprojekte	769.221,00 €	192.305,00 €	320.509,00 €	1.282.035,00 €
Bezirksgemeinschaft Pustertal	Mittelprojekte	699.292,00 €	174.823,00 €	291.372,00 €	1.165.487,00 €
GAL Alto Bellunese	Mittelprojekte	699.292,00 €	174.823,00 €	291.372,00 €	1.165.487,00 €
Regionsmanagement Osttirol	Kleinprojekte	190.207,00 €	47.552,00 €	59.440,00 €	297.199,00 €
Bezirksgemeinschaft Pustertal	Kleinprojekte	181.816,00 €	45.454,00 €	56.817,00 €	284.087,00 €
GAL Alto Bellunese	Kleinprojekte	181.816,00 €	45.454,00 €	56.817,00 €	284.087,00 €

FUNKTIONALE RÄUME	MANAGEMENT	MITTELPROJEKTE	KLEINPROJEKTE	TOTALE
937.500,00 €	961.526,00 €	3.613.009,00 €	865.373,00 €	6.377.408,00 €

+ 20%

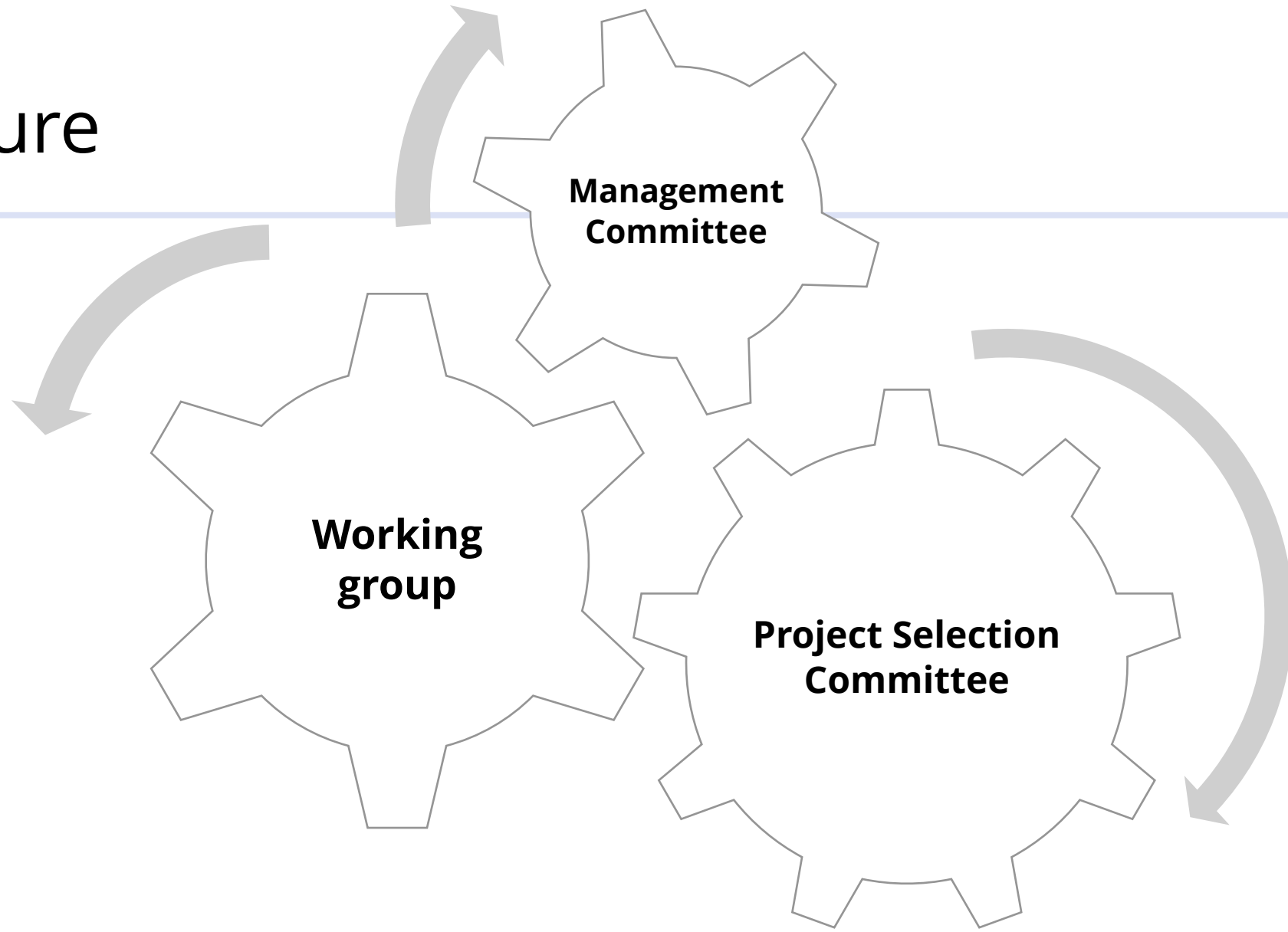
of additional funds allocated to cross-border CLLD strategies in 2025 on the basis of a performance measure or of an interim evaluation

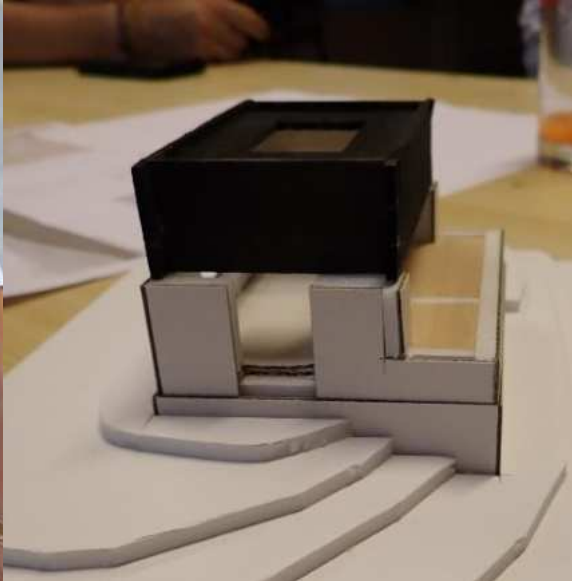
100% TOTALE

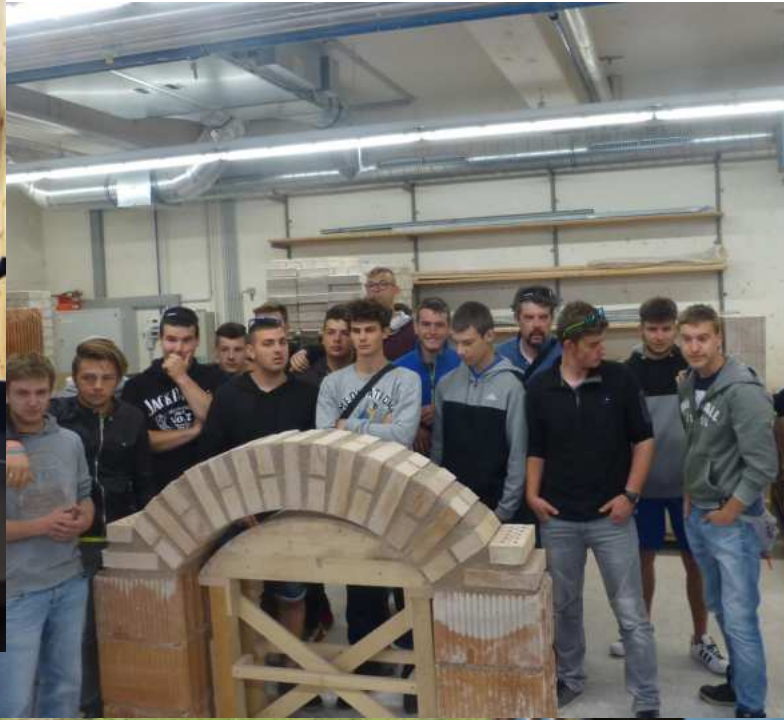
7.971.760,01 €

Structure

Study visit ETC Italy- Austria

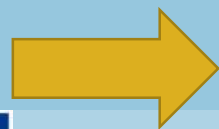
CLLD Tyrol – Austria and Terra Raetica

Innsbruck, October 2nd 2024

Strategic decision 2006 für local devolpement in Tyrol

- Regional Management in Tyrol since late 1980's (4 districts)
- Leader multifund since 1996 (3 LAGs) – monofund since 2000 (5 LAGs)
 - creating problems in overlapping areas
 - external study regarding possible solutions
- 2 main findings:
 - avoiding double structures on local level
 - developing one system for all areas in Tyrol

Final decision

using LEADER as only tool to strengthen the local level (2007 – onwards)

using also CLLD to foster even more the cross sectoral approach (2014 onwards)

Principles of LEADER/CLLD

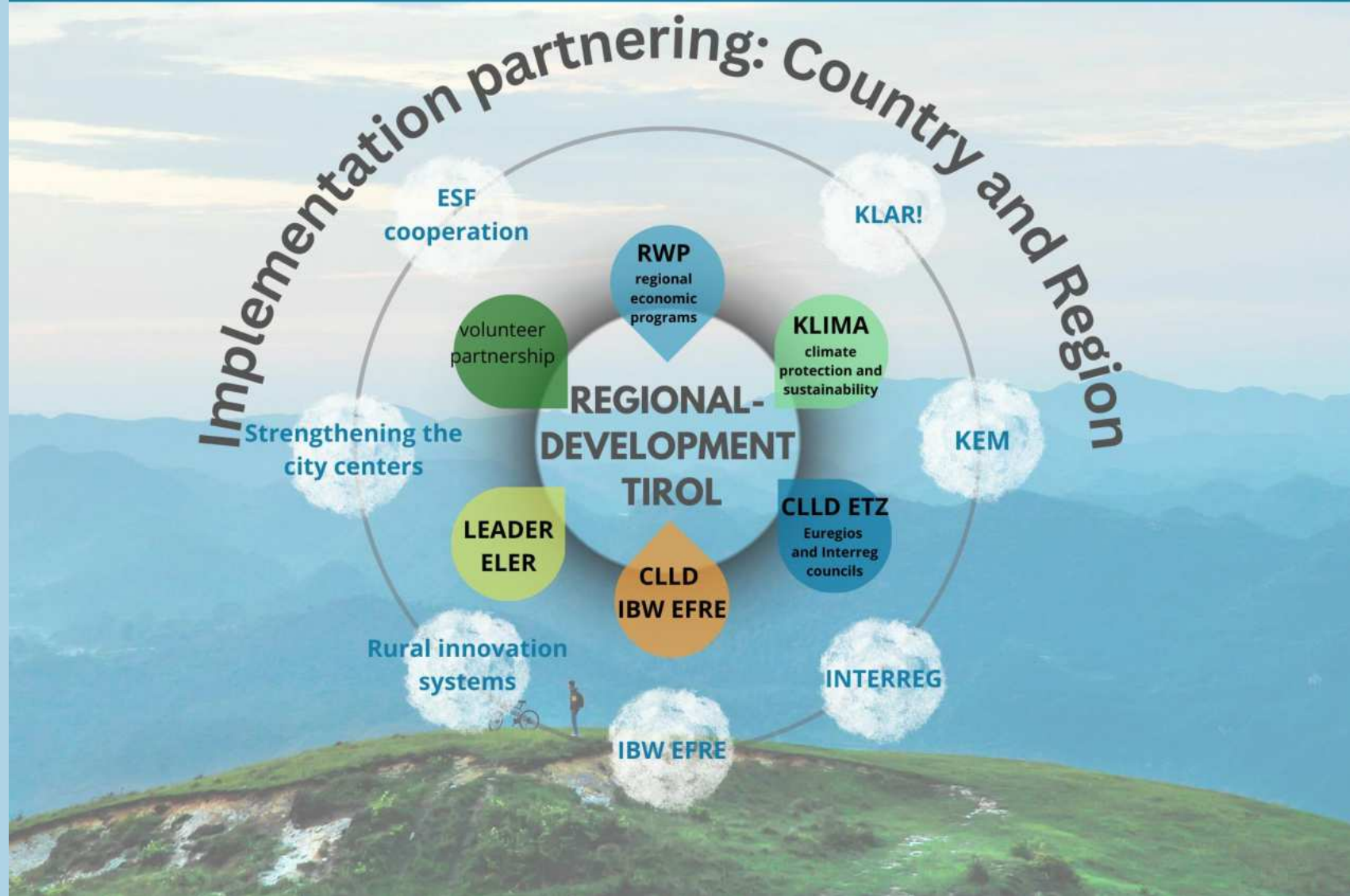
- 1) Local development strategy (on local and cross border level)
- 2) bottom-up approach – strategy, implementation and **decision making**
- 3) Public-private partnership (LAG–local acting group – called „Regionalmanagement“ in Tyrol)
- 4) Support for local innovation through the LAG
- 5) integrated und multisectoral approach (combining topics of all EU funds)
- 6) Networking (local, regional, national and European level)
- 7) cooperation (local, regional, national and European partnership)

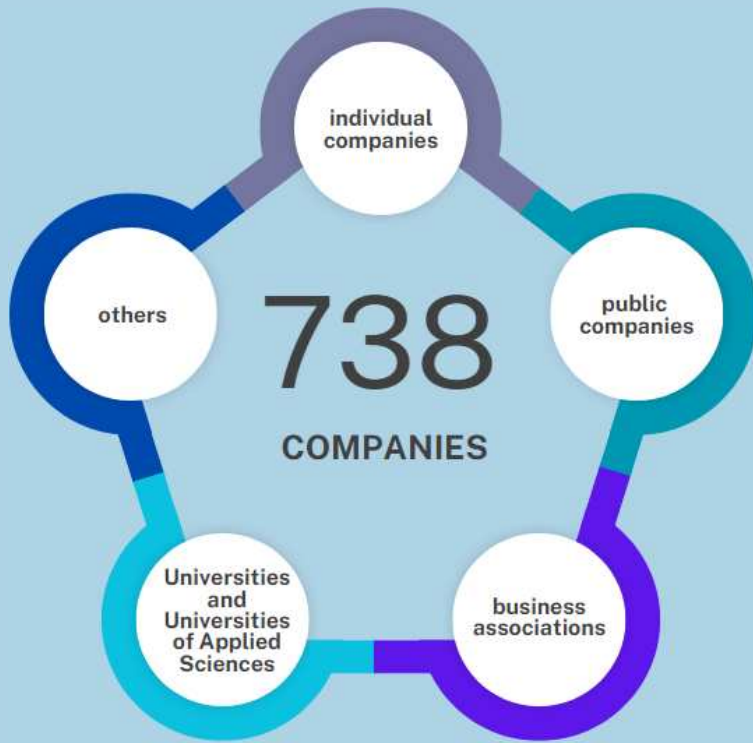
Actual situation in Tyrol

- 600.000 people covered in 10 LAGs (multifund) (+2!!)
 - ❖ only Innsbruck is not part yet – planned in 2028
- CLLD cross-border with Italy (on programme level) and Germany (only in Tyrol)
- Cooperative set-up of ESF calls
- 3 EU programmes – *3 national Initiatives*
 - EAFRD-LEADER € 22 million
 - ERDF-CLLD national € 12 million
 - ERDF-CLLD ETC € 7 million
 - *Regional Economy* € 30 million
 - *Voluntary Platform* € 2 million
 - *Climate Change* € 5 million
- Total (2021/23-2027) € 78 million
- Optimised Lead-Fund mechanism

Partnership network in Tyrol at local level

Key element I: Multi-level-Governance in Tyrol

GOVERNANCE APPROACH FOR REGIONAL DEVELOPMENT IN TYROL
Federal State of Tyrol and local/sub-regional level

**ONE-STOP-SHOP
FEDERAL STATE OF TYROL**

**Coordination body
Department for Regional Development**

- 17 sectoral departments
- 11 other partners

**Concept Regional Management 2021 +
Climate und sustainability strategy**

**ONE-STOP-SHOP
LOCAL/SUB-REGIONAL LEVEL**

- 11 regional managements offices
- 11 volunteer centres
- 3 Interreg councils with Italy/South Tyrol
- 4 EUREGIOs with Germany/Bavaria
- 2.000 network partners

- LEADER
- ERDF
- Interreg
- Regional economic Programmes
- Volunteer partnership
- Sustainability and Climate

Further federal and Tyrolean support schemes addressed by the sub-regions.

992 Projects in Tyrol (2014-2022)

- 554 EAFRD-LEADER
- 201 ERDF CLLD NATIONAL
- 167 ERF CLLD-ETC

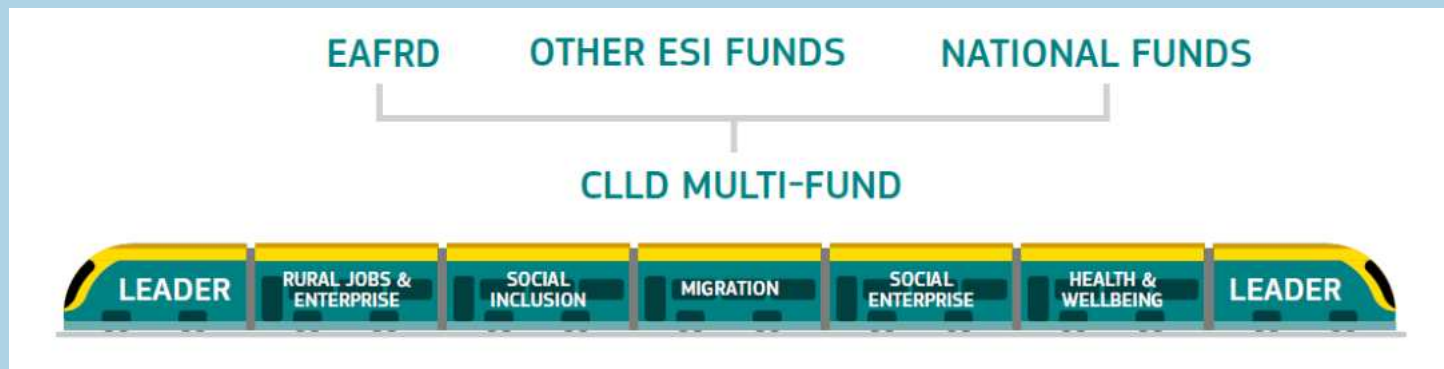
- Cooperation on eye level – regional and local level
- Governance of policymakers and of implementers
- Intensifying integration of national and EU level (strategies and tools)

Source: Handbook of Territorial and local Development Strategies; JRC; Stefan Kah

Key element II: „One-stop-shop“ on local level

- Decision-making at local level – including funding of projects
- One Area – One Strategy – One Structure (=> “One-Stop-Shop”)
 - Platform at local level => Synergies by good Cooperation and Coordination
 - Avoiding duplicate structures
- Management resources on local level to bring along thematic issues
 - Local Action Groups as innovators and development agencies for the rural area
 - Partnership with national level on climate change (KEM, KLAR), Smart Villages and innovation

Source: ENRD: Smart Villages – Orientation LEADER-CLLD, 2019

Results LAG „Regionalmanagement Landeck“ since 2015

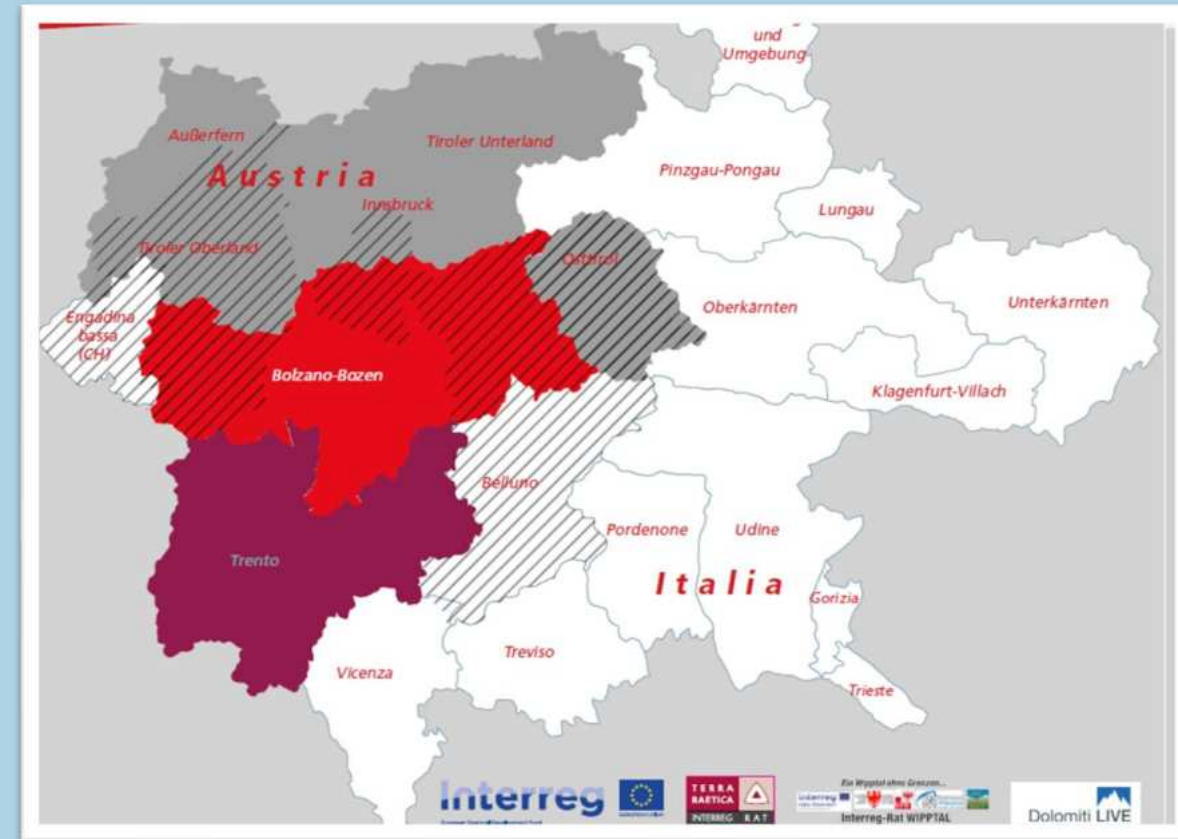
Indicator	LEADER- CLLD national	CLLD-ETC- INTERREG	RWP-OOG	Total
Number of projects	179	56	243	478
direct investments in €	14.000.000	3.800.000	103.000.000	120.800.000
of that subsidies in €	5.600.000	2.500.000	7.900.000	16.000.000
New products/services	73	39	62	174
Workplaces supported	51	26	1.801	1.878
of that for women	22	13	872	907
Living space in m ²	5.487	0	2.897	8.384
Renewable energy (prod./saved) in kWh/Jahr	2.100.000	0	514.000	2.614.000
Revenue for municipalities generated in €/year	43.000	22.300	1.546.500	1.611.800
People enabled to stay in the district of Landeck	181	26	1.853	2.060

EGTC and CLLD crossborder Tyrol/ South Tyrol/ Trentino

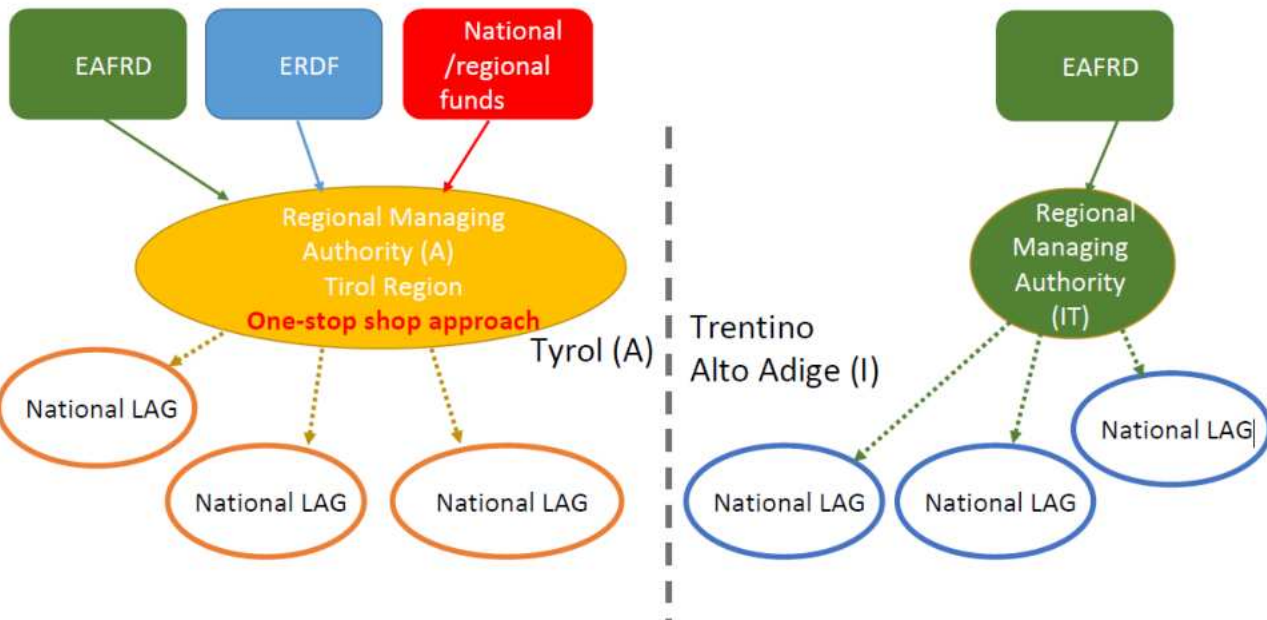
- 1,8 mio. people
- multilevel-Governance → close cooperation and exchange between EGTC (regional level) und crossborder CLLD-areas (local level)
- Together: strengthening crossborder cooperation and fostering synergies – Cooperation agreement
- political support through the 3 presidents and the regional parliaments
- INTERREG Italy-Austria: additional 6,3 million Euro for Governance and cross border obstacles for EGTCs
 - For example project Fit4Co

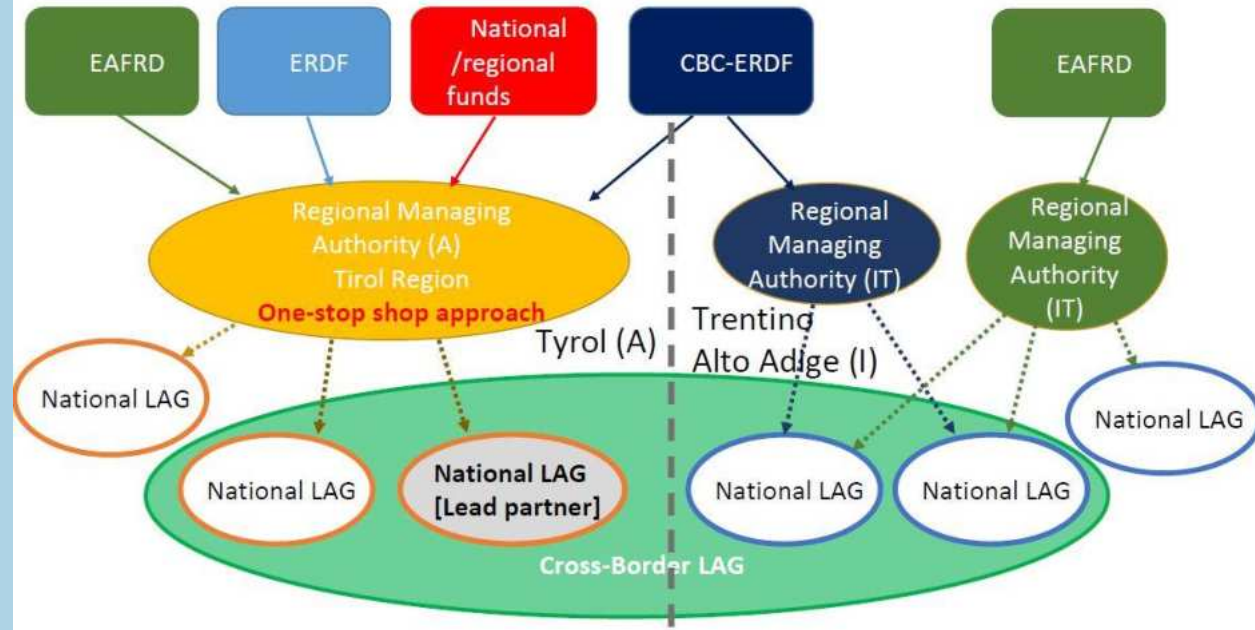
The complexity of CLLD on crossborder level

The administrative structure of the national LAGs

... and the structure of the cross-border LAG

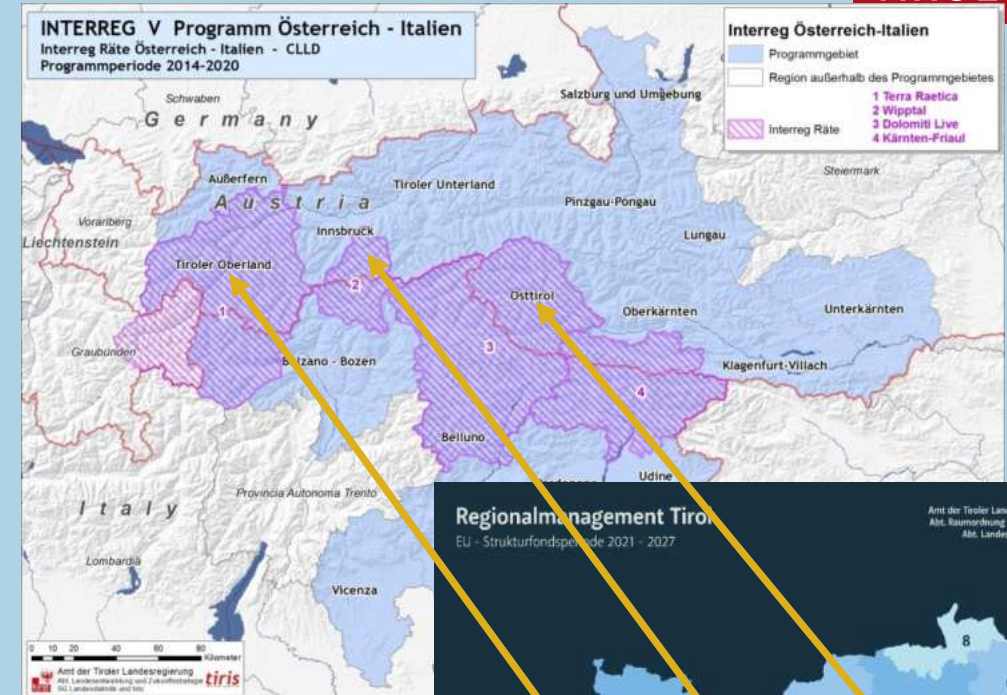

Experts assignment about CLLD implementation under ERDF and ESF: 5th Meeting: March 8th 2018
 Presentation by Loris Antonio Servillo

INTERREG Italia Austria cross border areas in detail for Tyrol

- 500.000 people covered in den 4 CLLD areas
- bottom up approach
- one stop shop also for cross border cooperation on local level – one common cross border strategy on the basis of the local Leader/ CLLD strategies
- project decision on local level
- Budget: 14,5 Millionen Euro
 - small projects up to 50.000 Euro
 - medium sized projects up to 200.000 Euro
- draft budget is mandatory for CLLD ETC

Challenges and Opportunities on local and regional level

Local level:

- integration of cross border development into local development
- developing a Governance system between local areas (CLLD) and regional level (EGTC) – lessons learned: example Sweden/Norway
- Language barriers

Regional/ programme level:

- dealing with administrative “necessities” and rules for big projects and professional project applicants – constant effort for simplification on programme, control and European level
- CLLD management financed entirely by EARDF in Austria vs. ERDF-INTERREG in Italy
- streamlining decisions on LEADER/CLLD for 3 programmes in Austria vs. streamlining LEADER with INTERREG in Italy
- Ongoing coordination and cooperation between the programmes (with challenges due to the different systems)

Results so far in Tyrol

Local level:

- Cross-sectoral platform of all relevant stakeholders on local level for an integrated development established
- Avoiding double structures on local level (One stop shop)
- Streamlining different initiatives programmes and funds for the benefit of the local actors
- added value of one strategy and one management structure
- Upscaling projects from local level to the regional level

Regional level:

- One coordination unit with 28 stakeholders to assist local level based on a regional strategy
- Implementation partnership between local and regional level as a new Governance model on 8 topics (renewable energy, climate adaption, tourism, mobility, SME and innovation, circular economy, revitalisation of towns and villages, volunteer platform)

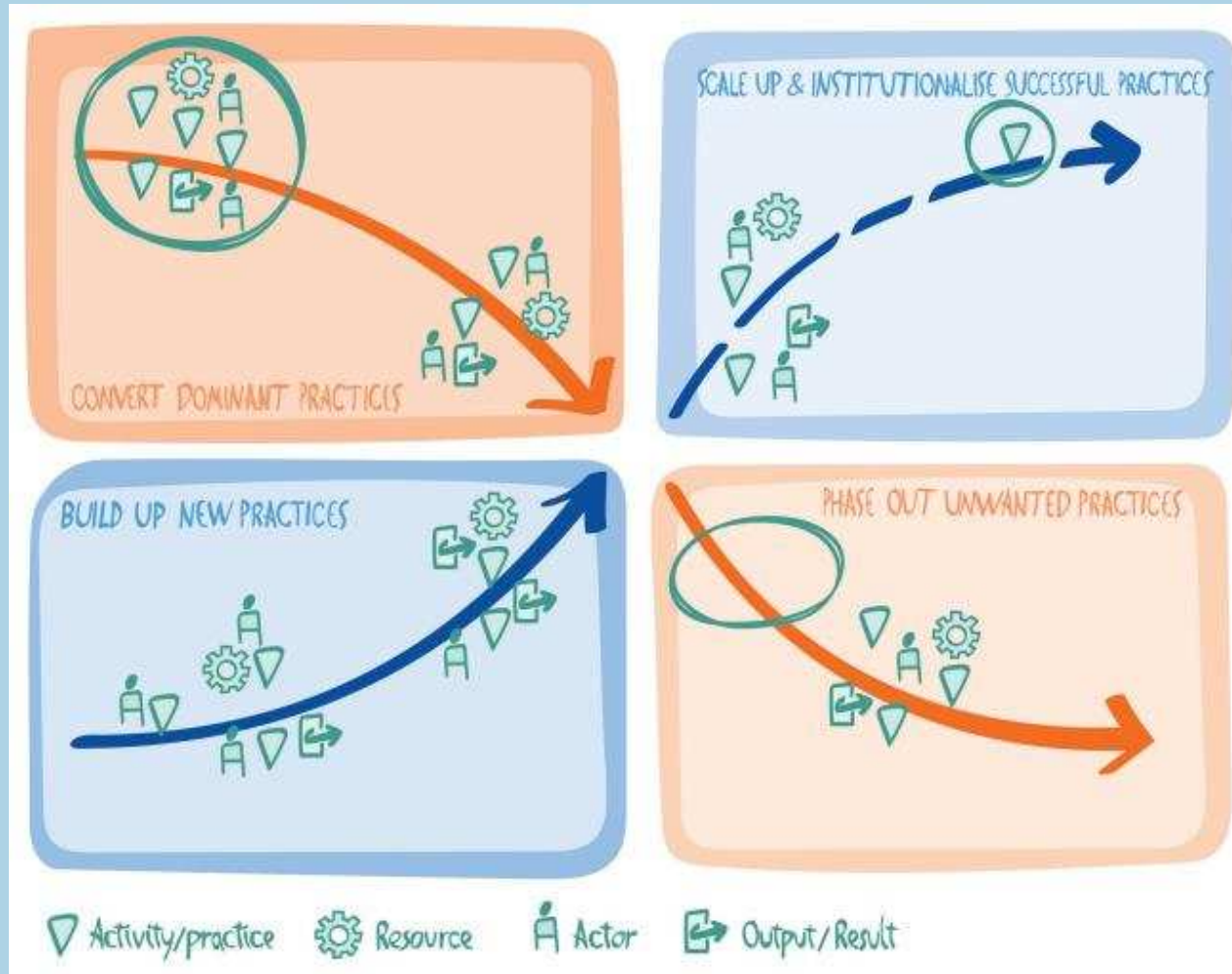

Conclusions for LEADER/CLLD in Tyrol

- EU level becoming more and more important and growing acceptance at local, regional and national level
 - Focus on processes and “soft”-projects - instead of big infrastructures
 - Building up know-how and competences on local level (“capacity building”)
 - Importance of local level is growing and even stronger focus on mobilising and empowering local communities
 - Strong focus on implementation (mid- and long term results, main focus on strengths and opportunities –positive mindset)
 - Synergies between funds & programmes (e.g. Horizon Europe (EU mission))
- ⇒ **Complex systems need a clear governance structure**
- ⇒ **Fostering partnership with national level (climate, rural innovation, village and town center revitalization)**
- ⇒ **Further improvements concerning administration necessary (“common and clear rules”)**
- ⇒ **Strengthening “output orientation” versus “controlling everything”**

Regional Innovation & Transformation

Source: DRIFT & Climate KIC Transition HUB

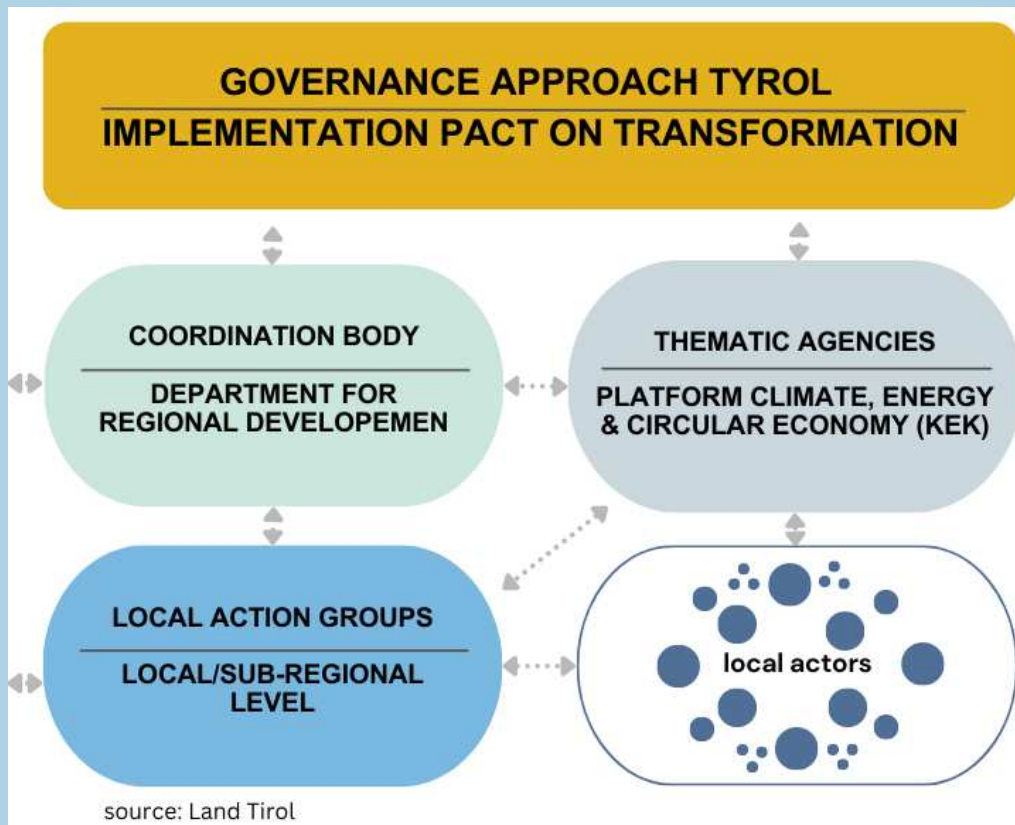
Implementation partnership on transformation

- Strategic Framework:
 - European Green Deal (EU) - Partnership for regional innovation (S3 strategy) - OECD Agenda (FTI, place-based)
 - Sustainability and Climate strategy (Tyrol)
- Objective:
 - Implementation-oriented cooperation between local and regional level on topics of the future (trustfull, at eye level)
- Characteristics:
 - 8 topics of transformation (e.g. climate, circular economy)
 - Common definition of concrete activities per issue to be done with clear responsibilities
 - Well coordinated between local and regional level
 - Strong political commitment

⇒ **Create added-value at all levels**

Implementation partnership on transformation

- Regional level:
 - professional support for local level
 - common project development & implementation
 - coordination with partners on regional & national level
 - Implementation of CLLD
- Local level:
 - coordination with local actors
 - initiating and support of projects
 - Public relations
 - Strong focus on implementation
 - synergies between funds & programmms

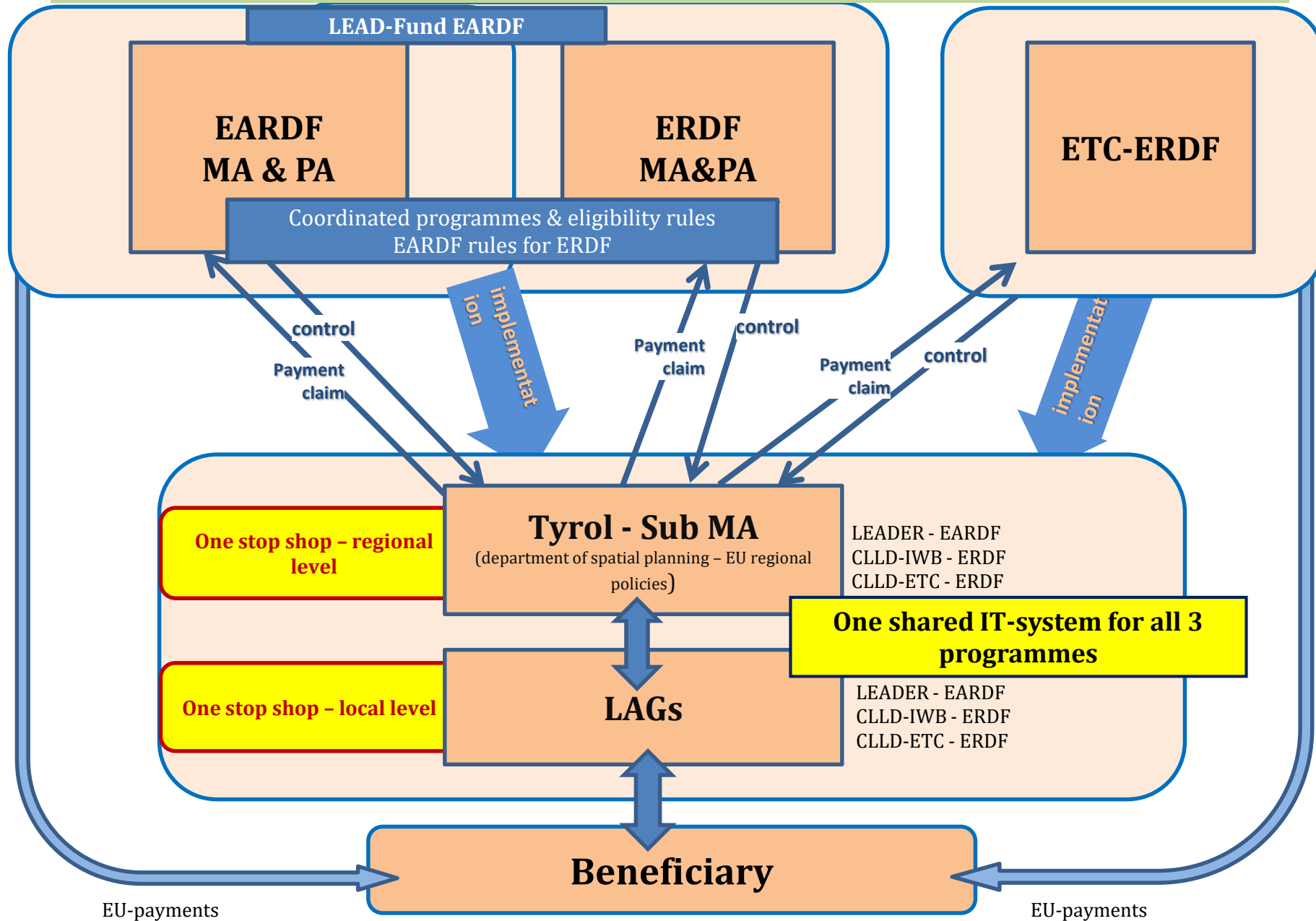
⇒ **Europe & transformation closer to citizens**

Multifund approach – „Lead-Fund“-Principle

LEADER CLLD model in Tyrol 2014- 2020

CLLD ERDF Tyrol 2014-2020

Anchoring in the local strategy

- Specification of thematic issues and frame conditions
- Particular chapter on ERDF in local strategies

Steering within the scope of preparation of the local strategy

- Common Assessment and Selection of local strategies
- Allocation of financial funds to local strategies

Ongoing implementation of CLLD ERDF

- Uniform rules and implementation system as far as allowed by EU-regulation (EAFRD („Lead-Fund“))
- Responsible public body for LEADER is also intermediate body in ERDF for CLLD
- Projects are funded by programmes dedicated by local level
- Common digital tool implementation („FAI“) including sustainability-check

CLLD ERDF Tyrol 2014-2020

BUT still a lot of differences.....

- Different regulations for ERDF and EAFRD on the same issue
=> Information & Publicity (e.g. website), fraud assessment (e.g. CRIF), equality & sustainability
 - Necessity to adapt for example application forms for support, checklists....
 - Different checks and documentations on Procurement law & State aid
 - About 20 additional checks for management verification for CLLD ERDF
 - Different co-financing rate (=> 2/7 national public – 5/7 ERDF)
 - Different monitoring system for ERDF (ATMOS)
 - Different Control-system (e.g. audit authority)
 - Others: e-cohesion, error codes, accounting codes, on-the-spot checks
- ⇒ Negative impact on implementation system (e.g. 38 steps until payment, motivation)

CLLD ERDF Tyrol 2021-2027

Article 31

5. While respecting the scope and the eligibility rules of each fund involved in supporting the strategy, the rules of the Lead Fund shall apply to that strategy. The authorities of other funds shall rely on decisions and management verifications made by the competent authority of the Lead Fund.

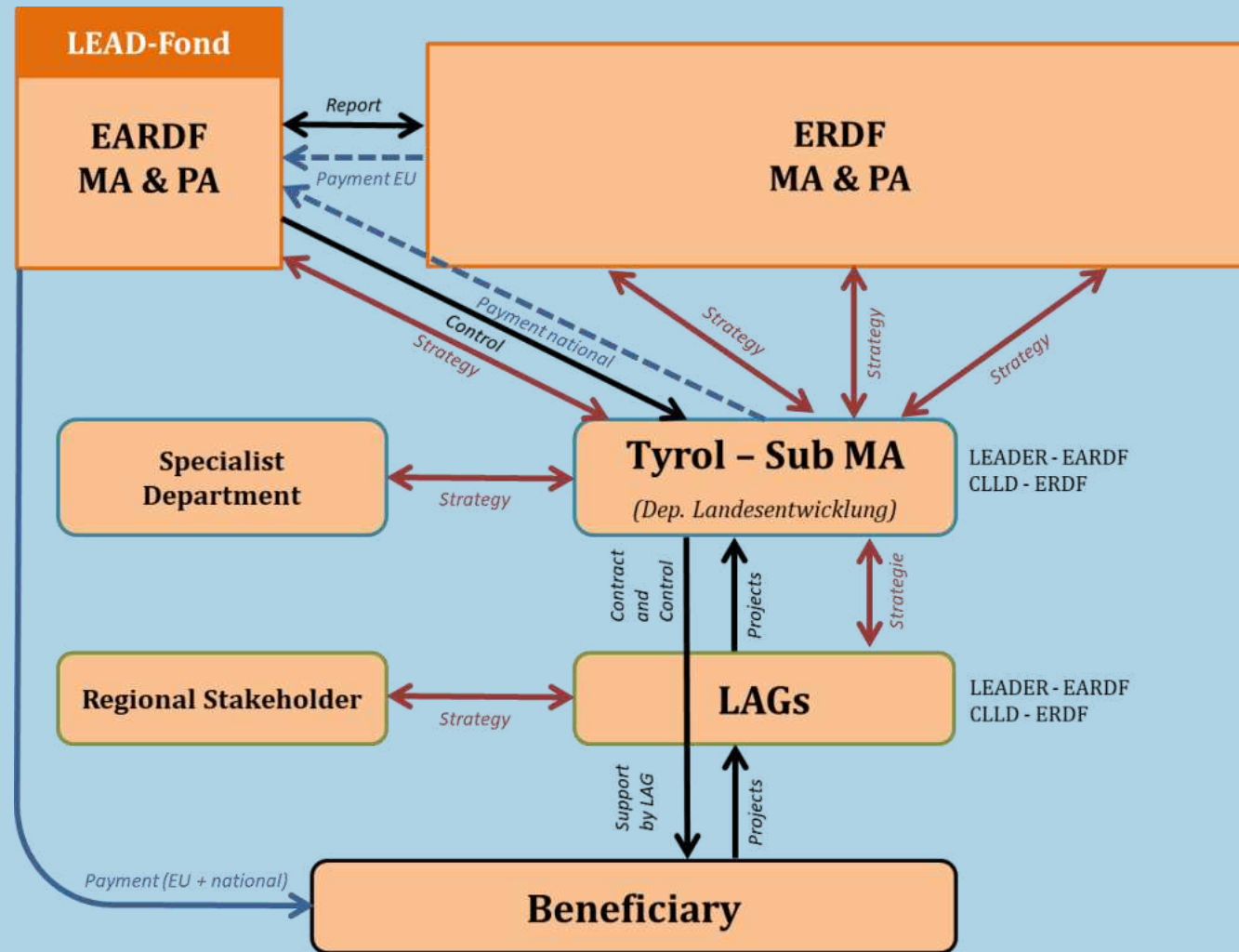
6. The authority of the Lead Fund shall provide the authorities of other Funds with information necessary to monitor and make payments in accordance with the rules set out in the Fund-specific Regulations.

Lead Fund option

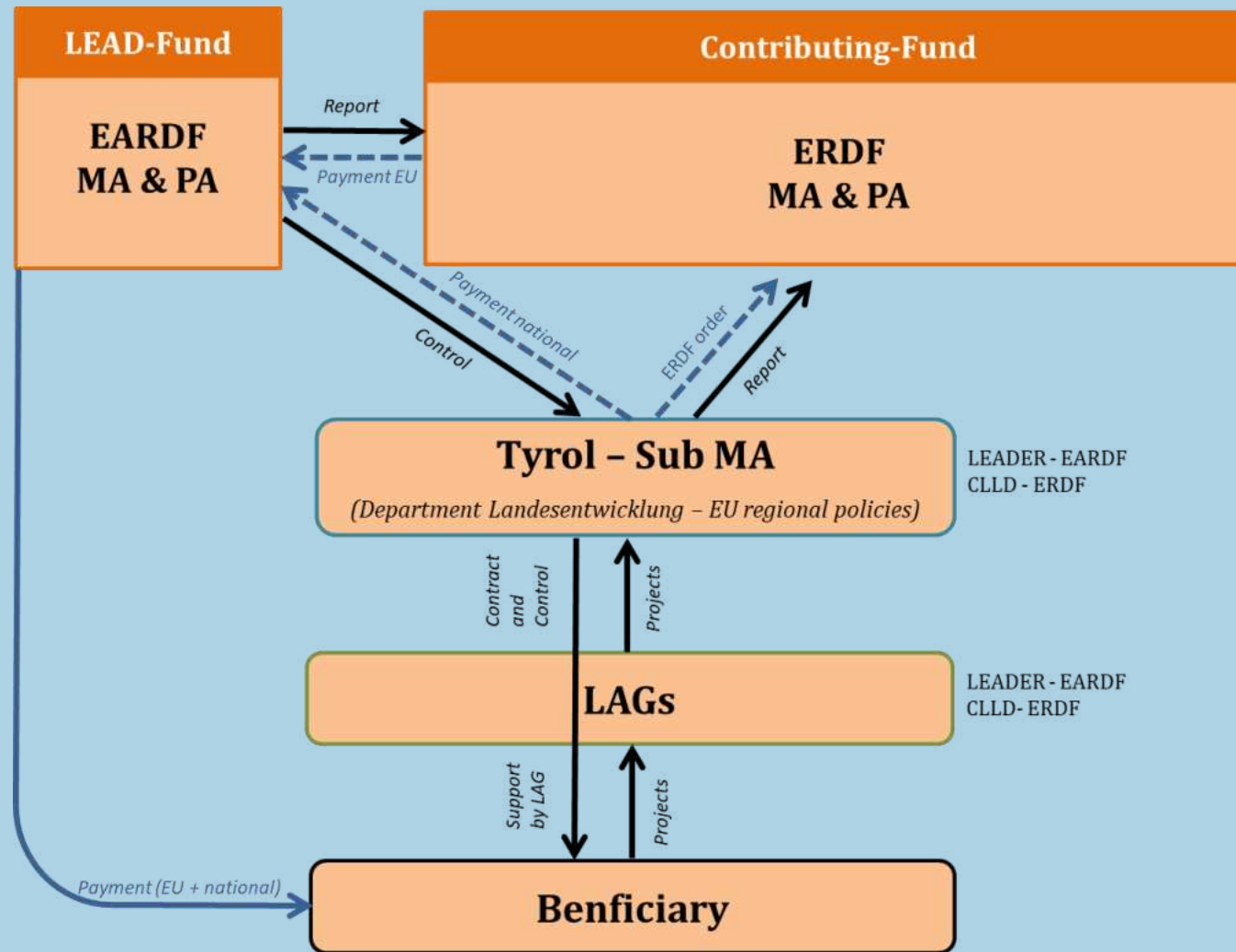
- **Lead Fund rules applicable to all operations under CLLD strategy concern:**
 - all decisions and management verifications incl. checks, grant and payment decisions, controls, and possible corrections/penalties
- **What remain fund-specific:** scope of the Fund, eligibility rules for projects, monitoring data and indicators
- In practice the **lead Fund authorities can handle all matters with LAG/beneficiaries except for making payments**

CLLD ERDF Tyrol 2021-2027

CLLD ERDF Tyrol 2021-2027

CLLD ERDF Tyrol 2021-2027

Arrangements for operationalisation of Lead Fund:

- Legal framework:
 - „Art. 15a B-VG Vereinbarung“ => Determination that EAFRD is Lead Fund in Austria
 - National eligibility rules for ERDF => non-applicable for CLLD
 - Funding guidelines
- Implementation System
 - => Common Management & Control-system, Monitoring (DFP), Contract (MA-IB)
- Payment system
 - => payment to beneficiary by Lead Fund, refunding from European Commission
- Control-system
 - => no „legality and regularity“ (ERDF) but „performance principle“ (EARFD); scope & eligibility (ERDF)
- Others:
 - => annual closure, reports....

=> Shared document for operationalisation of Lead Fund

CLLD ERDF Tyrol 2021-2027

Challenges:

- Process:
 - Convincing program authorities of possibility and of added value („safty first mentality“)
 - Multitude of actors => more than 20 people were involved
 - => time consuming and risky process
- Monitoring:
 - Data field list (appendix XVII CPR) => variety of data not compatible between EARFD and ERDF (e.g. ID)
 - Long-lasting coding processes
- Indicators: OK
- Payments:
 - Different tasks and responsibilities for paying agencies
- Scope & Eligibility
 - Separate checks & control including guidance for the Lead Fund

CLLD ERDF Tyrol 2021-2027

=> Status October 2nd 2024: still no project of CLLD ERDF in the monitoring

Experiences from programming CLLD Tyrol ERDF 2021-2027

- Thematic link to ERDF: climate – integrated site development – urban-rural cooperation
- Professional support for local level by national level
- Broad and varied anchoring of the issues in the local development strategies (LDS)
- Broad mobilisation and integration of local stakeholders
- Good management of the process by lead fund (EARDF)

Next steps to take:

- Build up strong governance of implementers
- Finalising Lead-Fund mechanism in practice

⇒ **BUT: administration burden is still too high – SCO's just a first step**

Conclusion

If European Commission really wants more involvement of local level there are 2 options:

1) Specific programmes just for local level

- One uniform implementation system – cooperation with different funds and involvement of all stakeholders
- Advantages:
 - Growing interest for cooperation with local level
 - Local level as testing field (e.g. transformation)

2) Obligatory share (e.g. 5 %) in each programme (ERDF, ESF, EARFD)

- Voluntariness is not enough as experienced in the running period
- Risk of different implementation systems => need for support from regional level!?!?

3) INTERREG:

- Implementation of LEADER/ CLLD principles for cross border structures

Province of Tyrol - Department Landesentwicklung

Christian Stampfer

christian.stampfer@tirol.gv.at

+43 (0) 512 508 3600

Martin Traxl

martin.traxl@tirol.gv.at

+43 (0) 512 508 3618

worthknowing

Hohe Tauern Nationalpark
History, Management, Cooperation, Tourism,...

Looking back

- 1872 **Yellowstone Nationalpark**
 - *First nationalpark worldwide*
- 1909 **Abisko Nationalpark**
 - Lappland, Sweden
 - First nationalpark in europe
- 1914 **Schweizer Nationalpark**
 - Graubünden, switzerland
 - First nationalpark in the alps
- 1981 **Hohe Tauern Nationalpark**
 - Kärnten, Salzburg, Tirol
 - *First nationalpark in Austria*

Nationalparks in the alps

Thayatal

- gegründet 2000, 1.330 ha/Ö
- Niederösterreich und Tschechien
- Durchbruchstal, Laubwälder, Trockenrasen
- hohe Pflanzenvielfalt, Schwarzstorch, Wildkatze, Smaragdeidechse

Kalkalpen

- gegründet 1997, 20.850 ha
- Oberösterreich
- Fichten-Tannen-Buchenwälder, Schluchten, Almen
- Luchs, Weißrückenspecht, Alpenbockkäfer

Hohe Tauern

- gegründet 1981 (K), 1984 (S), 1992 (T), 185.600 ha
- Kärnten, Salzburg und Tirol
- Gletscher, Wasserfälle, Zirbenwälder
- Bartgeier, Alpensteinbock, Steinadler

Donau-Auen

- gegründet 1996, 9.300 ha
- zwischen Wien und Niederösterreich
- Flusssdynamik, Au-Wälder
- Eisvogel, Sumpfschildkröte, Donau-Kammolch, Schwarzpappel, Seesdler

Neusiedler See – Seewinkel

- gegründet 1993, 9.674 ha/Ö
- Burgenland und Ungarn
- Salzlacken, Feuchtwiesen, Hutweiden, Schilfgürtel des Steppensees
- Rast- und Brutgebiet vieler Zugvogelarten, Hotspot für Birdwatcher

Gesäuse

- gegründet 2002
- 11.306 ha
- Steiermark
- Felswände, Wälder, Almen, Fluss
- Zierliche Federnelke, Flussuferläufer, Gams

NATIONAL
PARKS
AUSTRIA

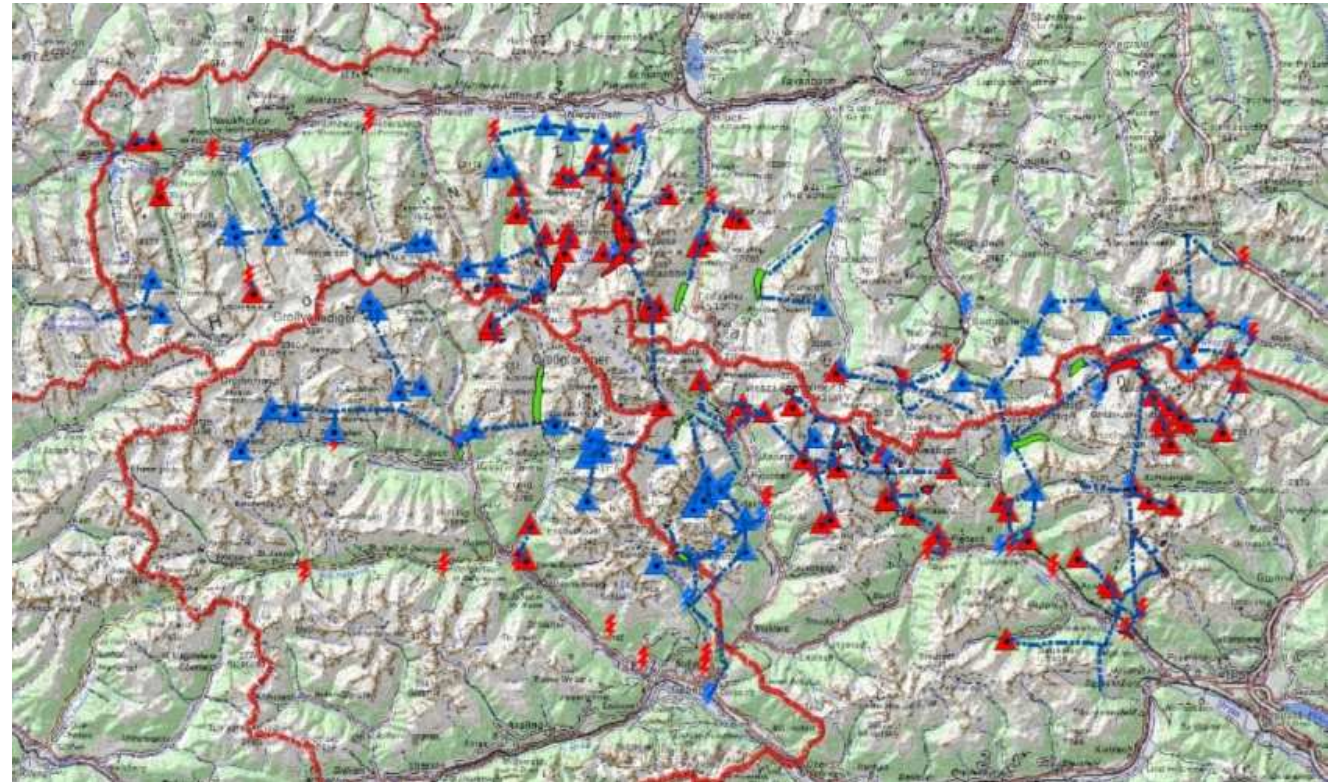
- IUCN (www.iucn.org) – WCPA
 - No legislative authority ! (NGO)
 - IUCN Cat. II = Nationalpark
 - Protected areas, which are mainly used for ecosystem protection and recreational purposes (environmental education).
 - *Protect the integrity of one or more ecosystems and preserve them for present and future generations.*
 - *To prevent exploitation as well as other activities that damage the area.*
 - *To provide a base for spirituality, research, education, recreation and visitation that is ecologically and culturally compatible.*
- **NPHT: since 2006 IUCN Cat. II**
 - „**Problems**“ – land use (**hunting, alpine grazing core zone**)
 - 75% of core zone without land use („**Naturzone**“)

Hohe Tauern: Protected area versus hydro-electric power plants

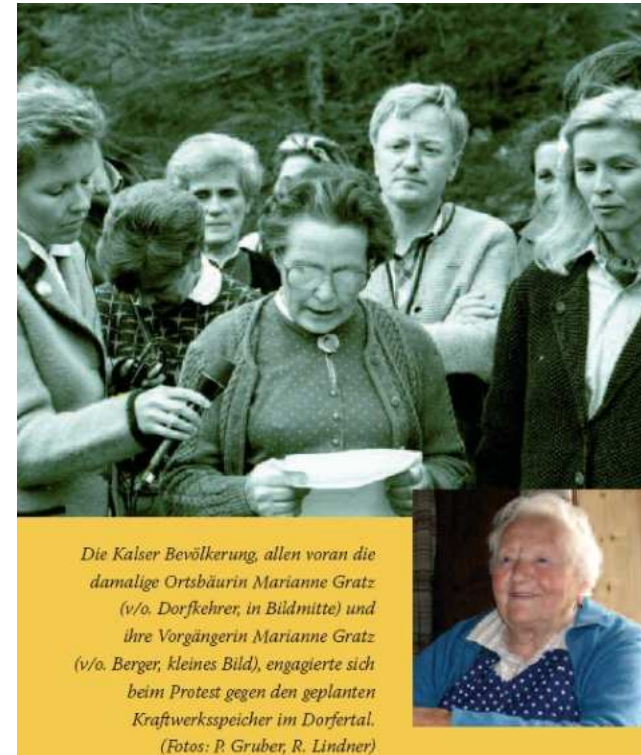
1918: A. Wirth donates Großglockner and area around to alpine club
1935: Großglockner gets protected area

1971: „Heiligenbluter Vereinbarung“
(Staatsvertrag) - contract of Heiligenblut

Discussions for decades

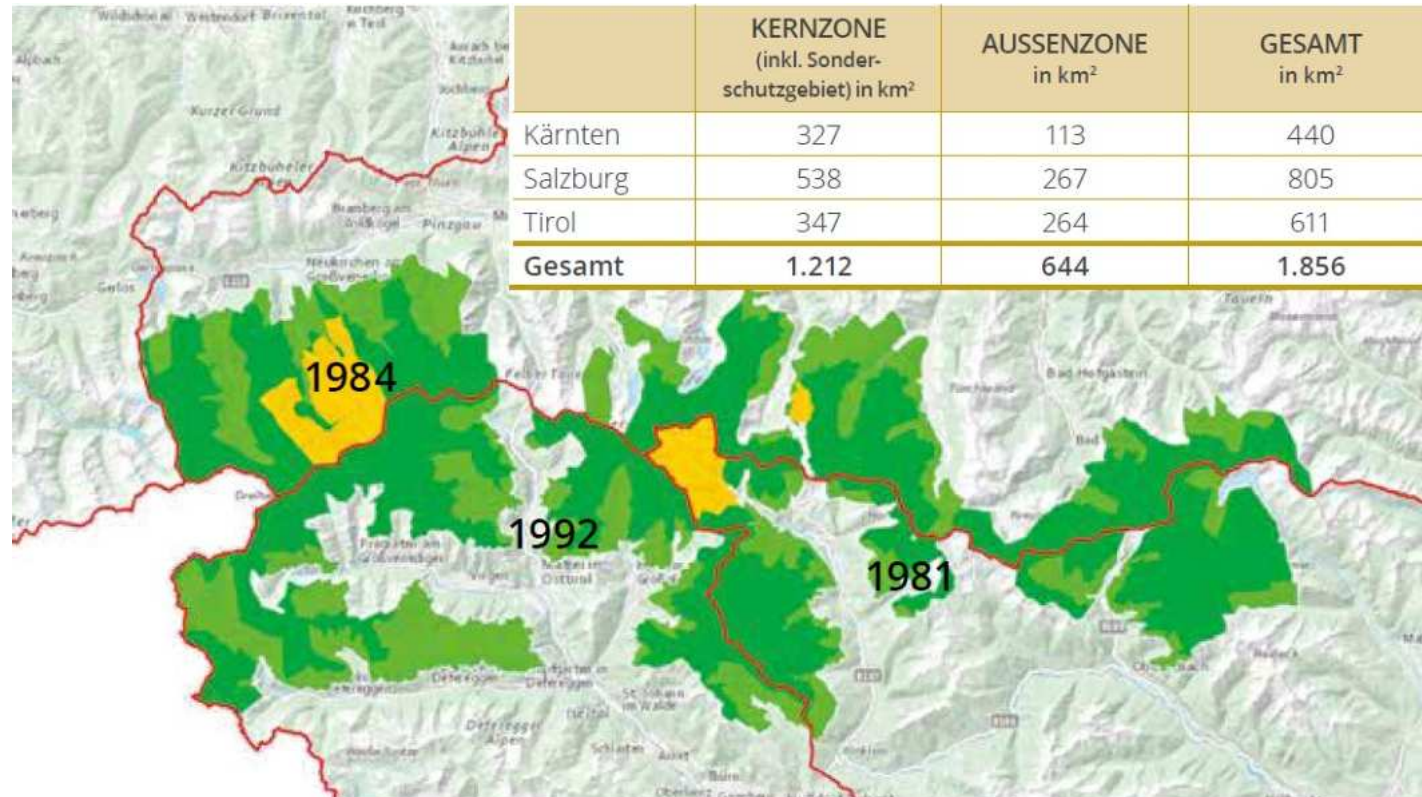
- Reservoir Dorfertal: Project stopped in 1989

Die Kaiser Bevölkerung, allen voran die damalige Ortsbäurin Marianne Gratz (v/o. Dorfkehrer, in Bildmitte) und ihre Vorgängerin Marianne Gratz (v/o. Berger, kleines Bild), engagierte sich beim Protest gegen den geplanten Kraftwerksspeicher im Dorfertal. (Fotos: P. Gruber, R. Lindner)

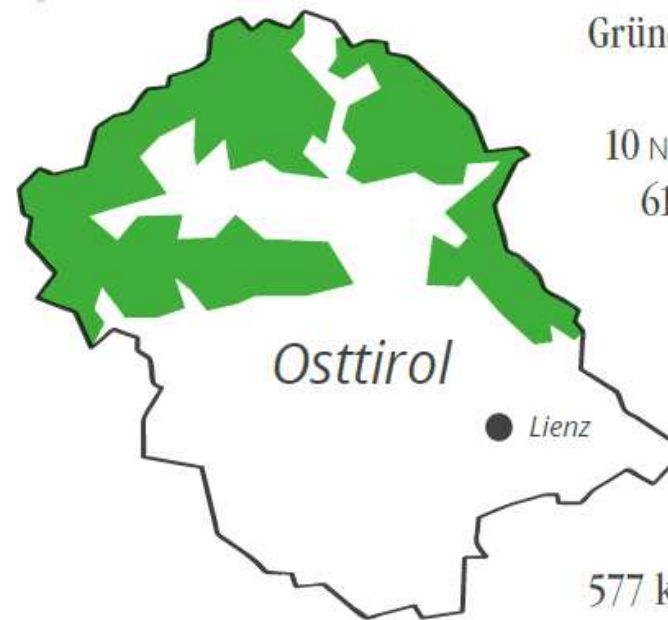
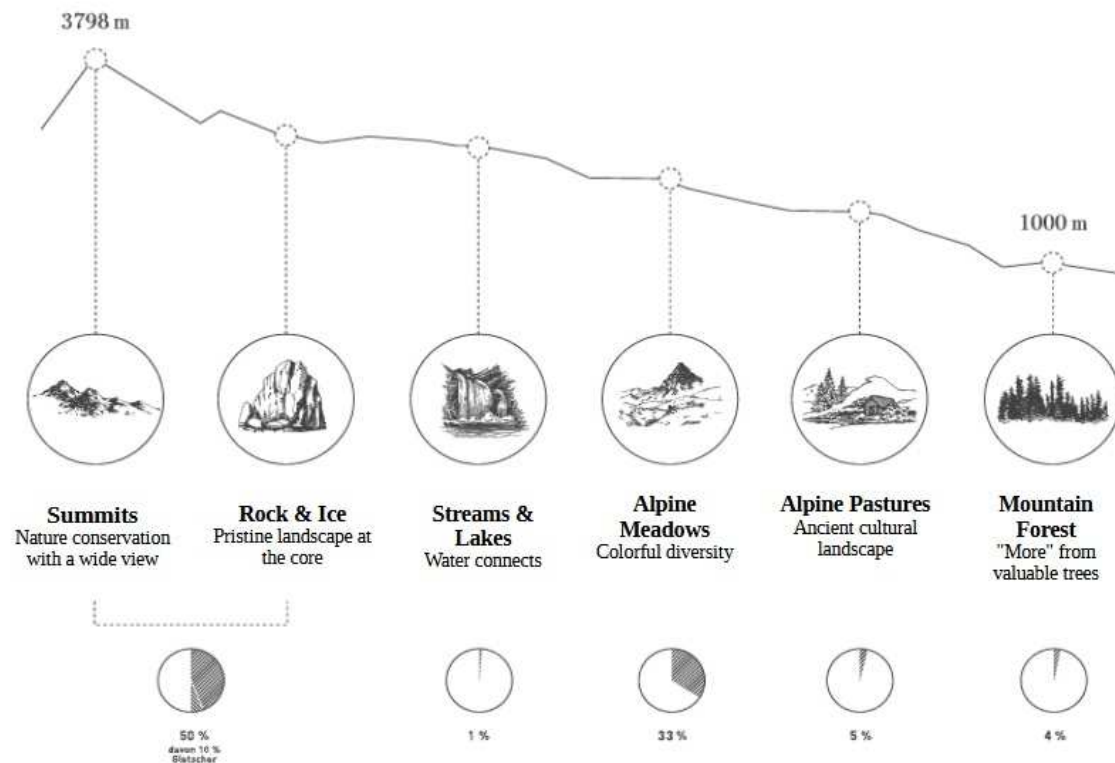
3 provinces – one Nationalpark

- Tyrol: The last part of the puzzle (611 km² Tirol of 1.856 km²)

Lage und Zonierung des Nationalparks Hohe Tauern mit den jeweiligen Gründungsjahren und Flächenbilanz
(Kartengrundlage: basemap.at, NPHT, tiris)

Facts

Gründungsjahr 1992

- 10 Nationalparkgemeinden
- 611 km²
- 347 km² Kernzone
- 264 km² Außenzone
- 276 km² IUCN Naturzone
- 314 Seen
- 243 Moore
- 3 Naturwaldreservate
- 577 km Wander- und Bergwege (im Schutzgebiet)

Tyrol: It's all private land

	State/Federal Governments	Private		Others
		Individuals Communes	Alpine Clubs	
Carinthia	1%	84%	13%	2%
Salzburg	35%*	59%	6%	0%
Tyrol	0%	54%	46%	0%
Total	16%	62%	21%	1%

83%

Management goals

- Protection of a natural high alpine ecosystem
- Total protection of all freshwater ecosystems
- On at least **75%** of core zone:
 - no disturbance of natural processes and ecological balances
 - active protection of threatened plants and animals
 - wildlife management in line with NP goals
- On no more than **25%** of core zone: sustainable management of the traditional cultural landscape:
 - Grazing of alpine pastures
 - Forestry
 - Hunting and fishing

Zones: Principal goals

Core Zone

Maintenance of natural ecological and evolutionary processes without human interference

Buffer Zone

Protection and sustainable management of a traditional cultural landscape for the conservation of a high biological diversity

Region

Maintenance of a diverse cultural landscape for sustainable rural development securing the ecological and economic foundation of the region and strengthening the quality of life and the cultural identity of its people

Core zone

Maintenance of natural ecological and evolutionary processes without human interference

>= 75% of core zone without landuse (hunting, grazing,...)

Tools:

- Lease of hunting rights through NPHT
- Compensation payments for non-use of hunting rights to holders of such rights

Buffer zone

Protection and sustainable management of a traditional cultural landscape for the conservation of a high biological diversity

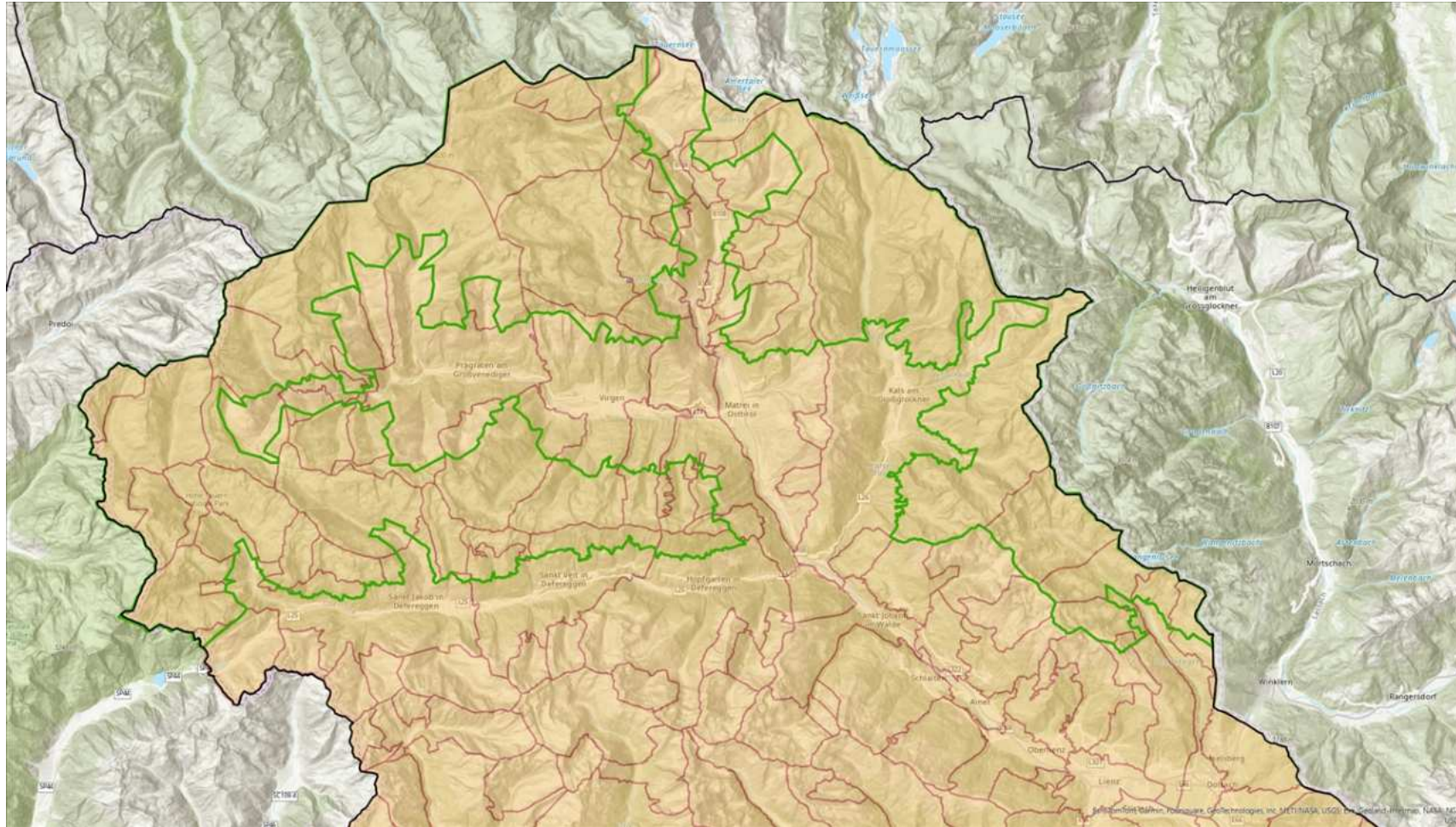
- Present biodiversity of alpine ecosystems is largely influenced by traditional livestock grazing practices pursued for many centuries
- Continuation of these farming practices in selected areas to achieve balanced maintenance of:
 - biological diversity depending on low-intensity grazing and
 - a cultural landscape that is part of the Alpine natural heritage

Tools:

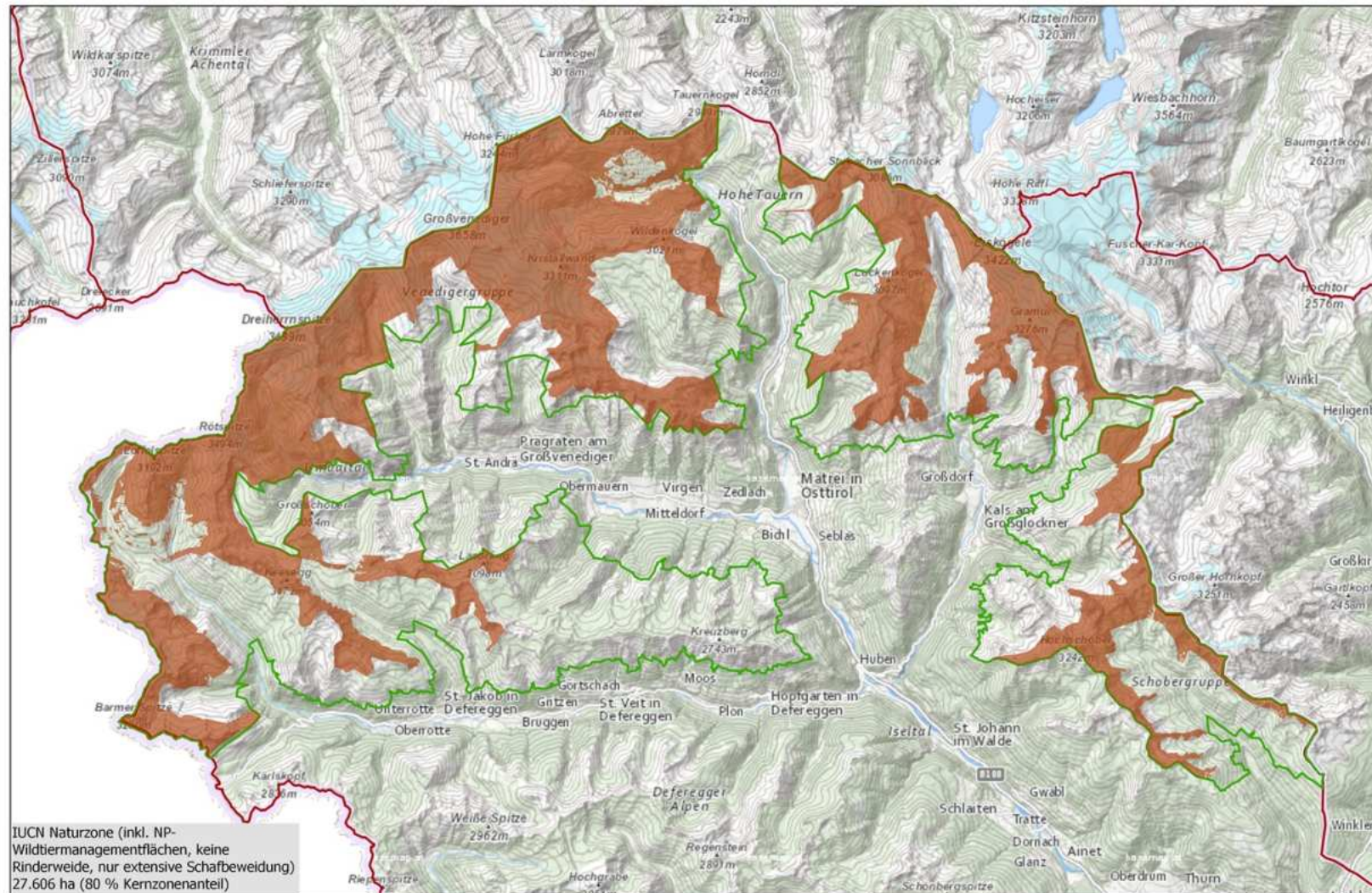
Promotion of traditional, eco-friendly usage (grazing, ...)

Value: ~ 500.000€/year (Tirol)

No hunting? - Many contract partners

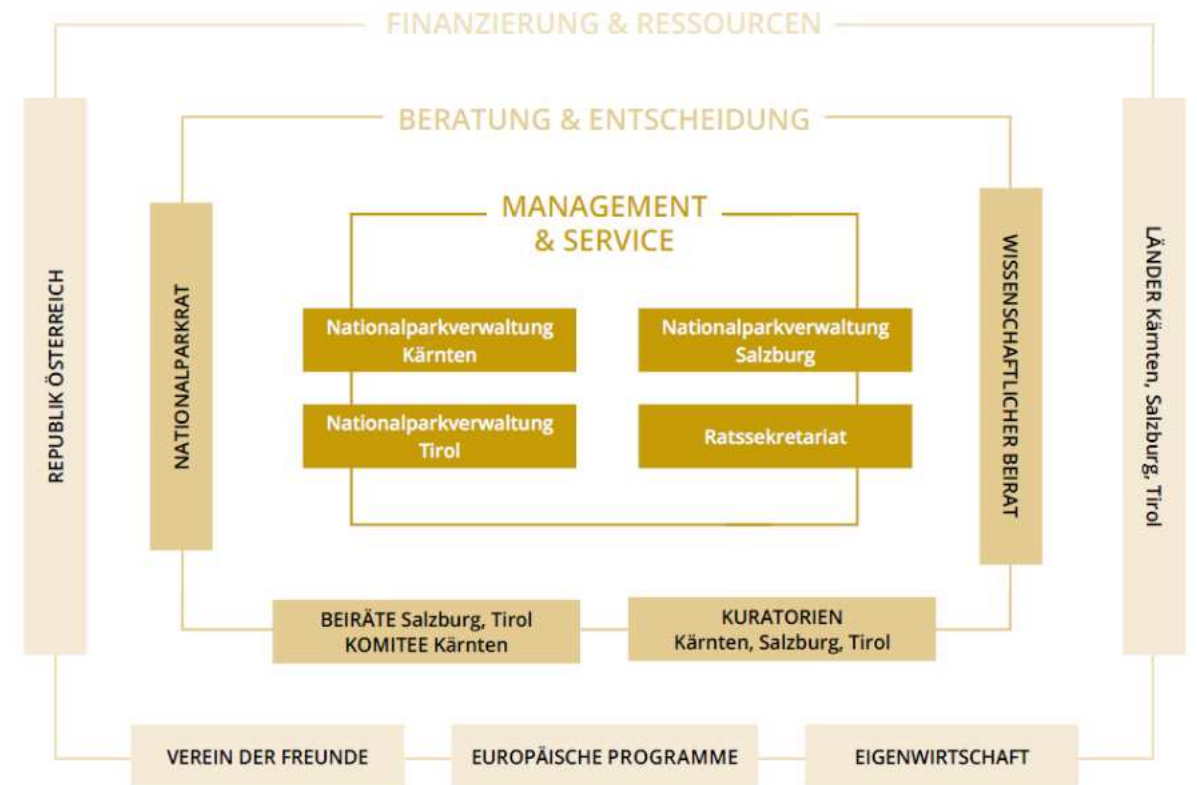

Areas without hunting and grazing

If many partners work together...

- National ministry, 3 provinces, stakeholder,...
- Needs structures and bodies ... **and investment in time!**
- **Operational work...**
 - Board of directors (administrations) and ministry meet regularly („monthly“)
 - Bodies (advisory boards, decision boards (politics)) meet twice a year

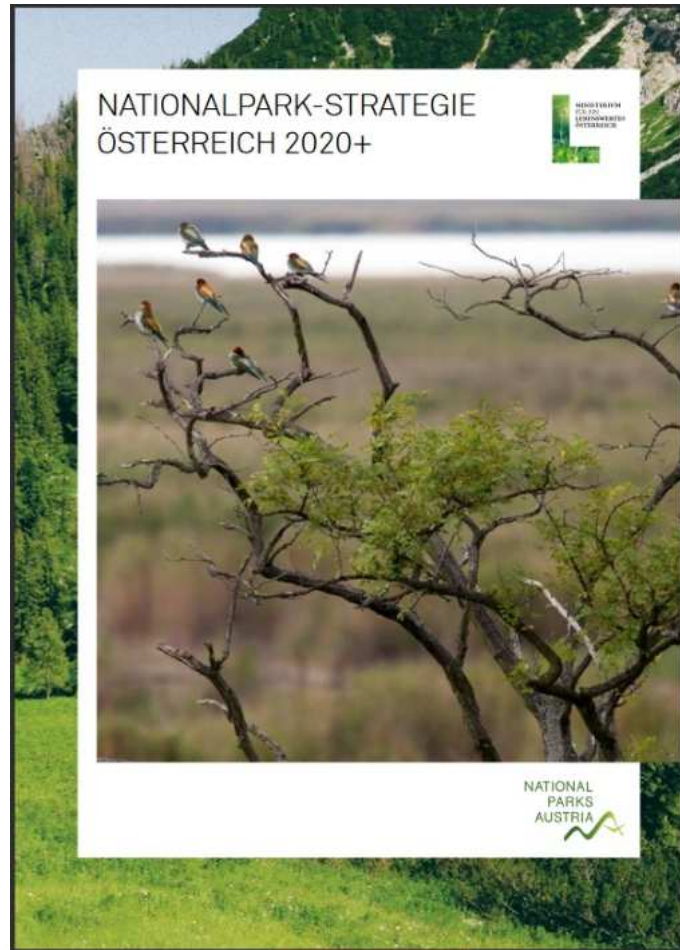
Overview of legal systems

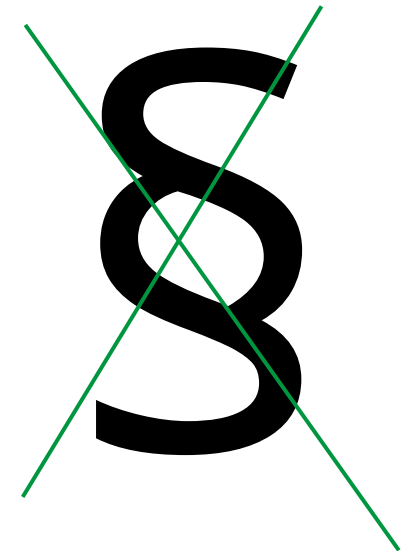
- **National level**
 - **Treaty (based on Austrian Constitution//15a)** between Federal Government and state governments
 - Sectoral environmental laws
- **Provincial levels** (Carinthia, Salzburg, Tyrol)
 - **National Park laws**
 - Sectoral environmental laws
- **Private land use agreements**
 - Compensations
 - Leases
- **European laws** (Natura2000 & FFH & VSR)

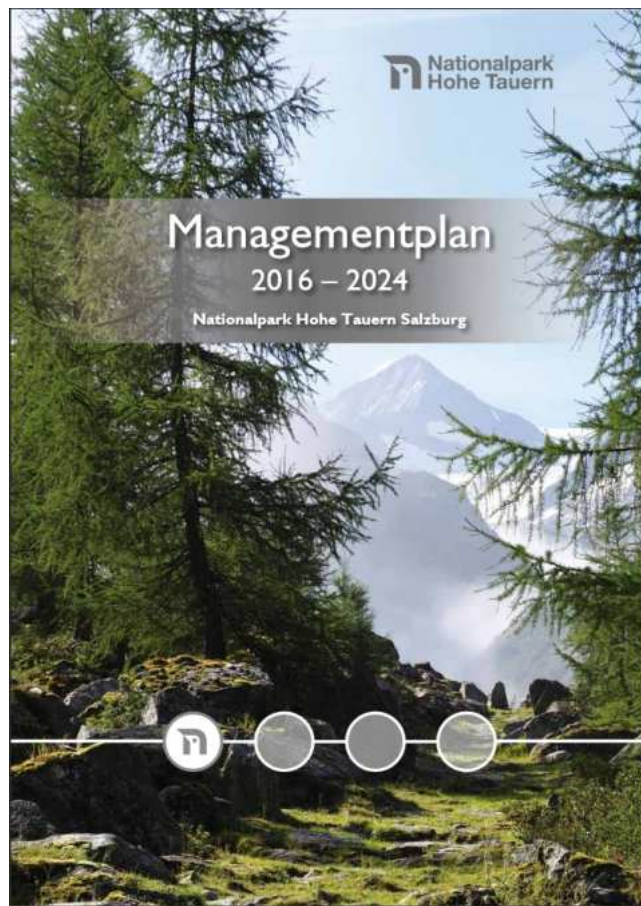

Overall concepts and managementplans

Vision	7
Handlungsfeld Naturraummanagement und Biodiversität	9
Ziel 1: In der Naturzone erfolgt eine natürliche Entwicklung entsprechend den IUCN Vorgaben	10
Ziel 2: Arten und Lebensräume sind bestmöglich geschützt	11
Handlungsfeld Bewusstseinsbildung und Naturerlebnis	13
Ziel 3: Bekanntheitsgrad und Akzeptanz von Nationalparks sind hoch	14
Ziel 4: Naturerlebnisangebote sind vielfältig	15
Handlungsfeld Forschung und Monitoring	17
Ziel 5: Wissenschaftliche Kenntnisse zu Status und Trends der Biodiversität sind verbessert	18
Handlungsfeld Regionale, nationale und internationale Kooperation	21
Ziel 6: Ziele der Nationalparks werden in der Region verstärkt berücksichtigt	22
Ziel 7: Institutionalisierung der nationalen und internationalen Zusammenarbeit	23
Handlungsfeld Organisation und Betrieb	25
Ziel 8: Managementpläne liegen für alle Nationalparks vor und werden umgesetzt	26
Ziel 9: Nationalpark-MitarbeiterInnen sind hoch motiviert und qualifiziert	27
Handlungsfeld Rechtlicher Rahmen und Finanzierung	29
Ziel 10: Relevante Rechtsvorschriften sind mit den Zielen der Nationalparks harmonisiert	30
Ziel 11: Finanzierung ist sichergestellt	31
Ziel 12: Nationalparkflächen und Naturschutzleistungen sind langfristig gesichert	32
Evaluierungsparameter	34

Managementplan
Nationalpark Hohe Tauern Tirol 2019 - 2028

Inhaltsverzeichnis

ALLGEMEIN	5	Vorwort	SPEZIFISCH	30	Ziele & Prioritäten
	6	Einleitung		36	Naturraummanagement
	12	Organisationsstruktur		38	Kulturraummanagement
	13	Natur- & Kulturraum		40	Wissenschaft & Forschung
	20	Kulturlandschaft		42	Bildung & Besucherinformation
	21	Zonierung		44	Öffentlichkeitsarbeit
	23	Besitzverhältnisse		44	Tourismus & Regionalentwicklung
	24	Almwirtschaft		46	Organisation
	25	Jagdmanagement & Naturzone		50	Lebens
	26	Wald- & Forstwirtschaft		55	Sponsoren
	27	Touristische Nutzung		56	Anhang
			62	Literaturverzeichnis	

Special concepts and managementplans

Forschungskonzept Nationalpark Hohe Tauern 2021+

www.hohetauern.at

Natura 2000 Managementplan

Habitatrichtlinie (92/43/EWG)

Visitor management .- trail-network

- **Based on „Tiroler Wander- und Bergwegekonzept“ & SOS-System**
 - Based on CAI (Club arc alpin) guidelines (1997)
 - **GOAL: Quality and safety of alpine tourism in Tyrol !**
- Guidelines for standardized...
 - **signposting**
 - **degrees of difficulty**
 - **marking**
 - **information**
- **Implementation by local trail maintainers!**
 - Implementation of TWBK for the entire NP region of East Tyrol → ARGE (Tourism Org., Alpine clubs, National Park)

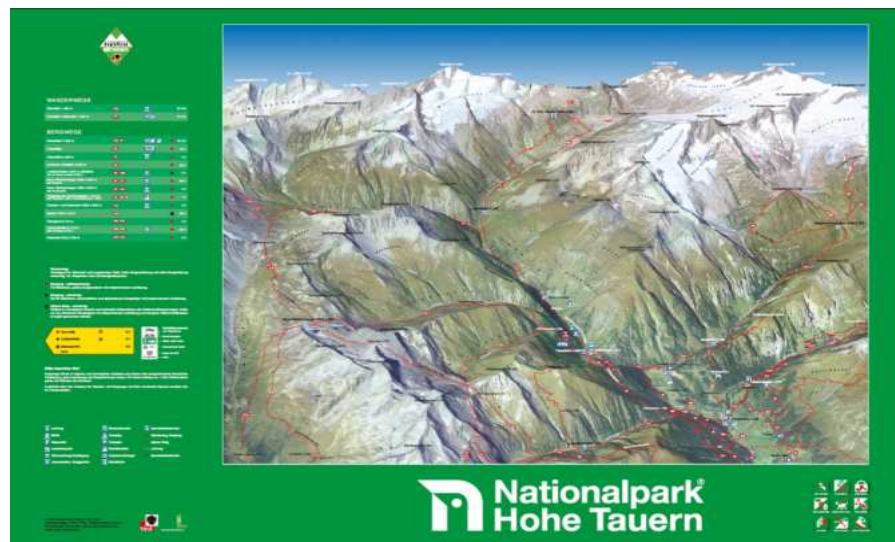
Responsibility and Financing

- Nationalpark not „owner“ of the trails and not the organization in charge
 - Funding of responsible organizations in NP
- Tourism Org., Alpine clubs

Orientation boards

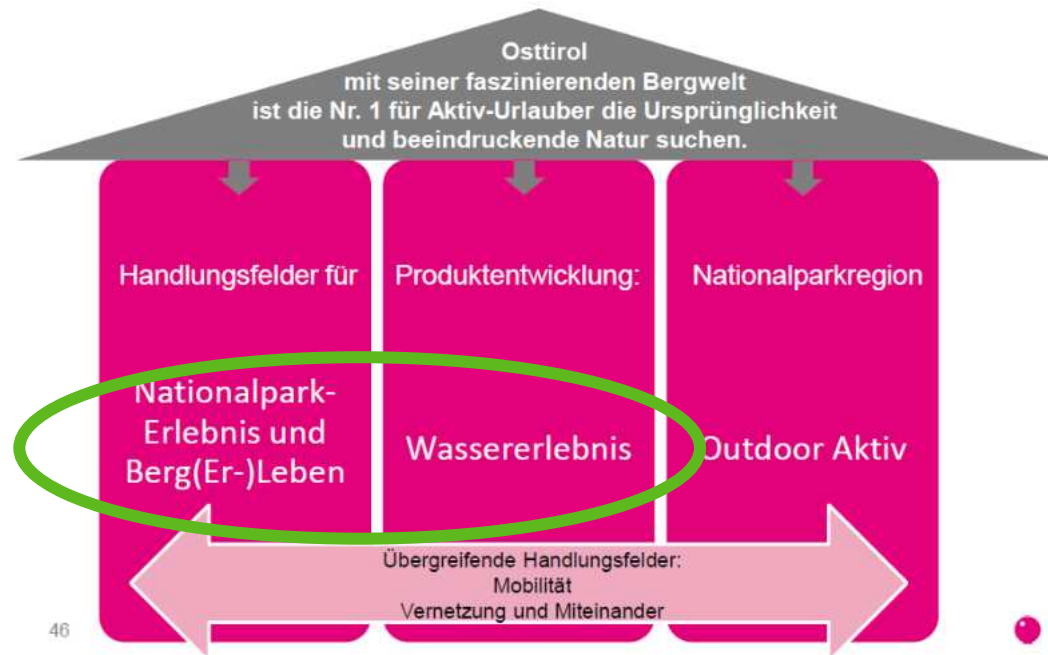
- These must be displayed to inform hikers/mountaineers!
 - At central starting points
 - supervised (official) trail network, explanatory legend
- Guidelines on contents ! (destinations, times, ...)
- Largely covered by NP panoramas ! (Costs through NP - know-how, editing, production, ...)

“Destination strategy East Tyrol”

Aufbauend auf der Destinationsstrategie Osttirol 2025 wurden folgende vier Handlungsfelder festgelegt:

Handlungsfelder Nationalparkregion Osttirol

46

Acceptance among the population of Tyrol and East Tyrol: Study by the IGF (Institute for Basic Research 2019)

- **67% of the Tyrolean population expect untouched nature and the protection of nature from the NP**
- **88% of the population of the NP municipalities have a “very positive” and “positive” attitude towards the NP!** (“very positive” increased from 27% in 1995 to 71% in 2019)

„The NP visitor“ – visitor study

- **Reasons for visiting the region** (Sample: 830)
 - 26,2% only because of NP (+ 10% compared to 2003)
 - 22,3% because of a NP in the region
 - **~ 50% NPHT is decision maker for holiday in region**
- **Motives**
 - Recreation in untouched alpine landscapet (77%)
 - No mass toursim (59%)
 - Natiure experience of alpine animals, plants, landforms (50%)
- **Education**
 - 64,3% with High school graduation or university
- **Added value (2013)**
 - Osttirol: direct and indirect regional: **10, 9 Mio €**

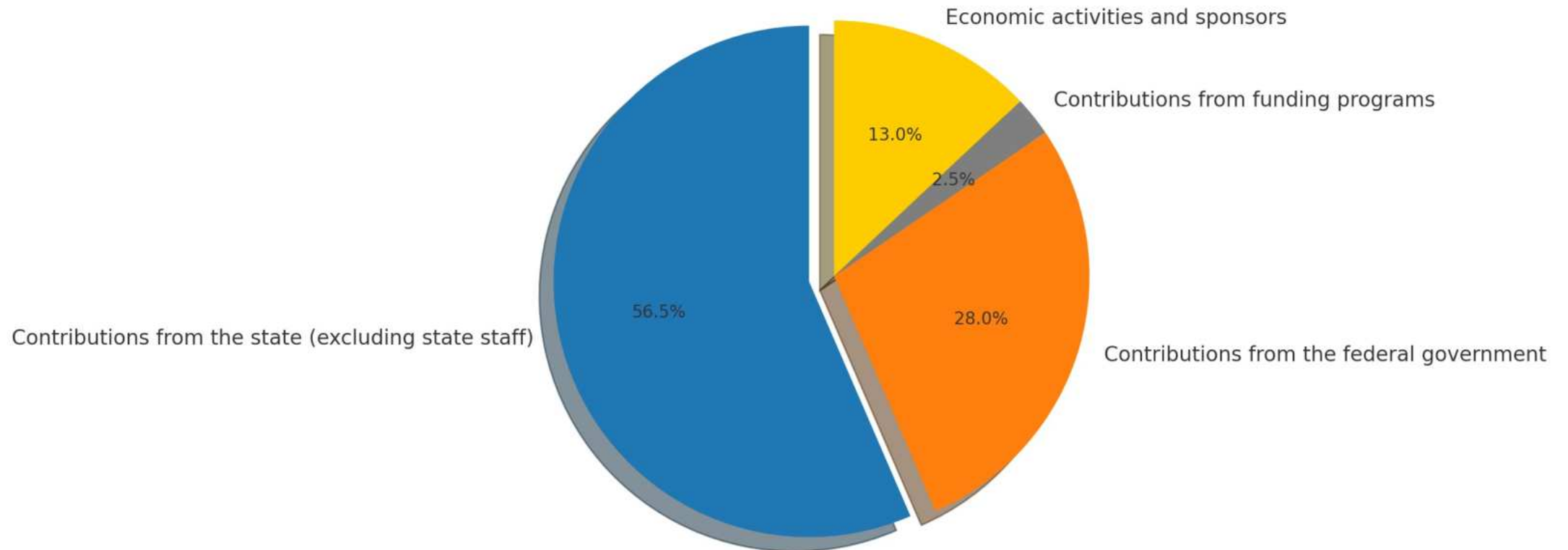
It's all about money

- **Provincial government, federal government, EU programs (LE, interreg,...)**
- Nature conservation funds & contractual nature conservation programs
- Sponsoring – Association of Friends of the National Park
 - Founded in 1993 (association)
 - Objective: Promotion and financing of projects in the fields of ecology, nature conservation, scientific research, environmental education, protection and preservation of cultural assets, in each case in connection with the development of the Hohe Tauern National Park.
 - Balance 1993-2023: ~15 million €

It's all about money

Budget for the National Park Year 2022

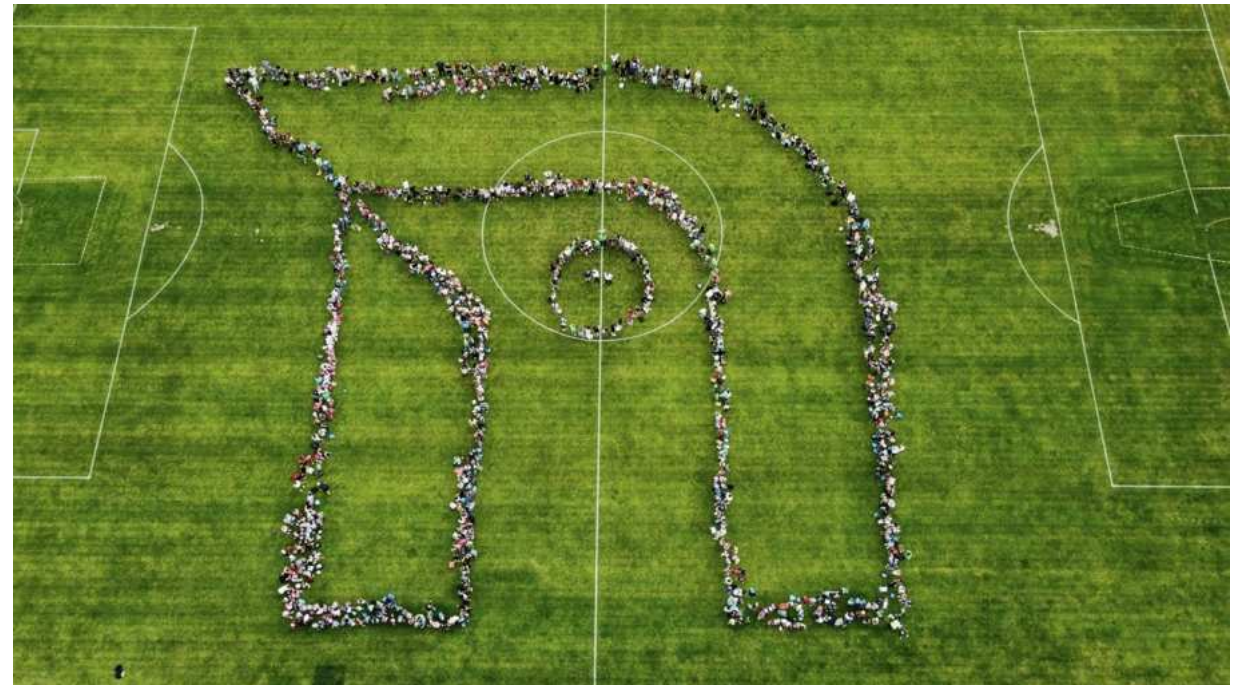

Visitor service and education

„Classroom nationalpark“

- **Since 2004: partner-school network**
(17 schools, 111 classes)
- Junior-Ranger program
- „Nationalpark week“ (project weeks)
- **Serviced scholar/year: ~31.000**

Thank you !

